

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Enes SELİMOĞLU

BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRKİYE MAARİF
VAKFI'NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ ROLÜ: PAKİSTAN
ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2023

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Enes SELİMOĞLU

BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRKİYE MAARİF
VAKFI'NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ ROLÜ: PAKİSTAN
ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Abdül Samet ÇELİKÇİ

MUŞ-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİKER.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YUMUŞAK GÜÇÜN KULLANIMI

1.1. GÜÇ KAVRAMI.....	6
1.1.1. Sert Güç.....	9
1.1.2. Yumuşak Güç	11
1.2. KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ	16
1.3.1. Kültür	21
1.3.2. Dış Politika.....	22
1.3.3. Siyasi Değerler	24
1.3.4. Sivil Toplum Örgütleri	24
1.3.5. Din.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI VE TÜRKİYE

MAARİF VAKFI

2.1. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI.....	28
2.1.1. Bir Kamu Diplomasisi Türü Olarak Eğitim Diplomasisi	32
2.1.2. Eğitim Diplomasisini Etkileyen faktörler.....	34
2.2. TÜRKİYE’NİN KAMU DİPLOMASİSİNDE ÖNE ÇIKAN KURUM VE KURULUŞLAR.....	36
2.2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK)	37
2.2.2. Yunus Emre Enstitüsü(YEE)	38
2.2.3. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB).....	38

2.2.4. Medya Kuruluşları	39
2.2.5. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)	40
2.3. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK MAARİF VAKFI	42
2.3.1. Türkiye Maarif Vakfı'nın Kurumsal Yapısı ve Amaçları	43
2.3.1.1. Mütevelli Heyeti	46
2.3.1.2. Yönetim Kurulu	47
2.3.1.3. Denetim Kurulu	48
2.3.1.4. Öğretmen ve Personel İstihdamı	49
2.3.2. Türkiye Maarif Vakfı'nın Dünyadaki Genel Faaliyetleri ve Kamu Diplomasisine Olan Katkıları	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTANDAKİ FAALİYETLERİ	
3.1. TÜRKİYE PAKİSTAN İLİŞKİLERİ	55
3.2. TÜRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTAN'DAKİ FAALİYETLERİ	58
3.2.1. Pakistan Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış	59
3.2.2. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Eğitim Faaliyetleri	61
3.2.3. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Dil ve Kültür Faaliyetleri	62
3.3. TÜRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTAN'DAKİ FAALİYETLERİNİN YUMUŞAK GÜÇ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-PAKİSTAN İLİŞKİLERİNDEKİ ROLÜ	66
3.3.1. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Eğitim Faaliyetlerinin Yumuşak Güç Bağlamında Değerlendirilmesi	67
3.3.2. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Dil ve Kültür Faaliyetlerinin Yumuşak Güç Bağlamında Değerlendirilmesi	70
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	78

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRKİYE MAARİF VAKFI'NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ ROLÜ: PAKİSTAN ÖRNEĞİ

Enes SELİMOĞLU

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Abdül Samet ÇELİKÇİ

2023, 97 sayfa

Uluslararası ilişkilerde güç, bir devletin diğer devletlerin davranışlarını kendi isteği doğrultusunda yönetebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Güç, sert ve yumuşak güç olmak üzere iki şekilde ifade edilmektedir. Sert güç, askeri ve ekonomik baskılarla elde edilirken; yumuşak güç ise kültür, değerler, eğitim ve diplomasi gibi cezbedici unsurlarla elde edilmektedir. Soğuk Savaştan sonra daha popüler hale gelen yumuşak gücün sert güce nazaran daha ekonomik ve etkili olması ülkeleri dış politikada yumuşak güç kullanımına yöneltmektedir. Türk dış politikasında yumuşak gücün kamu diplomasisi olarak en etkili kullanıldığı alanlardan biri de eğitim diplomasisidir. Eğitim diplomasisi, eğitim faaliyetleri aracılığı ile farklı kültürdeki ülke vatandaşları ile iletişim sağlamayı amaçlayan bir kamu diplomasisi aracıdır. Türkiye'nin eğitim diplomasisi alanına önemli katkılar sunmakta olan kurumlarından birisi de Türkiye Maarif Vakfıdır. Türkiye Maarif Vakfı'nın eğitim diplomasisi faaliyetleri aracılığı ile Türk kültürünün, değerlerinin ve eğitim sisteminin diğer ülkelerde tanıtılması amaçlanmaktadır. Vakfın gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler aracılığı ile Türkiye'nin diğer ülkelerle olan ilişkilerinin geliştirilmesine ve uluslararası arenadaki itibarının artmasına katkıda bulunmaktadır. Bu tezin konusu Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki faaliyetlerinin iki ülke ilişkilerine olan katkılarıdır. Bu tez Türkiye Maarif Vakfı'nın bir yumuşak güç unsuru olarak Türkiye'nin kamu diplomasisine olan katkısını Pakistan örneği özelinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada Maarif Vakfı'nın Pakistan özelinde yürütmüş olduğu eğitim, kültür, sanat, bilim, spor ve gezi faaliyetleri analiz edilerek bu faaliyetlerin Türkiye-Pakistan ilişkilerine katkıları yumuşak güç bağlamında incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Yumuşak Güç, Türkiye Maarif Vakfı, Pakistan, Kamu Diplomasisi, Eğitim Diplomasisi.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE ROLE OF TURKISH MAARIF FOUNDATION AS A SOFT POWER ELEMENT IN TURKISH FOREIGN POLICY: THE CASE OF PAKISTAN

Enes SELİMOĞLU

Advisor: Assistant Prof. Abdül Samet ÇELİKÇİ

2023, Page: 97

In international relations, power is defined as the capacity of a state to manage the behavior of other states in line with its wishes. Power is expressed in two ways: hard and soft power. While hard power is achieved through military and economic pressure; the soft power is achieved through attractive elements such as culture, values, education and diplomacy. The fact that soft power is more economical and effective than hard power leads countries to use soft power in foreign policy. One of the most effective industrial areas as public diplomacy of soft power in Turkish foreign policy is educational diplomacy. Educational diplomacy is a public diplomacy tool that aims to communicate with countries with different cultures through educational activities. One of the institutions that makes significant contributions to the field of education diplomacy in Turkey is the Turkish Maarif Foundation. It is aimed to promote the values of Turkish culture and the education system in other countries through the educational diplomacy activities of the Turkish Maarif Foundation. Through the activities carried out by the Foundation, it contributes to the development of Turkey's relations with other countries and to the increase of our country's reputation in the international arena. The subject of this thesis is the contributions of the Maarif Foundation's activities in Pakistan to the relations between the two countries. This thesis aims to reveal the contributions of the Turkish Maarif Foundation to Turkey's public diplomacy as a soft power element, specifically in the case of Pakistan. In the study, the education, culture, art, science, sports and travel activities carried out by the Maarif Foundation in Pakistan will be analyzed and the contributions of these activities to Turkey-Pakistan relations will be examined in the context of soft power.

Key Words: Soft Power, Turkish Maarif Foundation, Pakistan, Public Diplomacy, Educational Diplomacy.

TEŞEKKÜR

Dış politikada yumuşak g¼c kullanımı ve eğitim diplomasisi her ge¼en g¼n daha fazla önem kazanan kavramlardandır. Bu yüksek lisans tezinde T¼rkiye Maarif Vakfı'nın faaliyetlerinin yumuşak g¼c bağlamında T¼rk Dış Politikasına olan etkisini T¼rkiye-Pakistan örneği üzerinden inceleme fırsatı buldum. ¼alıŐmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, her zaman yol gösteren ¼ok değerli başta danıŐman hocam Dr. Öğr. Üyesi Abd¼l Samet ¼ELİKÇİ'ye, j¼ri üyeleri Do¼. Dr. Muhammed Hüseyin MERCAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Veysel ERG¼Ç'e teŐekkürlerimi sunmayı bor¼ bilirim. Ayrıca tez yazma süresi boyunca sonsuz anlayış ve destekleriyle her zaman yanımda olan eŐime ve oyun zamanlarından feragat eden ¼ocuklarıma anlayıŐları için canı gön¼lden teşekkür ederim.

Muş-2023

Enes SELİMOğLU

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
BM	:	Birleşmiş Milletler
KDK	:	Kamu Diplomasi Kurumu
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
SSCB	:	Sovyetler Birliği
TDP	:	Türk dış Politikası
TMV	:	Türkiye Maarif Vakfı
TİKA	:	Türk işbirliği ve Koordinasyon Ajansı
YTB	:	Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğu Başkanlığı
YEE	:	Yunus Emre Enstitüsü
YÖS	:	Yabancı Uyruklu Öğrenci Seçme Sınavı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu.....	16
Tablo 1.2. Geleneksel diplomasi İle Yeni Kamu Diplomasinin Karşılaştırılması.....	20
Tablo 2.1. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Kuruluşları.....	36

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Kamu Diplomasinin Sınıflandırması.....	32
Şekil 2.2. Eğitim Diplomasinin Bileşenleri.....	33
Şekil 2.3. Türkiye'nin Eğitim Diplomasisi Kurumları.....	35
Şekil 2.4. Türkiye Maarif Vakfı Organizasyon Şeması.....	46
Şekil 2.5. Türkiye Maarif Vakfı'nın Faaliyet Gösterdiği Ülkeler.....	50
Şekil 2.6. Yürütülen Eğitim Faaliyetlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	51
Şekil 2.7. Türkiye Maarif Vakfı'nın Ülkeler Bazında Kurum Sayıları	52
Şekil 3.1. Pakistan'ın Deprem Felaketi İçin Türkiye'ye Yaptığı Yardımlar	58
Şekil 3.2. Pakistan'da Yapılan Nevruz Etkinliği.....	63
Şekil 3.3. Emine Erdoğan Pak-Türk Okullarını Ziyaret Etti.....	65

GİRİŞ

Güç, irade, üstünlük gibi kavramlar zamana ve mekâna göre değişiklik gösterse de insanoğlunun doğasında her zaman var olmuşlardır. Thomas Hobbes (1998), devletlerden önce insanların doğal olarak anarşik bir yapı (doğa durumu) içinde yaşadıklarını ve bu düzende güçlülerin istediğini elde ettiğini belirtmektedir. Bu nedenle doğuştan güçlü olanların kendi isteklerini başkalarına dayattığı bir sistemde zayıfların haklarından söz edilememektedir.

Güç kavramının zihinlerde ilk olarak zorlamaya dayalı güç olarak belirmesinin sebebini savaş ve güç kavramının birbiri ile yakın ilişki içerisinde olmalarından kaynaklandığını ifade etmek mümkündür (Küçükaltan, 2020). Kavramsal anlamda gücün daha açıklanabilmesi için gücün alanına, konusuna ve kaynaklarına değinmek gerekmektedir. Güç alanı, güç yetisini elinde bulunduran kişinin bu yetisiyle etkileyebileceği toplam kişi sayısını ifade etmektedir. Güç konusu, gücü elinde bulunduran kişinin güç alanındaki kişileri hangi tür konular üzerinden etkileyeceğini gösterirken, güç kaynağı ise etkilenecek bu kişilerin hangi kaynaklar kullanılarak etkileneceklerini göstermektedir (Sertel, 1979: 311-312). Güç, kullanımı itibari ile bireyler arası olabileceği gibi devletlerarası mücadelede kullanılmak üzere devlet sistemi içine yerleşmiş durumda da olabilmektedir. Devletler varlığını devam ettirebilmek için güçlü olmak zorundadırlar. Uluslararası ilişkilerde gücün kullanılabilmesi için gücün siyaset aracı haline getirilmesi gerekmektedir. Uluslararası arenada kullanılmayan gücün varlığı herhangi bir anlam ifade etmemektedir (Yılmaz, 2008: 43).

Güç uluslararası ilişkilerde, bir ülkenin kendi çıkarları için hedef ülkeyi kendi amaç ve istekleri doğrultusunda yönlendirebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bu yetenek ekonomik büyüklük, askeri ve siyasi güç ile kültürel değerlere sahip olmak gibi birçok etmeden oluşmaktadır. Bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte güç mücadelesinin şekli de değiştirmektedir.

Soğuk Savaş'ın bitimine kadar güç kavramı sadece sert güç olarak kabul görmekteydi. Yumuşak güç ise ilk olarak 1990 yılında Joseph Nye tarafından kullanılan bir kavramdır. Nye (2004), yumuşak gücü bir devletin başka bir devlete karşı doğrudan askeri veya ekonomik gücünü kullanmadan baskı, ikna veya cazibesini kullanarak o devlete kendi hedefleri doğrultusunda politikalar yaptırabilmek şeklinde

tanımlamaktadır. Yumuşak gücü kavramsallaştıran düşünür olarak öne çıkan Joseph Nye, gücü sert güç ve yumuşak güç olarak ikiye ayırmaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte sert gücün etkisi azalırken yumuşak güç popüler güç haline gelmeye başlamıştır. Soğuk Savaş'ın bitimi, iki kutuplu düzen, uluslararası iletişimin artması, bilgi devrimi ve küresel dünya düzenine hızlı geçiş gibi uluslararası sistemdeki büyük değişimler yumuşak gücün önemini arttıran unsurlardır. Bir ülkenin askeri yatırımı, nüfusu ve doğal kaynakları ve ekonomisi sert güç kaynağı olarak nitelendirilirken; kültürü, dili, tarihi, eğitim politikaları, uluslararası barışa katkıları gibi kaynakları da yumuşak güç kaynağı olarak nitelendirilmektedir.

Yumuşak güç sert güce göre daha niteliksel değerlere sahiptir. Bugün siyasi aktörler gelişmekte olan kamuoyunun güvenini kazanma amacıyla uluslararası ilişkilerde sert güç kullanmaktan çekinmektedirler. Bu nedenle siyasi aktörler yumuşak gücün unsurlarını önemli görmekte ve yumuşak gücün kullanımına yönelik stratejiler geliştirmektedirler. Sert gücün maliyetinin yüksek, etki süresinin kısa olması nedeniyle başta büyük devletler olmak üzere bugün dış politika yapıcıları politikalarını yumuşak güç unsuru üzerinden şekillendirmektedirler. Yumuşak gücün sert güce göre bir avantajı da aktörlerin istediklerini elde etmek için tehdit veya aldatma gibi karmaşık yöntemlere başvurmadan çekim ve işbirliği yoluyla başkalarının davranışlarını etkilemeye çalışmasıdır.

Türkiye, uluslararası ilişkilerde yumuşak güç unsurları ile ön plana çıkmak isteyen ülkelerden birisidir. Yumuşak güç kaynaklarını uluslararası ilişkilerde daha aktif kullanmak isteyen Türkiye, bu anlamda çok ciddi atılımlar gerçekleştirmektedir. Orta Doğu, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya bölgeleri ile iyi ilişkiler geliştiren Türkiye, bölgesel sorunlarda düzenleyici rol üstlenip bu bölgelerde evrensel değerleri ön planda tutmaya çalışmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin demokrasisi, tarihi, kültürü, gelenek görenekleri, sanatı, eğitimi, evrensel hukuk uygulamaları, inancı ve dünya ile entegre olmuş yapısı yumuşak güç anlamında ülkemizin elini güçlü kılmaktadır. Türkiye yumuşak güç faaliyetlerini kamu diplomasisi görevini icra etmekte olan kurumlar aracılığı ile yürütmektedir.

Son dönemde yürütmekte olduğu yumuşak güç ve kamu diplomasisi faaliyetleri Türkiye'yi bölgesel bir güç haline getirmenin yanında, uluslararası ilişkilerde diplomasi

alanında daha etkili bir ülke konumuna getirmiştir (Ataman, 2020). Türkiye kültürel birikimi, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, turizm yatırımları, tarihi geçmişi, evrensel hukuk değerleri, medya ve sanat alanındaki gelişmeleri bakımından bölge ülkelerince ilgiyle takip edilen bir ülke konumundadır (Çavuş, 2012). Türkiye'nin yumuşak gücünü insani değerler üzerine kurması, bu değerlerin karşıya aktarılmasında kolaylık sağladığı gibi Türkiye ile ortak geçmişe sahip ülkelerde yumuşak gücün daha fazla öne çıkmasına katkı sağlamaktadır. Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak bu ülkelerle tekrardan ilişki kurmak istemesi, Türk Kamu Diplomasisinin ana hatlarını oluşturmaktadır (Yazar, 2020). Türkiye kamu diplomasisi alanında görev üstlenmiş kurum ve kuruluşlar aracılığı ile dış politikada yumuşak güce dayalı aktif bir dış politika yürütmektedir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğu Başkanlığı (YTB), Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK) ve Türkiye Maarif Vakfı (bundan sonra Maarif Vakfı olarak ifade edilecektir) gibi kuruluşlar Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten kuruluşlardır.

Kamu diplomasisinin kültür diplomasisi, turizm diplomasisi, spor diplomasisi, medya diplomasisi ve eğitim diplomasisi gibi daha spesifik alt diplomasi alanları bulunmaktadır. Eğitim diplomasisi hem ulusal hem de uluslararası bir faaliyet olarak yürütülen bir diplomasi çeşididir. Eğitim diplomasisi, kültürel anlamda birbirinden farklı olan ülke vatandaşlarının birbiri ile eğitim faaliyetleri aracılığı ile iletişim kurmasıdır. Ntulive Nyarambi (2015), eğitim diplomasisini küreselleşmenin bir sonucu olarak görmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde eleştirel düşünme, diplomatik beceriler ve bilgi eğitim diplomasisinin oluşturan temel unsurlarıdır.

Türkiye eğitim diplomasisi faaliyetlerini yurt dışında daha etkin bir şekilde yürütebilmek için 2016 yılında kamu tüzel kişiliğine sahip olan Türkiye Maarif Vakfı'nı kurmuştur. Maarif Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı dışında Türkiye adına farklı ülkelerde eğitim öğretim kurumları açmaya ve yönetmeye yetkili tek organdır. Maarif Vakfı, uluslararası eğitim, Türk dili ve kültürel hareketlilik sağlayıcısı olarak Türkiye'nin dünyaya açılan kapısı olarak görülmektedir. Ayrıca okul öncesinden üniversite eğitimine kadar her seviyede eğitim faaliyetlerini yürütmektedir (Maarif, 2020). Maarif Vakfı yaklaşık 120 ülkede 50.000'den fazla öğrenciye eğitim, barınma ve kültürel alanda hizmetler sunan bir kuruluştur. Maarif Vakfı'nın dünyanın dört bir yanında yürütmekte

olduğu çok boyutlu eğitim faaliyetleri vakfın daha yakından incelenmesinin bir gerekçesi olmuştur.

“Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak Türkiye Maarif Vakfının Türk Dış Politikasındaki Rolü: Pakistan Örneği” başlıklı bu tez Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'da yürütmüş olduğu faaliyetleri konu edinmektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan özelinde yürütmüş olduğu eğitim, kültür, sanat, bilim, spor ve gezi faaliyetleri analiz edilerek yürütülen faaliyetlerin Türkiye-Pakistan ilişkilerine katkıları yumuşak güç bağlamında incelenecektir. Bu noktadan hareketle, bu tezin temel amacı Türkiye Maarif Vakfı'nın bir yumuşak güç unsuru olarak Türkiye'nin kamu diplomasisine olan katkısını Pakistan örneği özelinde ortaya koymaktır. Bu çalışmada en genel anlamda Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki eğitim ve kültür faaliyetlerinin neler olduğu, yürütülen faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine yumuşak güç bağlamında ne tür katkıları olduğu ve olabileceği sorularının cevabı aranmaktadır.

Bu çalışmada Pakistan örneğinin tercih edilmesinin birkaç temel nedeni bulunmaktadır. Her şeyden önce, Pakistan'ın Türkiye olan ilişkileri Osmanlı Devleti'ne kadar uzandığını belirtmek gerekir. Ancak bunun da ötesinde, uluslararası siyasette Pakistan ile Türkiye'nin birçok konuda birbirini siyasal anlamda desteklemesi, iki ülke halklarının ortak inanca sahip olması ve Türkiye'nin emperyalist bir düşünceye sahip olmaksızın Pakistan'da eğitim öğretim faaliyeti yürütmesi, Türkiye ile Pakistan'ı birbirine yaklaştıran gelişmeler olarak dikkat çekmektedir. 1947 yılında bağımsızlığına kavuşan Pakistan, Türkiye'nin Cumhuriyet dönemini gelişmelerini yakından takip etmiş, Türkiye'ye üst düzey ziyaretlerde bulunmuş, Türkiye'nin demokrasi alanındaki tecrübelerini kendi ülkesinde uygulamaya çalışarak Türkiye'yi kendilerine rol model almış bir ülkedir. Öte yandan Pakistan'ın okul çağındaki nüfusunun fazlalığı, ülkede eğitim konusunda ciddi sıkıntılara neden olmaktadır. Eğitim sisteminin arzu edileni karşılayamaması ülkede özel okul sayısında çok ciddi artışlara neden olmuştur. Benzer durum Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki yapılanmasında sayıca kendini açıkça göstermektedir. Pakistan, Maarif Vakfı'nın öğrenci ve kurum sayısı olarak dünyada en fazla kurumsallaştığı ülkedir. Maarif Vakfı'na bağlı 416 eğitim kurumdan 86 tanesi, bir diğer ifade ile vakfın eğitim kurumlarının %20'si sadece Pakistan'da bulunmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki faaliyetlerini spesifik olarak incelemek daha da önemli hale gelmektedir.

Pakistan’da faaliyet gösteren “Pak-Türk Uluslararası Maarif Okulları”nın faaliyetlerinden almış oldukları dönüşler Türkiye Maarif Vakfı’nın diğer ülkelerdeki benzer eğitim kurumları için önemli bir deneyim olduğundan kuşku yoktur. Bu çerçevede, Pakistan’ın birçok şehrinde kurumsallaşmış kimliği ile faaliyet gösteren Maarif Vakfı’nın faaliyetlerini konu edinen bu çalışmanın, diğer ülkelerdeki vakfa bağlı kurumların yol haritaları açısından belirli bir öneme sahip olacağını ifade etmek mümkündür.

Bu tezin yazımında nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu içerik analizi yöntemi kapsamında internete açık resmi web siteleri, resmi kurumlar tarafından yayınlanan akademik çalışmalar ve süreli yayınlar, kurum faaliyet raporları, konuyla ilgili literatürde yer alan kitaplar, makaleler ve yayınlanmış tezlerden istifade edilmiştir.

Üç bölümden oluşan bu tezin ilk bölümünde sert ve yumuşak gücün kavramsal gelişimi açıklandıktan sonra, uluslararası ilişkilerde kamu diplomasisi ve yumuşak gücün kullanımı ile yumuşak gücün oluşturan unsurlara açıklık getirilecektir. İkinci bölümde öncelikle Türk dış politikasında yumuşak güç kullanımı üzerinde durulacaktır. Ardından bir kamu diplomasisi türü olarak eğitim diplomasisinin Türk dış politikasındaki önemine ve Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyeti yürüten kurumlarına kısaca değinilecektir. İkinci bölümün sonunda tezin konusu olan Maarif Vakfı’nın kurumsal yapısı incelenerek vakfın dünyada yürütmüş olduğu genel faaliyetlere yer verilecektir. Üçüncü ve son bölümde öncelikle Türkiye-Pakistan ilişkilerine değinildikten sonra Pak-Türk Okullarında yürütülmekte olan faaliyetler eğitim, dil ve kültür başlıkları altında analiz edilecektir. Son olarak bu faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine olan katkısının yumuşak güç bağlamında değerlendirilmesi yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YUMUŞAK GÜCÜN KULLANIMI

1.1. GÜÇ KAVRAMI

Güç kavramının kökeni doğanın varlığından gelmektedir. İfadenin edebi bir kaynakta kullanımı Yunan Şehir Devletleri ile Thukydides'in *Peloponnesos Savaşları*'ndan gelir. Eser, M.Ö. 5. yüzyılda Atina ile Sparta arasında 28 yıl süren savaşın yaklaşık 21 yılını anlatmaktadır (Thucydides, 2013: 89-580). Thomas Hobbes, devletlerden önce insanların doğal olarak anarşik bir yapı içinde (doğa durumunda) hayatlarını sürdürdüklerini, bu düzende güçlü olanın her istediğini elde edebildiğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla, doğuştan güçlü olanın iradesini başkalarına zorla dayatmış olduğu bir sistemde güçsüzün hakkında bahsetmek mümkün değildir. İnsanlar zorbalıklara maruz kaldıkları için özgür ortamlarından vazgeçerek güvenliklerini sağlamak amacıyla gücü toplum sözleşmesi ile üst irade olan devlete teslim ettiler. Bu dönemden sonra zor kullanma araçları halkın elinden devletin eline geçmiştir. Bu geçiş aynı zamanda hegemonyadan egemenliğe geçişi ifade etmektedir. Hobbes'a göre üst otorite, ezici ve zorlayıcı bir güç olmalı ki suç işleyen kendini hem güvende hissetmemeli hem de cezalandırılma korkusunu yaşamalıdır (Hobbes, 1998: 82-86). Üst iradenin kuralı ihlal edeni bu şekilde cezalandırması beraberinde insanları toplumsal sözleşmeler yapmaya veya mevcut sözleşmelere uymaya mecbur bırakacaktır.

Max Weber'e göre güç, toplumsal bir ilişki içinde olan bir aktörün herhangi bir dirençle karşılaşp karşılaşmadığına bakmaksızın istediğini yapabilmesidir (Weber, 1947: 152). Fiziksel olarak güç, mevcut kuvvetler kullanılarak elde edilen verimliliklerdir. Davranışsal tanıma göre güç, istenen sonuçlara ulaşmak için başkalarının davranışlarını değiştirme yeteneğidir. Öte yandan, uluslararası ilişkilerde güç, başka bir devletin normalde yapmak istemeyeceği bir şeyi o devlete yaptırabilme etkisidir (Yılmaz, 2008: 42). Gücün tanımında ön plana çıkan unsur gücün kullanımı esnasında karşı tarafın dikkate alınmamasıdır. Elinde otoriteyi bulunduran erkin düşündüğünü eyleme dönüştürmesi gücün göstergesidir.

Niccolo Machiavelli, en ünlü eseri *Prens*'te gücün nasıl kazanılacağı, nasıl korunacağı ve nasıl artırılacağı konusunda tavsiyeleri vardır. Bir prensin ülkenin güvenliğini sağlamak için güç kullanması ve etik olmayan yöntemler kullanması

gerekiyorsa, bu kararı verme yetkisine ve yeteneğine sahip olması gerektiğini savunup bunun sıradan bir vatandaş olarak yapılamayacağını ifade eder. Machiavelli, gücü ulusal güvenlik için gerekli bir kavram olarak kabul etmektedir (Machiavelli, 2008: 255-260). Güç kavramından hareketle, uluslararası ilişkilerin anarşik ortamında güçlü olanın istediğini yapmasına izin verilirken, zayıf olanın boyun eğmek zorunda olduğu bir durumdur. Askeri ve ekonomik gücün uluslararası ilişkiler açısından ilk açıklaması olan bu durum yıllarca kabul edilmiş ve diğer uluslararası ilişkiler teorisyenleri tarafından temel argüman olarak kullanılmıştır (Viotti ve Kauppi, 2012: 48). Bunun sıradan bir vatandaş olarak yapılamayacağını ifade ederken Machiavelli, egemen gücün varlığına ve gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca Machiavelli'nin güç kullanımında etik olmayan yöntemlerin kullanabileceğini söylemesi, gücü elinde bulunduran erke hukuksuz zeminde anarşik hareket etme özgürlüğü tanımaktadır. Anarşik yapıdan sözleşmeye dayalı düzene geçerken aslında anarşik yapı ortadan kalkmayıp sadece el değiştirmiştir. Bu durumda devlete anarşik yapı içerisinde davranma özgürlüğü sunulmaktadır. Nihayetinde bu düşünce realist görüşün temelini oluşturmaktadır.

Güç kavramının, özellikle realist paradigma ile özdeşleştiğini ifade etmek mümkündür. Aslında bu yaklaşımın temsilcileri, güç olgusunu genel olarak siyaset bilimi alanında, özde ise uluslararası ilişkilerdeki en zor kavramlardan biri olarak değerlendirmektedirler. Realist paradigmanın temsilcileri yaklaşımlarında devletlerin gücünü askeri, ekonomik ve teknolojik kapasitesi olduğunu vurgulamaktadırlar. Devletlerin güç kapasitesini sınır, nüfus büyüklüğü, ekonomik kapasite, askeri güç ve siyasi istikrar gibi faktörlere bağlı olarak kabul etmektedirler (Aydın, 2004: 44). Klasik realist yaklaşıma göre güç, çıkar ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu eğilimde “her ülkenin kendi çıkarlarını olabildiğince koruduğu” anlayışı hakim olmuştur. Realistler, iktidara yaklaşımlarında “güç” kavramına odaklanmışlar ve uluslararası siyasetin sadece devletlerden ibaret olduğunu savunmuşlardır. Bu perspektiften yola çıkılarak geçmişteki savaşların ve anlaşmazlıkların temelinde çıkar çatışmalarının olduğu vurgulanmıştır (Gallarotti, 2011: 26). Realist paradigmanın temsilcileri gücü sadece askeri ve ekonomik güç olarak yorumlamakla kalmayıp aynı zamanda bu güç unsurlarını devletin çekinmeden kullanması gerektiğini savunarak uluslararası ilişkilerde diplomasi kavramını göz ardı etmektedirler. Mamafih diplomasi ile pekiştirilmeyen bir zaferin kalıcı olamayacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Diplomasi, uluslararası rekabeti, menfaati, amaç ve hedefleri konu edinen bir disiplindir. Diplomasinin bittiği yerde güvenlik tehditleri baş göstermektedir. Bu tür tehditler baş gösterdiğinde devlet asli görevi olan hayatta kalma ve vatandaşlarının can güvenliğini sağlama amacıyla saldırıda bulunabilir. Bu nedenle devletler olağan dışı olaylarla karşılaştığında güvenlik unsurunu ön plana alarak rasyonel hareket ederler. Güç kavramının özellikle realist paradigma ile anılması da bu rasyonel davranıştan kaynaklanmaktadır(Mearsheimer, 2001: 30-31).

Carl von Clausewitz, bir devletin gücünün askeri gücüne eşit olduğunu düşünür. Ancak onun siyaset anlayışı biraz daha farklıdır.Siyasetin devam ettiğini ve savaşı, siyasetin devam ettiği çarpık bir siyaset biçimi olduğunu savunmaktadır. Clausewitz, savaşı bir düşmanın gücünü yok etmek veya zayıflatmak için bir önlem olarak rakibin savaşıma iradesini kırmak için güç kullanma aracı olarak tanımlar. Burada kullanılan gücü askeri güç olarak tanımlayan Clausewitz, askeri gücün sınırlı olduğunu ve bu nedenle yerinde ve boşuna kullanılması gerektiğini de savunmaktadır. Öte yandan askeri gücün sürekliliğini sağlamak için ekonomik gücün de büyük önem taşıdığını ifade etmektedir. Sürdürülemeyen bir askeri gücün savaş sırasında kayıp vermesi kaçınılmazdır. Clausewitz savaş sırasında karar vermenin zorluğunu “savaş sisi” kavramı ile ifade etmektedir (Clausewitz, 2007: 88-151). Tüm parametreler bir arada düşünüldüğünde savaş çok karmaşık ilişkiler bütünü olarak ortaya çıkmaktadır. Savaşta alınacak her karar her yönüyle düşünülmelidir, aksi halde savaş sürdürülemeyen ve kaybedilen bir savaşa dönüşmektedir. Clausewitz her ne kadar devletin realist davranması gerektiğini savunsa da ekonomik güce vurgu yaparak askeri gücün bir caydırıcı unsur olarak kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum gücün farklı kullanımlarının olması gerektiğini, sadece askeri güç ile her şeyin hal olunamayacağını bir ifadesidir.

1648 tarihli Vestfalya Antlaşması'ndan Soğuk Savaş'ın sonuna kadar güç kavramı temelde iki anlama gelir: Askeri ve ekonomik güç. Sert gücün iki unsuru olarak bilinen bu güç türünü kullanan devletler, cebir, caydırıcılık, tehdit, koruma ve yaptırım uygulama gibi çeşitli yollarla çıkarlarını korumaya çalışmışlar ve tüm bunları muhalefete karşı kullanmışlardır. Ülkelerin ulusal çıkarlarının öne çıkması ve uluslararası ilişkilerde devletlerin başat aktörler haline gelmesiyle güç kavramının önemi tüm ülkeler için artmıştır (Tilly, 2001: 43).

Bir devletin varlığını sürdürmek için yeterli güce sahip olması ve ardından başka amaçlar için savaşması gerektiği genel olarak kabul edilir. Öte yandan, ülkeler yapısal bileşenler (toprak, insan, egemenlik vb.) açısından büyüdükçe daha fazla güvenliğe ihtiyaç duyarlar. Aslında güç ülkelere, özellikle de büyük ülkelere güvenliği sağlamak için gerekli bir araçtır (Mearsheimer 2001: 51). Küreselleşen dünyada uluslar birbiriyle ekonomik, askeri, kültürel, sosyal, eğitim vb. alanlarda daha fazla ilişki içinde olmaya başlamıştır. Uluslar birbiri ile bu denli entegre olmuşken yaşanabilecek herhangi bir olumsuzluğun çözümünde savaş mantıklı ve kalıcı bir çözüm yolu olarak görülemeyeceğinden ülkelerin birbirine karşı farklı güç uygulamalarına başvurmaları bir zorunluluk halini almıştır.

Gücün farklı unsurları olduğunu ifade eden Joseph Nye'ye güç kavramını üçe ayırmaktadır. Bunlar “sert güç, yumuşak güç ve akıllı güçtür” (Nye, 2004: 1). Birbirine alternatif olarak kullanılan bu güç türleri uluslararası ilişkilerde Soğuk Savaşın bitimi ile çok sık kullanılmaya başlanmıştır.

1.1.1. Sert Güç

Sert güç, bir ülkenin mevcut ekonomik ve askeri kaynaklarını kullanarak başka bir ülkeden istediğini alabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Sert gücün araçları yaptırımlar, zorlama ve rüşvettir (Çavuş, 2012: 24). Devletler ilk ortaya çıktıklarından beri güç sahibidirler. Bu güç arzusu zamanla değişip dönüşse de gücün nedenleri nadiren değişmektedir. Devletlerin güç istemesinin temelde iki nedeni vardır. Birincisi, devletler amaçlarına ulaşmak için güç isterler. İkincisi, gücün iradesini diğer ülkelere veya aktörlere dikte ederler. Yani ülkeler kendi politikalarını diğer ülkelere zorla kabul ettirmek ya da o ülkeyi ikna etmek için gücü elde etmek isterler (Viotti ve Kauppi, 2012: 64).

Bu kabullenme veya ikna etme süreci kendisini farklı şekillerde gösterebilir. Kaba kuvvetin en basit yöntemlerinden biri havuç ve sopa yöntemidir. Bu yöntemde, bir devlet, bir başkasının isteklerini kabul etmesini sağlamak için sert güce eşdeğer bir sopa kullanabilir. Eğer ki ikna edilmeye çalışılan bir devlet bu durumu kabul etmeyip kendisine karşı çıkmaya çalışırsa, ikna edici devlet sert gücün unsurları olan askeri ve ekonomik gücü ile yaptırımlar uygulayabilir. Havuç, istenilen davranışa göre verilen

ödülü temsil etmektedir. İkna etmeye çalışan devlet, karşı devletin kendi isteklerine göre hareket etmesi durumunda o devleti bu davranışı için ödüllendirebilir (Oktay, 2012: 130).

Devletlerinin oluşumundan günümüze kadar *devlet gücü* kavramı her dönemde askeri güç olarak anılmıştır. Askeri güç, barış zamanlarında diğer devletlere karşı ulusal güvenliği sağlamak için caydırıcı unsur olarak varlığını günümüzde dahi sürdürmektedir. Bu caydırıcılık nedeniyle devletler, feodal dönemdeki gibi sadece savaşma niyetinde olduklarında ordu kurmak yerine, işi profesyonelce yapan sürekli ordulara sahip olmaya başladılar. Başka bir deyişle barış zamanında askeri gücün amacı, caydırıcılığını kullanarak savaşa girilmesine gerek kalmadan savaşı önlemektir. Askeri gücün fonksiyonu tarih boyunca ufak dönüşümler yaşamış olsa da hiç bir zaman tam anlamıyla bir değişime uğramamıştır. Bu görev vatandaşların can ve mal emniyeti ile devletin güvenliğini sağlamak olmuştur (Bilgin ve Eliş, 2008: 10). Devlet için güç, sürekli olarak kullanılan bir unsurdan ziyade, ihtiyaç duyulduğunda kullanıma hazır fakat zorunlu olmadıkça da kullanılmaması gereken bir olguya dönüşmüştür.

Sert güce sahip bir ülke, askeri gücü ve ekonomik gücü ile diğer uluslara/ülkelere hükmeder. Bu hüküm ağır askeri müdahale, tiranlık, baskıcı diplomasi ve ekonomik yaptırımlara dayanmaktadır (Yatağan, 2018: 71-72). Sert güç, sadece askeri güç değil, aynı zamanda ekonomik güçtür. Clausewitz'in işaret ettiği gibi, askeri güç, askeri gücü destekleyecek ekonomik güç olmadan hızla kaybedilebilen güçtür. Bu nedenle ekonomik gücün iki temel amacı vardır. Bunlardan birincisi askeri gücü inşa etmek, genişletmek ve sürdürmek için gerekli kaynakları sağlamak, diğeri ise ticaret ambargosu, ticaretin önlenmesi vb. çeşitli yaptırımlarla diğer katılımcıya zarar vermektir (Viotti ve Kauppi, 2012: 49-50). Dünyadaki sert güç uygulamalarına bakıldığında askeri gücün genellikle ekonomik güçten sonra kullanıldığını görülmektedir. Uluslararası hukuka uygun davranmayan bir ülkeye diğer ülkelerce doğrudan savaş açılmamaktadır. Öncelikle diplomasi yolu tercih edilerek uluslararası hukuka uygun davranması talep edilir. Daha sonra ekonomik ve siyasi ambargo uygulanarak uluslararası camiada yalnızlaştırılmaya çalışılır. Uluslararası hukuka uygun olmayan davranışında ısrar etmesi durumunda da uluslararası hukuktan doğan haklara dayanılarak ilgili güvenlik birimlerince askeri müdahale gerçekleşir. Askeri seçenek sonuç itibari ile çok ciddi olumsuz sonuçlar doğurabileceğinden uluslararası ilişkilerde her zaman son seçenek olarak kabul edilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sert güç unsurları ile kazanılmıştır. Askeri güç kısa vadede çözüm olsa da uzun vadede kalıcı barışı sağlayamayacağı görülmüştür. Sert gücün baskısı altındaki mağlup devletler bu baskıdan kurtulduklarında realist paradigmaya göre hareket ederek II. Dünya Savaşı'nın yaşanmasına sebep oldular. Her iki savaş da savaş da sert güç unsurları ile kazanılmıştır. Her iki büyük savaştan zaferi kazandıran fakat kalıcı barışı sağlayamayan sert güç, barışın tesisi için farklı enstrümanlara ihtiyaç duymuştur. Her iki dünya savaşından sonra uluslararası barışı kalıcı bir şekilde korumak için Milletler Cemiyeti, paktlar, Birleşmiş Milletler, UNESCO, UNICEF, NATO, IMF, Dünya Bankası vb. birçok kuruluş dünya barışına katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Birçoğu bünyelerinde yapısal anlamda her ne kadar sert güç unsurlarını buldursalar da bu kuruluşlar işlevsellik yönünden sert güç anlayışından farklı hareket etmekteydiler. Devletleri bir arada hukuka uygun şekilde, müşterek hareket ederek, tüm dünyanın güvenliği sağlamaya çalışarak, sosyal ve ekonomik kalkınmayı destekleyerek dünya barışına katkı sağlamayı amaçlamaktadırlar.

Öte yandan sert güç anlayışı soğuk savaş bitimine kadar ilk başvurulacak güç olarak varlığını devam ettirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından uluslararası ilişkiler literatürüne Joshep Nye tarafından kazandırılan ve sert gücün alternatifi olarak kabul gören “yumuşak güç” kavramı daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır.

1.1.2. Yumuşak Güç

Yumuşak güç kavramının Soğuk Savaş sonrası dönemde sert güç karşısında daha fazla ön plana çıkmaya başladığını söylemek mümkündür. Kavramı tanımlamadan önce, bu durumun nasıl ve neden gerçekleştiğini izah etmek gerekmektedir. İngilizce’de “Soft Power” kavramının Türkçe karşılığı olan “Yumuşak Güç” kavramının uluslararası ilişkiler disiplinde kullanımının yeni olduğunu ifade etmek mümkündür. Öte yandan, yumuşak güç unsurunun uluslararası ilişkilerdeki kullanımının ilk örneği kesin olarak bilinmemekle beraber çok eskilere dayandığı düşünülmektedir (Nye, 2002: 6). Sun Tzu'nun(2008: 120) *Savaş Sanatı* kitabında yer alan “Savaşların tümünde savaşarak zaptetmek en üstün başarı demek değildir. Üstün başarı düşmanın direncini savaşmadan kırmaktır” şeklindeki ifadeler, yumuşak güç kavramının oldukça iyi bir örneği olarak kabul edilmektedir. Yumuşak güce yakın dönem tarihinden örnekler vermek gerekirse, Sovyetler Birliği'nin kendi ideolojisini hem Asya'da hem de Afrika'da yayma faaliyetleri,

Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok ülkeye Marshall yardımı yapması ve Fransa'nın diplomasi dili önemli yumuşak güç örnekleri arasında gösterilebilir (Güzel, 2016: 347).

Yumuşak güç kullanımının farklı örneklerine, Gramsci'nin hegemonya anlayışında, Bourdieu'nün simgesel güç anlayışında, Weber'in otorite anlayışında, Foucault'nun disiplin anlayışında rastlamak mümkündür. Benzer şekilde realist düşüncenin öncülerinden Edward H. Carr'ın da gücü üç sınıfa ayırması ve bunlardan birini fikirler üzerindeki güç şeklinde tanımlamış olması, yumuşak gücün ehemmiyetinin daha önce fark edildiğini göstermektedir (Sancak, 2016a: 71). Bununla birlikte, yumuşak güç kullanımının farklı örnekleri var olsa da kavramın tanımlanması çok daha sonra olacaktır.

Yumuşak gücü dar anlamıyla kültürel tesirden ibaret görenler olduğu gibi daha geniş anlamıyla yorumlayanlar da bulunmaktadır. Bunlar sert gücün dışındaki tüm unsurları yumuşak güç kapsamında değerlendirmişlerdir (Vuving, 2009: 3). Nye yumuşak gücü bir teoriden ziyade analitik bir düşünce biçimi olarak ele almaktadır (Nye, 2010: 219). Lee ise yumuşak gücün kuramsal açıdan ele alınması durumunda kültür ve değerler gibi unsurlar sebebiyle Konstruktivist (inşacı) kuram ile benzerliğine vurgu yapmaktadır (Lee, 2009: 206). Realist paradigma savunucuları gücün doğrudan kullanılmasını savunuyorken; konstruktivistler gücün dolaylı olarak kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bundan dolayı yumuşak güç, içerisinde neoliberalizm ve konstruktivizmi muhteva eden bir güç şekli olarak değerlendirilir (Gallarotti, 2011: 26).

Yumuşak güç, ulusal gücün diğer bir şekli olarak ifade edilmektedir. Uluslararası ilişkilerdeki aktörlerin stratejik ihtiyaçlara ulaşmak için kasıtlı veya kasıtsız olarak kullandıkları entelektüel ve kültürel çekiciliğe dayanmaktadır. Yumuşak güç aynı zamanda kültürel güçten daha fazlası olup siyasi değer ve fikirleri, eğitimsel ve sosyo-ekonomik sistemler ile diğer uluslar ve halklar tarafından benimsenen meşru ulusal politikaları içerir. Diğer ülkeler, bir ulusun ideallerinin veya politikalarının meşru ve gerçekten arzu edilir olduğuna ikna olduğunda, o ulusun "yumuşak gücü" artar (Lee, 2011:11).

Uluslararası hukukun devreye girmesiyle ülkelerin birbirilerine karşı askeri müdahalelerde bulunması zorlaşmış veya belli başlı şartlara bağlanmıştır. Bugün bir yerin işgal edilmesi veya uluslararası hukuka aykırı şekilde o yere askeri müdahalede bulunulması uluslararası hukukta karşılık bulmadığı için, anarşik uluslararası sistem

içerisinde fazlasıyla başına buyruk davranış gösteren ülkeler uluslararası mahkemelerde çok ağır bedeller ödemek zorunda kalabilmektedir. Ayrıca bugünkü savaşların teknoloji ağırlıklı olması nedeniyle ekonomik faturası da çok ağır olmaktadır. İşte bu yüzden devletler en az maliyet ile askeri gücü kullanmaya çalışmaktadır (Nye, 2002: 3). Savaşların hem ekonomik açıdan hem de insani dram açısından çok ağır sonuçları olduğu için, ülkeler karşılaştıkları olumsuz bir durum karşısında askeri gücü kullanmadan çözüm arayışına girmektedirler. Askeri müdahalelerin insanlarda bırakacağı olumsuz ekonomik, sosyokültürel, psikolojik ve tıbbi etkilerden dolayı, askeri müdahale en son seçenek olarak görülmeye başlanmıştır. Devletler askeri müdahalede bulunmak yerine toplumlar üzerinde çok daha fazla etki bırakabilen yumuşak güç araçlarına yönelmektedir.

Uluslararası sistemde hukukun caydırıcı unsur olarak daha etkin rol alması, savaşların neden olduğu tahribatların giderilmesinde hak arama yöntemlerini de değiştirmiştir (Arsava, 2012: 351). Uluslararası hukukun gelişimi ile birlikte uluslararası kuruluşların da etkisi dünyada fazla hissedilir hala gelmeye başlamıştır. Devletlerarası anlaşmazlıkların çözüm yerinin uluslararası mahkemeler olmasıyla uluslararası ilişkilerde yumuşak güç unsurları daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu durumda kitle iletişim araçları yumuşak gücü anlık olarak dünyaya duyuran önemli bir vasıta görevi görmektedir.

Kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişim toplumların sosyokültürel anlamda hızlı bir değişim ve dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Başta sosyal medya platformları olmak üzere bu değişim ve dönüşüme neden olan unsurlar askeri gücün etkisini kırarak onun yerine tercih edilen bir yumuşak güç haline gelmiştir (Büyükgöze, 2016: 41-49). Devletlerin askeri harcamalardan kısarak onun yerine halkın refahına katkıda bulunacak yatırımlara yönelimi özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra görülmektedir.

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemdeki hâkimiyetinin pekiştirilmesi amacıyla bir metot olarak öne sürülen yumuşak güç, konjonktürün de el vermesiyle çok kısa bir zaman diliminde dünyanın birçok ülkesinde hem siyasi anlamda hem de akademik anlamda kendine geniş yer bulmuştur (Watanabe ve McConnell, 2008: 13). Bugünlerde sivil toplum anlayışının toplumda daha fazla değer görmesiyle birlikte, devletlerden bağımsız hareket eden ulusal ve uluslararası örgütlerin sayısı ciddi oranda artmaktadır. Uluslararası örgütlerin daha fazla değer kazanmasıyla birlikte insan haklarına saygı,

silahsızlanma, kişi hak ve hürriyetlerine saygı, ülke egemenlik haklarına saygı gibi birçok kavram uluslararası toplumda daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Bu anlayışın gelişmesi, uluslararası ilişkilerde devletlerin sert güç yerine yumuşak gücü tercih etmelerine neden olmuştur (Büyükgöze, 2016: 41).

Yumuşak güç, ilk olarak 1990 yılında Joseph Nye tarafından kullanılan bir kavramdır. Nye, yumuşak gücü, bir devletin başka bir devlete karşı doğrudan askeri veya ekonomik gücünü kullanmadan, baskı, ikna veya cazibesini kullanarak o devleti kendi istekleri doğrultusunda yönlendirebilme gücü olarak tanımlamaktadır (Nye, 2004: 10). Bir ülke, baskı veya teşvik kullanmadan diğer ülkelere istediğini yaptırabiliyorsa, bu durum o ülkenin yumuşak gücünü göstermektedir (Sancak, 2016a: 71). Yumuşak güç karşı tarafın aklını ve kalbini kazanmak şeklinde basitleştirilebilir (Oktay, 2012: 129).

Yumuşak güç, sadece bir ülkenin başka bir ülke haline gelebilmesi değildir. Aynı zamanda, aktörün kişiliği, kültürü, siyasi değerleri, kurumları veya politikaları ile birlikte karşı tarafın tercihlerini oluşturma sürecinin meşruiyet bağlamında bir ahlaki otorite örneği olduğu anlamına da gelmektedir (Lee, 2011, s. 11). *Monocle* Dergisi, "ülkelerin yumuşak gücü" başlıklı yazısında, yumuşak gücü etkin bir şekilde kullanmak için yapılması gerekenleri "*Var olan gücün göze batmaması gerekir, iletişim kanalları açık tutularak çoğulcu demokrasi için yaşayabilir bir ortam hazırlanmalıdır*" şeklinde sıralamıştır (Yatağan, 2018: 73).

Yumuşak güç kavramı, Amerikan gücünün azaldığı ve gerilediği argümanlarına söylemlerine karşılık olarak öne sürülmüş ve gelen eleştirilere binaen kavram daha fazla geliştirilmiştir (Nye, 2004: 26). Uluslararası ilişkilerde ve dünya siyasetinde gücün değiştiğini savunulmuş ve bu anlamda sadece askeri güç tehdidi veya ekonomik yaptırımlar yoluyla başkalarını değiştirmeye zorlamanın değil, aynı zamanda dünya siyasetinin gündemini belirlemenin önemi vurgulanmıştır. Bu açıdan Nye (2004: 24) yumuşak gücü, başkalarını istenen sonuçlara ulaştırmak için zorlama ve baskı yerine diyalog yolu ile ikna olarak tanımlamıştır. Ona göre bu şekilde yönlendirme sonucunda güç daha az ikame edilebilir hale gelmektedir. Zorlamanın güç davranışı üzerindeki etkisi giderek azalmakta olup, kültürel ve ideolojik çekim gibi yumuşak güç kaynakları ülkeler arası işbirliği arttırmaktadır. Bir toplumun kendisine benimsetilmek istenen değerleri içselleştirmesi durumunda o toplumu yönetilmesi daha kolay hale gelmektedir (Nye,

2004: 5-13). Nye yayınlamış olduğu eserinde ABD'yi eleştirerek şunları ifade etmiştir: ABD'nin askeri ve ekonomik anlamda çok iyi olması ABD'nin kullandığı sert gücünü kalıcı kılmayacaktır. Bir ülkeden sizin çıkarlarınıza uygun hareket etmesini bekliyorsanız o ülkenin gönlünü almalısınız. ABD sahip olduğu bilimsel ve kültürel yeterliliğini esas alarak daha fazla yumuşak güç kullanmalıdır (Nye, 2008: 94-109). Kısaca ifade edilecek olursa, bir ülke sert güç unsurlarını kullanarak diğer ülkeleri tam anlamıyla kontrol altında tutamayacağı için onlarla yumuşak güç paydası altında dostluklar kurarak onlardan beklentisini karşılamalıdır. Beklenti tam olarak karşılanmazsa dahi en azından hedef ülke tarafından kendisine zarar gelmesi yumuşak güç unsurları sayesinde önlenmiş olacaktır.

Nye'a göre güç, istenen sonuçlara ulaşmak için diğer aktörlerin davranışlarını etkileme yeteneğidir. Nye, diğer aktörlerin davranışlarını geciktirmek için üç yol önermektedir. Bu yollardan ilki, karşı aktör veya aktörleri istediklerini yapmaya zorlamak için tehdit kullanmaktır. Uygulama için çeşitli kuvvet unsurları kullanılabilir. Diğer bir seçenek de karşı tarafı kendi isteğimize ikna etmek ve bunları uygulaması için bazı teşvikler sunmaktır. Rakip, aktörün sunulan teşvikleri elde etmesi için talepte bulunabilir veya değış tokuş yapabilir. Üçüncü yöntem, aktörün çekiciliğini kullanarak karşı aktör veya aktörlerin onunla çalışmasını sağlamaktır. Yumuşak güç olarak da adlandırılan bu yöntemde, bir aktör kendi yumuşak gücünün unsurlarını yaratmak için çekiciliği kullanır ve karşılığında diğer aktörler veya aktrislerle işbirliği yapar (Nye, 2004: 1-8). Yumuşak gücün kullanılmasında ülkenin kültürel yapısı, sineması, sanatı, müziğı, eğitim sistemi, piyasadaki rekabet ortamı, hak ve özgürlükler alanı, demokratik yapısı, sosyal sermayesi, tarihi ve kültürel zenginlikleri, bilim ve teknolojisinin gelişmişlik düzeyi, yenilik yapma yeteneğı, diplomatik faaliyetler ve kendini ifade etme yeteneğı gibi unsurlar son derece önem arz etmektedir. Bu unsurları bünyesinde barındırabilen bir ülke, izlenen, konuşulan ve dinlenen bir cazibe merkezi haline gelmektedir (Kalın, 2010). Yukarıda belirtildiğı gibi, tercih belirleme yeteneğı, çekici kişilik, kültür, siyasi değerler ve kurumlar önemli yumuşak güç kaynaklarıdır. Bu kaynaklar genellikle maddi olmayan mallar veya yasal ahlaki otoriteye sahip uygulamalarla ilişkilendirilir (Kearn, 2011: 67-68).

Öte yandan, uluslararası diplomaside devletler dış politikada her zaman tek taraflı olarak yumuşak veya sert politikalar uygulayamazlar. Bu iki gücün birlikte yönlendirilmesi gerekir. Ama hangisinin tercih edileceğı o ülkedeki duruma göre değışir. Sert güç söz konusu olduğunda, çoğı düşünür yumuşak gücün onun kalkanı olduğu

konusunda hemfikirdir (Yatağan, 2018: 74-75). Sert ve yumuşak güç arasındaki ilişki tablo 1.1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu

	Sert Güç	Yumuşak Güç
Davranış Spektrumu	Zorlama İkna etme ← (Emir) →	Gündem yaratma Cazibe (Yanına çekme) →
En Uygun Kaynaklar	Baskı Ödemeler Yaptırımlar Rüşvet	Kurumlar Kültür Değerler Politikalar

Kaynak: Nye(2005)

Yumuşak güç ile sert güç arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Yumuşak güç kaynakları bazen sert güç üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahipken, bazen de sert güç kaynakları yumuşak güç kaynaklarını azaltmakta ya da geliştirmektedir. Yumuşak gücün, gücün bir başka şekli olan sert güç ile benzer amaçla kullanıldığı ifade edilebilir. Her ikisi de istediğini elde etmek isteyen devletler tarafından kullanılabilir ancak kullanılan kaynakların maddi veya manevi kaynak olup olmadığı ve nasıl davrandıkları konusunda aralarında farklılıklar vardır. Devletler bir yandan sert gücün, diğer yandan yumuşak gücün kullanımına güvenebilmektedirler. Sert güç davranışının temel özelliği emretme veya zorlama iken, yumuşak güç davranışının temel özelliği ikna etme veya cezbetmedir (Nye, 2005: 17). Her iki gücün kendine göre zayıf ve güçlü yanları bulunmaktadır. Her ne kadar uluslararası sistemin geliştiğini, anarşik yapı içerisinde davranış gösteren devletlerin uluslararası hukuk içinde daha fazla yaptırıma maruz kalacağı ifade edilse de hiçbir argüman devletleri sert güçten tamamen vazgeçmeye ikna edemez. Devletler sert gücü uzun bir zaman daha güçlü bir savunma mekanizması olarak bulundurmaya devam edeceklerdir.

1.2. KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ

Diplomasi terimi, uluslararası aktörler tarafından kullanılan askeri olmayan bir siyasi yöntem olarak tanımlanabilir. Bu terim, eski Yunan ve Roma İmparatorluklarında yabancı topluluklar tarafından toplanan belgeleri düzenlemek ve arşivlemek için kullanılmıştır. Kavramın uluslararası ilişkiler disiplini açısından değerlendirilmesi 18. yüzyılda gerçekleşmiştir (Yanardağoğlu, 2014: 117).

Diplomasi, bir hükümetin belirli konulardaki görüş ve tutumlarının doğrudan diğer ülkelerin karar vericilerine iletilmesi sürecidir. Müzakere sürecini de içeren bu sürece ülkeyi temsil eden kişiler katılır. Dışişleri bakanları ve diğer bakanlar, özellikle devlet veya hükümet başkanları bu sürecin paydaşlarıdır. Siyasi nüfuzun tüm yöntem ve teknikleri burada kullanılabilir. "Diplomatik müzakereler" veya "diplomatik müzakerelerde izlenen yöntemler" bu anlamla ilişkilendirilen terimlerdir (Arı, 2011, 335-340). Diplomasi kavramında dikkat çekilen husus ilişkilerin salt resmi kişi veya kurumlarca yürütülüyor olmasıdır. Uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde resmi ilişkilerin dışında ekonomik, kültürel, ticari, eğitim, turizm gibi çok boyutlu ilişkiler ağı mevcuttur. Bu çok boyutlu ilişkilerin yürütülmesinde kamu diplomasisi görev almaktadır.

1965'te Edmund Gullion, yapmış olduğu çalışmaların bir sonucu olarak kamu diplomasisi kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmıştır. İnsanların bir ülkenin diplomasisinde ve dış politika yapımında almış oldukları rol olarak tanımlanmaktadır. Yani diplomatlar ve hükümetler arasındaki diplomasiden ayrı olarak bu diplomasi, artık insanların hareket ve düşüncelerine dayanmaktadır. İki devlet başkanının görüşme programlarının ve liderlerin eylemlerinin kamuoyu algısıyla belirlendiği düşünülecek olursa, kamu diplomasisi daha iyi anlaşılabilir (Demir, 2012: 14-16).

Karşılıklı etkileşim ve iletişim olarak tabir edilen kamu diplomasisi, muhatabını dinleyerek çok yönlü iletişimin özünü meydana getirmektedir. Bu yönüyle kamu diplomasisinin unsurları dinlemek, bilgilendirmek, anlamak, anlatmak ve karşılıklı iletişim kurmaktır (Kalın, 2011). Kamu diplomasisinin tarih boyunca görevi farklı ülke vatandaşları arasında iletişim kurmak olmuştur. Kamu diplomasisi hedef ülkedeki kamuoyunun nabzını tutarak o ülkede üst düzey politikaların oluşumunda rol almaktadır. Kurulan bu temas bazen sadece hedef ülke ile olan ilişkilerle sınırlı kalmayıp tüm dünya ülkelerini ilgilendiren konulara dönüşebilir. İklim değişikliği konusu dünyanın ortak sorunu olduğu için, bu konuda işbirliği yapılması görüşünü savunulması örnek olarak verilebilir (Cull, 2009: 12). Bu durum kamu diplomasisinin etki alanının sadece iki devlet arasındaki ilişkiden ibaret olmadığını küresel çapta sorunların çözümü için kamu diplomasisinin etkin bir araç olduğunu göstermektedir.

Kamu diplomasisi kavramı her zaman ulusal çıkarların açıklayıcısı olmuştur. Kamu diplomasisi, yabancı ülkelerde kamuoyunu etkilemek için bilginin etkin kullanılmasıyla ulusal çıkarların dile getirilmesidir. Hükümetlerin iletişim politikası ve aracı anlamında kamu diplomasisi, devletin diğer uluslara kendi halklarının düşüncesini, ideallerini, kültürel zenginliğini, ulusal hedeflerini ve mevcut politikalarını anlatma sürecidir. Kamu diplomasisi geleneksel diplomasinin ötesindedir, yani uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışında kalan yönlerini kapsar. Kamu diplomasisi, yabancı devletlerle kamuoyu oluşturmayı, özel kurumların diğer ülkelerin ilgili kurumlarıyla iletişimini, diplomatlar arasındaki iletişimi ve kültürlerarası iletişim sürecini sağlar. Bunun haricinde kamu diplomasisinin en önemli görevlerinden birisi de bilgiyi doğru ve eksiksiz şekilde yaymaktır. Kamu diplomasisi, devletlerin hedeflerine ulaşmak için uluslararası kamuoyunu kendi çıkarlarına uygun şekilde yönlendirerek oluşturdukları bilgi yayma yöntemidir (Demir, 2012: 14-16). Bugünün bilgi çağında kamu diplomasisinin doğru bilgiyi yayma görevi, yürütülen diplomaside oluşabilecek dezenformasyonun engellenmesi açısından oldukça önem arz etmektedir.

Kamu diplomasisi, bir devletin kendi cazibesini ön planda tutarak diğer devletleri etkilemesi olarak tanımlanmaktadır. Leonard, kamu diplomasisinin etkili bir şekilde çalışması için kamu diplomasi yürüten her bir devlet için etki hiyerarşisinden bahsetmektedir. Ülkeler imajlarını gözden geçirerek diğer insanları etkilemek amacıyla kültürel, siyasi ve diplomatik avantajlarını daha fazla ön planda tutmaktadır (Leonard, 2002: 10). Siyasi arenada kamu diplomasisi soğuk savaş öncesi ve soğuk savaş döneminde tekrarlanan çatışmalarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Ayrıca geleneksel diplomasiden kamu diplomasisine ve yeni kamu diplomasisine geçişte, soğuk savaş sonrası dönemin yeni meselelerini de ele almıştır (Zaharna, 2010: 73; Trilokekar, 2010). Kamu diplomasisinin hedefleri ilgili devletin hükümetine direk baskı yapmaktan ziyade, hükümetin karar almasını etkileyebilecek kamuoyunu oluşturmaktır (Ünal Erzen, 2012: 103).

Kamu diplomasisi katı ve esnek yaklaşım olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır. Katı anlayışa göre kamu diplomasisinin görevi ikna ve propaganda yöntemini kullanarak hedef ülkenin kamuoyunu etkilemektir. Bu yöntemde her türlü kitle iletişim aracı ile yazılı ve görsel materyaller kullanılarak ilgili ülkenin kamuoyu etki altına alınmaya çalışılır. Esnek yaklaşım modelinde ise bilgi ve kültür alanında yapılacak işbirliği

sayesinde uzun dönemli amaçlara ulaşmada her iki ülke dış politikanın önündeki engeller kalkmış olacaktır (Signitzer, 1992a: 140). Kamu diplomasisinin başarıya ulaşması için her iki yönetim de yerinde, zamanında ve uygun şekilde kullanılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kamu diplomasisi kavramı Soğuk Savaş boyunca Batı ile Sovyetler Birliği arasındaki mücadelede çok sık kullanılan bir kavram olmuştur. Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte kamu diplomasisi kavramı küresel durumu ifade etmekte yetersiz kalmıştır (Demir, 2012: 16). Kamu diplomasisi soğuk savaş sonrasında yenedünya düzenini ifade etmede yetersiz kalınca yerini “Yeni Kamu Diplomasisi” kavramına bırakmıştır. Yeni kamu diplomasisi ülke uluslararası ilişkilerde kullandığı unsurları bakımından yumuşak güce benzetilmektedir. Szondi (2005: 305), “Kamu Diplomasisi ve Ulus Markalaşması” eserinde geleneksel kamu diplomasisi ile yeni kamu diplomasisinin arasındaki farkları yapmış olduğu çalışmasında net bir şekilde ortaya koymuştur.

Yumuşak güç ve sert güç yöntem olarak birbirinden ayrılrsa da aynı amaca hizmet eden farklı güç enstrümanlarıdır. Benzer şekilde geleneksel kamu diplomasisi ile yeni kamu diplomasisi farklı unsurları kullanarak diplomasi faaliyetlerini icra etseler de sonuçta her ikisi de ülkenin uluslararası arenadaki varlığına, itibarına ve imajına katkı sağlamak için çalışmaktadır (Cull, 2009: 14; Szondi, 2005: 305). Yürütülecek diplomatik faaliyetin içeriği başvurulacak diplomasinin yöntemini belirlemektedir. Ülkeler zorunlu kalmadıkları sürece geleneksel kamu diplomasisi araçlarını kullanmamaya çalışmaktadırlar. Uluslararası ilişkiler artık yumuşak güç-yeni kamu diplomasisi denkleminde kendine yer bulmaktadır. Tablo incelendiğinde, yeni kamu diplomasisi ile yumuşak gücün benzerliği dikkat çekmektedir.

Tablo 1.2. Geleneksel diplomasi İle Yeni Kamu Diplomasinin Karşılaştırılması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
Ortam	Çatışma ve gerilim	Barış
Amaç	Hedef kitlede davranış değişikliği yaratarak politik değişim sağlamak	Ülkenin dışarıda politik ve ekonomik çıkarlarını yükseltecek uygun çevre ve olumlu izlenim yaratmak
Strateji	İkna – Kamuların idaresi	İlişki kurmak ve geliştirmek – Kamularla kaynaşmak
İletişimin Yönü	Tek yönlü iletişim - Monolog	İki yönlü iletişim – Diyalog
Araştırma	Çok az	Bilimsel araştırma, geri bildirim değerlendirilmesi
Mesajın İçeriği	İdeolojiler – Çıkarlar	Düşünceler – Değerler
Hedef Kitle	Hedef ülkenin kamusu	Sınıflandırılmış kamular
Kanal	Geleneksel kitle iletişim araçları	Eski ve yeni kitle iletişim araçları
Bütçe	Kamusal kaynaklar	Kamusal ve özel ortaklıklar

Kaynak: Yağmurlu (2007)

1.3. YUMUŞAK GÜCÜ OLUŞTURAN UNSURLAR

Küreselleşen dünyada devletler her geçen gün birbirlerine daha bağımlı hale gelmektedir. Bu bağımlılık sürecinde devletler kendilerini karşı tarafa daha iyi ifade etmek için yumuşak güç unsurlarından dil, sanat, kültür, edebiyat, müzik, din gibi birçok değer üzerinden ortak paydada buluşmanın zeminini oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Dünyada yumuşak gücünün belli başlı kaynakları vardır. Nye, bir ülkenin yumuşak gücünü üç temel kaynağa dayandırmaktadır. Yumuşak güç, bu araçlar kullanılarak artırılabilir ve azaltılabilir. Bu kaynaklar kültür, siyasi değerler ve dış politikadır (Nye, 2004: 11). Bu kaynakların bugün diğer insanlara ulaşması çok kolay bir hal almıştır. Bugünün bilimsel ve teknolojik gelişmeleri uluslararası işbirliğini arttırarak sınırları engel olmaktan çıkarmıştır. Kişiler arası iletişim kolaylaşmış, devletlerin daha önce uygulamış oldukları askeri ve ekonomik baskılar gelişen teknoloji sayesinde değişime

uğramak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda başkalarını cezbeden kültürü, ulusal ve uluslararası siyasi değerleri, dış politikasındaki meşru ve ahlaki otoritesi, bir ülkenin yumuşak gücünün kaynağını oluşturan üç temel değerdir. Sözü edilen bu üç değer muhtevası itibari ile evrensel olduğundan ilgi uyandırıp kabul görmesi muhtemeldir. Bu değerlerin karşı ülkenin amaçlarına hizmet etmesi durumunda ülkenin belirlemiş olduğunu hedeflerine ulaşması kolaylaşacaktır (Nye, 2008: 11).

1.3.1. Kültür

Kimliğin hem kaynaklık eden hem de kimliğin bir yansıması olan kültür, bir toplumu diğerinden farklı kılan maddi ve manevi değerler bütünüdür (Purtaş, 2013: 4). Bir düşünme ve hareket etme biçimi olarak kültür, kendi içinde bir bütündür ve bir toplumun diğerlerinden farkını ortaya koymaktadır. Geçmiş günümüze aktarmada önemli bir misyona sahip olan kültür, daha çok toplumsal tarih niteliği taşıyan dil, sanat ve edebiyatta yansımasını bizlere göstermektedir. Ancak kültür, dil, sanat ve edebiyatla sınırlanamayacak geniş bir yelpazeye sahiptir. Kültür, bir milleti millet yapan ve bir milleti diğer milletten ayıran tüm farklılıkların yanı sıra, ortaklıklar yoluyla bir yapı inşa etmenin kapısını aralayan değerler bütünüdür (Heywood, 2013: 151).

Kültür evrensel ve ulusal özelliklere sahip olduğu gibi bazen de sosyal sınıflara veya gruplara ait özelliklere sahip olabilmektedir (Nye, 2011: 84). Ancak bir ülkenin kültürü evrensel değerlere sahipse ve politikaları başkalarının ortak değer ve çıkarlarına hizmet ediyorsa, yarattığı hesap verebilirlik ve çekicilik sayesinde istenen sonuçların elde edilme olasılığı artar. Bu nedenle dar görüşlü değerler ve sınırlı kültürlerin yumuşak güç etkisi oluşturması beklenmez (Nye, 2005: 20). Kültürel yapı, yüzyıllar boyunca yaşanan birikim sonucunda oluşmaktadır. Dolayısıyla kısa sürede yeni bir kültürel yapı oluşturmak ya da eski dönemlerin kültürel yapısını kısa sürede ortadan kaldırmak mümkün değildir (Sancak, 2016b: 20).

Yumuşak güç kaynağı olarak kültür, her bir hedef aktör üzerinde farklı etkilere sahip olabilir. Her varlık aynı kültürel öğeyi aynı nesneye uygulayarak aynı etkiyi yaratamayabilir. Ayrıca kültürün farklı etkileri farklı koşullarda ve zamanlarda görülebilmektedir. Burada önemli olan yumuşak güç unsurunun hedef kitle üzerinde olumlu ve çekici bir etki yaratıp yaratamayacağıdır. İş dünyası, turizm, eğitim ve medyanın kültür aktarımında önemli araçları olduğu söylenebilir (Özel, 2018: 102). Öte

yandan, yumuşak gc olarak kültürün uygulanmasının “nabza göre şerbet vermeyi” gerektiren bir duruma benzediğini ifade etmek mümkündür. rnek vermek gerekirse, popüler kültürün araçlarından olan televizyon dizilerin içeriği düşünüldüğünde, Balkan lkelerinde halk tarafından sevilerek izlenen ve büyük ses getiren bir dizi, Afganistan veya İnan gibi bir ülkelerde beklenen etkiyi göstermeyebilir. Kültür öğesinin hitap edilecek halkın gelenek, görenek ve değerleri ile örtüşmesi gerekir. Yumuşak gc unsuru olarak eğitim faaliyetlerini ön plana alan bir ülkenin, faaliyet göstereceği ülkenin değer yargılarını, normlarını, toplumsal yaşam biçimini çok iyi bilip eğitim müfredatını onun üzerine inşa etmesi gerekir. Müfredatının kazanımlarının ilgili ülkenin hedef kazanımlarını destekler nitelikte olması gerekmektedir.

1.3.2. Dış Politika

Dış politikayı, ülkenin dış politikası hakkında bir karar alarak bir amaca ulaşmayı amaçlayan ve bunu bir program çerçevesinde uygulamaya çalışan bir süreç olarak değerlendiren Ramazan Gzen (2006: 3) dış politikayı şöyle tanımlamaktadır: "*Devletin politika yapıcılarının, uluslararası sistemdeki diğer devletler veya uluslararası aktörlere dönük olarak geliştirdiği stratejiler, planlı davranış kalıpları ve hedefe ulaşma çabalarının bütünüdür.*" Yumuşak gc kaynaklarının tümü günün şartlarına göre değişir ve dinamik bir yapı oluşturur. Dış politika, Nye'nin yumuşak gc kaynakları olarak belirlediği unsurlardan en hızlı değişenidir. Dış politikanın uygulanması genellikle devletin kontrolünde olduğundan bu alandaki değişim daha kısa sürede gerçekleşir. Bu nedenle dış politika, devletlerin yumuşak gücünü arttıran en önemli araç olarak kabul edilmektedir (Nye, 2005: 61). Temel argümanın ulusal güvenlik olduğu Soğuk Savaş döneminde, ülkeler kendi ulusal çıkarlarına bütünüyle aykırı olmadıkça tarafı oldukları bloğun dış politikasına uygun bir politika izlemek zorundaydılar.

Bir ülkenin yumuşak gücünü etkileyen dış politika yaklaşımlarında kullanılan üslubun çok önemli olduğuna dikkat çeken Nye, ne kadar doğru politika izlenirse izlensin, bütünleştirici söylem yerine kibir söyleminin kullanılması halinde bu politikanın sonuç verme ihtimalinin düşük olduğunu ifade etmektedir. Dış politikada söylenenin nasıl söylendiğinin çok büyük bir önemi vardır. Alçak gönüllülük arzulan sonuçlar almayı kolaylaştırır (Nye, 2005: 62). İletişimde dilinde söylenmek istenenin ne olduğunu, karşıya bunun nasıl söylendiği belirlemektedir. Uluslararası ilişkilerde kullanılan diplomasi dili,

bünyesinde yapıcı ve bütünleştirici bir üslubu barındırmak zorundadır. Aksi halde yumuşak güç söyleminden netice almak zorlaşacak ve sert güç ön plana çıkmaya başlayacaktır.

Sert gücün en kolay kullanıldığı bir alan olan dış politika, yumuşak güç unsurlarıyla desteklenmelidir. Örneğin, sınır güvenliği sorunlarını çözmek için sert güç kullanmak en doğal hak iken, sınırda yaşayan insanların hak ve özgürlüklerine saygı duyarak onların güvenliğini sağlamak, yumuşak gücün etkisini arttıran bir davranış olacaktır. Yumuşak güç uygulayan ülkeler dış politikanın evrensel değerlerini göz ardı etmeden politikalar uygulamalıdır (Sancak, 2016a: 102).

Uluslararası toplumun uluslararası siyasette meşru bulmadığı tek taraflı dış politika stratejilerinin peşinden gidilmesi, yumuşak gücün altını oyan bir durumdur. Nye, George W. Bush yönetimindeki ABD yönetiminin tek taraflı dış politikasının ABD'nin yumuşak gücünü olumsuz etkilediğini belirterek ABD'nin Kyoto Protokolünü imzalamaması ABD'nin dış politikada protokole taraf devletler tarafından hoş karşılanmamasına sebep olduğunu belirtmiştir. Nye'ye göre ülkelerin yumuşak gücü, tek taraflı politikalardan ziyade müzakereye dayalı kapsamlı ve ileriye dönük çok taraflı dış politika stratejilerinin uygulanmasıyla güçlendirilebilir. Birleşmiş Milletler ve NATO gibi uluslararası kuruluşların dış politikaya dâhil edilmesi, tek taraflı bir politika izlenimini ortadan kaldıracığı için yumuşak güç üzerinde olumlu bir etkisi olacaktır. Ayrıca bu kuruluşlarla işbirliği içinde uygulanan politikalar, uluslararası meşruiyet bağlamında önemli faydalar sağlamaktadır (Nye, 2005: 63).

Nye'ye göre bir ülkenin dış politikasında normal zamanlarda da yumuşak güç uygulayabilmesinin üç şartı vardır. Bunlardan ilki, diğer ülkelerin yumuşak güç uygulamalarını benimsemesidir. İkinci olarak, yumuşak güç uygulayan ülke ile hedef ülkenin değerlerinin uyuşması gerekir. Son olarak da uygulanan politikanın uluslararası hukuka, demokrasiye, evrensel değerlere, kişi hak ve hürriyetlerine uygun olmasıdır (Nye, 2005: 70-71). Sonuç olarak yumuşak güç söylemlerinin karşılık bulması için, hükümetlerin dış politikalarını ikiyüzlülükten uzak, samimi, güvenilir ve uluslararası hukuka uygun söylemler üzerine inşa etmeleri gerektiğini ifade etmek mümkündür.

1.3.3. Siyasi Değerler

Yumuşak gücün bir başka kaynağı da “siyasi değerlerdir.” Dünya milletleri tarafından meşru görülmeyen bir siyaseti uygulamak, kabul etmek ve devam ettirmek çok zordur. Meşruiyet sorunu devam ettiği sürece krizler de devam edecek ve kaotik düzenler ortaya çıkacaktır. Devletlerin ulusal ve uluslararası itibarları, siyasi değer ve politikalarının dayandığı etik ilkelerle ilgilidir. Küresel çapta gayri meşru şekilde yürütülen devlet politikalarının uzun vadede başarı şansı çok düşüktür. Bu durumda ilk olarak devletlerin uyguladıkları siyasi enstrümanların meşruiyeti sorgulanmaktadır. Devletin itibarsızlaşmaması için uluslararası normlara uyarak politikalar yürütmesi gerekir (Kalın, 2011: 145). Kendi siyasi değerlerini hukuki bir zemine tam olarak oturtmuş bir ülkenin uluslararası camiada kabul görmesi beklenir. Hükümetlerin cazibesi ürettikleri politikalar ve yürüttükleri siyasi uygulamaların tutarlığı ile doğru orantılıdır.

Bir ülkenin yumuşak güç kaynakları o ülkenin yürütmüş olduğu iç ve dış politikasına göre şekillenmektedir. Yumuşak gücün her bir unsuru bir değer olgusu olarak hedef ülkeye sunulmaktadır. Hedef ülke ise bu değerleri kendi değer yargı süzgecinden geçirerek kabul eder veya reddeder. İnsan hakları ihlalleri ve yasa dışı uygulamalarıyla tanınan otoriter ve totaliter rejimlere sahip ülkeler, askeri ve ekonomik olarak sert güce sahip olsalar da, diğer ülkelerin nazarında itibarları ve yumuşak güç kapasiteleri yetersiz kalmaktadır (Nye, 2005: 23). Yumuşak gücün belli alanlarda uygulanması, o ülkeyi her anlamda ön plana çıkarması anlamına gelmez. Demokrasi ve özgürlükler konusunda çok iyi bir seviyede olan bir ülkede antidemokratik eylemlere rastlanabilmektedir. Bu durum o ülkeyi diğer ülkeler nazarında zor durumda bırakabilmektedir. örneğin, Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa ülkeleri arasında bir kıyaslama yapıldığında, uygulanan idam cezasının, din özgürlüğü açısından Avrupa'dan daha iyi bir konumda olmasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri'nin imajını olumsuz etkilediği görülmektedir. Ülkenin yumuşak gücünün hukuki yaptırımlardan dini özgürlüklere, ekonomiden siyasi değerlerini oluşumuna kadar birçok parametreden etkilendiği görülmektedir (Nye, 2005: 60-61).

1.3.4. Sivil Toplum Örgütleri

Kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biri olan sivil toplum kuruluşları, siyasi değişimlerde ve kamuoyu algısının oluşmasında ülkelerin ve liderlerinin rolünü

oyunmaktadır (Nye, 2017: 123-131). İnsan hakları, demokrasi ve idari şeffaflık gibi evrensel değerler uluslararası kamuoyu nezdinde meşruiyet kazanırken, bunların uygulanması da ülkelerin birbirlerine uyguladıkları yükümlülük ve yaptırımlardan etkilenmektedir. Bu bağlamda yasa koyucular üzerinde baskı görevi gören sivil toplum kuruluşlarına da gündem belirleme gibi önemli bir görev düşmektedir (Ünal Erzen, 2012: 56).

Teknoloji ve iletişim ağlarıyla çevrili bir dünyada askeri güç, nüfus yapıları, toprak ve doğal kaynaklar günümüzde arka planda kalmaktadır. Geleneksel diplomasi anlayışı yerini artık çeşitli sivil toplum kuruluşlarına bırakmıştır. Bunun nedeni ise sivil toplum kuruluşlarının devlet diplomasisini barışçıl amaçlarla yönlendirme konusunda kamuoyu oluşturma kabiliyetidir (Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2017: 86). Sivil toplum kuruluşları hem yurt içinde hem de yurt dışında faaliyet gösterdiklerinden etki alanları ve hareket kabiliyetleri konusunda devletlerden daha esnek hareket edebilmektedirler. STK'lara mensup üyeler inanç faktörünü göz önünde bulundurup çalıştıkları için, hedefe ulaşma noktasında güçlü bir şekilde mücadele etmektedirler.

STK'ların yurtdışında resmi kurumlarda bulunmayan üç önemli özelliği vardır: Güvenilirlik, uzmanlık ve benzersiz bir ilişki. Bu bağlamda, her ulusal söylem şüphe uyandırıp sorgulanabilse de tanınmış, güvenilir ve bağımsız bir STK'nın söylemi topluma daha çabuk aşılabilir (Leonard, 2002: 56). Sivil toplum kuruluşları yapıları itibari ile devletten daha hızlı hareket edebilmekte ve dünyanın değişik yerlerinde eş zamanlı olarak bir konuyu gündem yapabilecek kabiliyet ve alt yapıya sahiptirler. Bu anlamda uluslararası düzeyde bir konu gündem yapılmak istendiğinde, bir devlet bunu en kolay şekilde sivil toplum kuruluşları ile yapabilir. Çünkü geleneksel devlet anlayışında bürokrasi hem ağır işlemekte hem de karşılık bulamayabilmektedir.

Geleneksel devlet anlayışının değiştiği ve sınırların daha geçirgen hale geldiği bugünün dünyasında, sivil toplum kuruluşları, iletişimin artması ve kolaylaşmasıyla birlikte devletlerin ulaşamadığı yerlerde genişlemekte ve faaliyet gösterebilmektedir (Yavaşgel, 2010). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dünyanın bir ucunda meydana gelen bir olay, dünyanın diğer diğer ucunda eş zamanlı olarak bilinebilmektedir. Bilgi ve teknoloji çağında devletlerin sadece kendi sınırları içindeki politika ve uygulamalarından sorumlu olmadığı, aynı zaman ülkesini ve milletini ilgilendiren her türlü olaydan sorumlu

olduğu anlaşılmaktadır (Ünal Erzen, 2012: 60). Bu anlamda politika yapıcıları karar alırken son derece hassas davranmak zorundadırlar. Örneğin ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ün başkent ilan edilmesi hakkında almış olduğu karar, sadece ABD, Filistin ve İsrail ile sınırlı kalmamış, aynı anda dünyanın dört bir yanında karara tepki gösteren ülkelerde eş zamanlı olarak protestoların yapılmasına sebep olmuştur.

STK'ların kendine has önemli özellikleri vardır. Bunlar; demokrasiyi geliştirmek, sosyal çeşitliliği teşvik etmek, dayanışmayı gerçekleştirmek ve siyasal alanı şekillendirmektir. Kamu yararı için çalışan STK'lar özü itibariyle bağımsız kuruluşlar olup amaçları kamuya hizmet etmektir (Tezcan, 2015: 286). Sivil toplum kuruluşlarının işleyişini kolaylaştırmak için rekabetçi bir kamusal alan olmalı ve kar amacı gütmeyen STK'lar devlet tarafından kontrol edilmelidir (Doğan, 2009: 325). Bu STK'lar çoğunlukla devlet tarafından mali olarak desteklenseler de devlete bağlı kuruluşlar olmayıp, aksine devletten bağımsız hareket ederler (Doğan, 2009: 327). Birçok sivil toplum kuruluşunun belli bir inanca dayandığı veya belli bir ideolojiye göre hareket ettiği bilinmektedir. Hedef ülkeler ortak bir inanç veya ideolojiyi paylaştığında, STK'lar yumuşak güç siyasetinde daha aktif olabilir. Bu nedenle din ve inançlar STK'lar için çok özel bir araçtır (Çelik, 2007: 30).

Sivil toplum kuruluşları “uluslararasılaştırma” bağlamında çok aktif görev alabilmektedirler. Ulusal düzeyde yaşanan bir sorunu, STK temsilcileri sayesinde bir anda tüm dünya ülkelerinin ortak sorunu haline getirebilmektedir. Örneğin, Suriyeli Aylan bebeğin göçmen botunda ölmesi ve cesedinin kıyıya vurması sonrası insan hakları savunucusu sivil toplum kuruluşları bu konuda birlikte hareket ederek uluslararası düzeyde göçmen politikasının belli bir düzeyde değişimini başarmışlardır. Bu olay göçmen politikasının çözümü için elbette tek başına yeterli olmayacaktır fakat yaşanan bu olay nedeniyle birçok ülke uluslararası toplumun baskısından çekindiği için kendi göçmen politikasında az da olsa bir yumuşama göstererek çok sayıda göçmeni ülkelerine kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu yönüyle sivil toplum kuruluşlarının gücünün yumuşak güç unsuru olarak kullanılabilmesi ülkeler için önem arz etmektedir.

1.3.5. Din

Kültürel diplomasiinin önemli bir parçası olan din, dış politikayı ve ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyen bir faktördür (Sancar, 2012: 197). Din tarih boyunca

bireysel ve toplumsal hayatın asli unsurlardan biri olmayı sürdürmüştür. Bu yönüyle insanlara düşen kamu diplomasisini uygulamak, inancın rolünü anlamak ve bilgece kavramaktır (Philip, 2011: 9). Diplomasi hiçbir zaman inançtan tamamen arındırılmamış, ulusal veya uluslararası ilişkilerde inanç faktörü her zaman önemli bir aktör olarak yer almıştır. Diplomasi ve inanç ayrılamadığı için uluslararası ilişkilerde inanç diplomasi kavramı ön plana çıkmaktadır.

Kamu diplomasisi aynı zamanda inanç diplomasisini de yürütmelidir. Çünkü inanç diplomasisinin uluslararası siyaset üzerindeki etkisi göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür. *“Etkili kamu diplomasisi, dini, siyasi kültürü de içeren güçlü bir kültür silahı olarak tanımalıdır. Din hem bireysel hem de topluluk hayatında önemli bir etkidir ve kamu diplomasisi derin dini kitlelerle iletişime geçmek için stratejileri içermelidir”* (Seib, 2012: 9). Bu anlamda dini kurumlar vasıtası ile inanç diplomasi üzerine ilişkileri yürütmek mümkündür.

Yumuşak gücün unsurlarından biri olan din, Türkiye'de özel bir yere sahiptir. Türkiye'nin bu alandaki etkinliği hiçbir şekilde Hristiyan misyonerlik faaliyetlerine benzememektedir. Çünkü Hristiyan misyonerlerin hedefi "dinsiz dünya" Hristiyanlığıdır. "Dini dünya" teması, burada diğer toplumların aşağı görüldüğü inancına ve dini propaganda mantığına değil, siyasi, ekonomik, idari vb. misyonlara dayanmaktadır (Sezer, 1999: 171; Kılıç, 2006: 329).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI VE TÜRKİYE MAARİF VAKFI

2.1. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI

Türkiye'nin köklü ve zengin bir kültüre sahip olması yumuşak gücü konusunda elindeki en büyük avantajlardan biridir. Asya, Afrika ve Avrupa'nın kavşağına yüzyıllarca hakim olan Osmanlı Devleti, kültürünü kontrolü altındaki ülkelere ve komşu ülkelere uzun yıllar boyunca aktarmıştır. Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunan birçok bölge bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalmıştır. Osmanlı kültür mirası, bu ülkeler ile Türkiye arasında geçmişten gelen bir bağ oluşturmaktadır. Türkiye'nin bugün yoğun ilişkilerinin olduğu Orta Asya ülkeleri ile Osmanlı Devleti arasında ise ortak bir kültürel bağ olmasa da kültürel birliktelik köklerden gelmektedir (Sancak, 2016b: 20; Kaya, 2020: 24). Ayrıca bugün Türk kültürel kimliği, Osmanlı ve İslam kültürünün çok daha fazla izini taşıyan geleneksel yapı ile modern anlayışın harmanlanmış şeklidir. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve ardından yaşanan iki büyük dünya savaşı sonrası devletlerarası ilişkiler bambaşka bir boyuta taşınmıştır.

Tarihin her döneminde gücün en temel göstergesi olan sert güç, Soğuk Savaş sonrasında yerini yumuşak güce bırakmıştır. Yumuşak güç aktörlerinden STK'lar, uluslararası kuruluşlar ve medya yolu ile elde edilecek başarı sert güç unsurlarının baskı ile elde edecekleri başarıdan daha kalıcı ve çözüm odaklı olacaktır. Bilindiği üzere kamu diplomasisinin amacı, baskı unsurunu kullanmadan çıkarlarını muhatabına kabul ettirebilmektir (Nye, 2017). Kalın, yumuşak gücü Türkçeye çevirirken "İnce Güç" kavramını kullanmaktadır. Yumuşak gücün nihai hedefi, doğru politikalar yürüterek cazibe merkezi bir ülke haline gelebilmektir. Bu anlamda Türkiye kamu diplomasi faaliyetlerini yürütürken kendi yumuşak güç unsurlarından olan tarih, müzik, sanat, eğitim, bilim, demokrasi ve kültürel faaliyetlerini etkin bir şekilde kullanarak hedef kitesini ikna edebilecek potansiyele sahip bir ülkedir (Kalın, 2010). Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin devamı niteliğinde bir devlet olduğu için Osmanlı'nın kültürel ve siyasal anlamda mirasçısı konumundadır. Osmanlı Devleti'nde sert ve yumuşak güç birlikte kullanılırken benzer durumu Türkiye'de de görmek mümkündür.

Türkiye yumuşak gücünü diplomasi alanında kullanırken; sert gücünü de uzun yıllardır terörle mücadele alanında mütemadiyen kullanmaktadır. Türkiye'nin kamu diplomasisi ve yumuşak güç bağlamında uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği atılımlar Türkiye'yi bölgesel güç konumuna ulaştırmanın yanında diplomasi dünyasında sözü daha çok dinlenen bir ülke konumuna getirmiştir (Ataman, 2020). Türkiye, demokrasi tecrübesi, kültürel çeşitliği, kişi hak ve hürriyetleri, sivil toplum kuruluşlarının yurt içi ve yurt dışındaki faaliyetleri ile medya ve sanat alanındaki gelişmeler bakımından bölge ülkeleri arasında özel ilgiyle takip edilen bir ülkedir (Çavuş, 2012). Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarını insani değerlerin üzerine kurması, bu değerlerin karşı tarafa aktarılmasında kolaylık sağlamaktadır. Türkiye kendisiyle ortak bağları olan ülkelere yumuşak gücü daha fazla ön planda tutarak bu ülkelerle tekrardan yeni bağlar kurmak istemesi, Türk Kamu Diplomasisinin ana hatları olarak ortaya çıkmaktadır (Yazar, 2020). Türkiye uluslararası barışın tesisi ve istikrarın sağlanması konusunda son yıllarda ciddi bir arabulucu rolü üstlenmektedir. Bu durum Türkiye'nin kamu diplomasi konusunda elini güçlendirmektedir. Kamu Diplomasisi aktörleri dış politika yapımı ve yürütülmesinde aktif rol almakta, kamu diplomasisinde resmi kanalların dışında farklı yöntemler kullanarak diplomasiyi önünü açmaktadır. Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yürütmüş olduğu diplomasi çalışmaları Türkiye'nin başta bölgesel olmak üzere uluslararası kamu diplomasisinde etkin bir ülke olmaya devam edeceğini göstermektedir (Kalın, 2020).

Türkiye, Soğuk Savaş'tan sonra bir süre Soğuk Savaş patikasını sürdürmeye devam etmişse de İsmail Cem'in Dışişleri Bakanlığı yaptığı dönemde dış politika yapımında ve uygulanmasında bir dizi değişikliklere gidilmiştir. Günümüze kadar devam eden bu değişimle birlikte dış politika araçları değişmeye başlamış ve bu değişimle birlikte dış politikada görev alacak yeni kurumlar ortaya çıkmıştır (Kutlay, 2012: 102). Uygulanan yeni dış politikada Türkiye sivil toplum kuruluşlarından daha fazla yararlanmak için bünyesinde yeni kurumlar açmıştır (Kardaş, 2011: 20-21). Benzer şekilde 2002 yılında iktidarı başlayan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin komşularla sıfır sorun olarak tanımlanan yeni dış politikası, ilişkilerin yumuşak güç bağlamında yürütüleceğinin en bariz ifadesidir. Türkiye yumuşak güç unsurları üzerine kurulu yeni dış politikasını oluştururken ihtiyaç duyduğu kurumların bir kısmını ilk defa kurmuş, bir kısmını da görev yapacağı bölgelerin özelliklerini göz önünde bulundurularak dönüştürme yoluna

gitmiştir. Bu kurumların hangileri olduğuna kısaca değinecek olursak, TİKA, THY, Türk Kızılay'ı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi kurumlar dış politikada yumuşak güç unsurunu ön plana çıkarmak için kurulmuş olan kurumlardır. Türkiye'nin diplomasi alanında yürüttüğü çalışmalar dünyaca takip ve takdir edilmektedir. Dünyadaki birçok devleti doğrudan etkileyebilecek olaylarda Türkiye kamu diplomasisini yürüterek ciddi kazanımlara imza atmıştır. Son olarak Rusya ile Ukrayna arasında 24 Şubat 2022'de başlayan savaş nedeniyle Ukrayna'nın dünya ülkelerine tahıl ihraç edememesi dünyada tahıl temininde ciddi sıkıntılara sebebiyet verebilecekti. Türkiye tahıl konusunda dünyada sıkıntı yaşanmaması ve savaşın etkisinin en aza indirilmesi için arabulucu olarak rol üstlenmiştir. Türkiye'nin öncülüğünde Rus ve Ukraynalı yetkililer 22 Temmuz 2022'de İstanbul'da bir araya gelerek "Tahıl ve Yiyecek Maddelerinin Ukrayna Limanlarından Emniyetli Sevki Girişimi Belgesini imzaladılar. Savaşın başlamasıyla birlikte başta ABD olmak üzere birçok devlet savaşa taraf olmuştur. Türkiye ise tarafsız kalarak etkin kamu diplomasi yürütmeyi tercih etmiştir. Bu alanda çok başarılı sınav veren Türkiye, Rusya'ya karşı sert güç unsurlarını kullanan taraf devletlere nazaran diplomatik ilişkiler aracılığı ile daha fazla mesafe kat ederek tahıl krizinde arabulucu rol üstlenmiştir.

Türk demokrasisi, ekonomisi ve ülkenin liberal politikalara vermiş olduğu destekler Türkiye'nin diğer ülkeler için rol model olması açısından son derece önemli gelişmelerdir (Beşe, 2011: 107). Türkiye demokrasisi, siyasi hayatında zaman zaman sekteye uğramış olsa da bulunduğu coğrafyada demokratik serüvenini devam ettirmeyi başarmıştır. Türkiye'nin demokratik yapısının her geçen gün daha fazla kurumsallaşması ve meşruiyetinin artması Türkiye'yi bölgede ve dünyada daha etkin kılmaktadır. Bu yönüyle Türk demokrasisi, yumuşak gücün unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye bu alandaki yumuşak güç kaynağını cumhuriyet rejiminden ve demokrasi kimliğinden almaktadır. Arap baharındaki gelişmeler Müslüman ülkeler için demokrasinin ne kadar elzem bir ihtiyaç olduğunun en büyük göstergesi olmuştur (Kalın, 2011: 8). Arap baharında insanların karşı çıkıp uğruna bedeller ödedikleri şey, ülkelerinin siyasi politikalarıydı.

Türkiye'nin dış politikası önceki dönemlere göre köklü değişikliklere uğramıştır. Türkiye ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde kapsamlı bir politikalar uygulamaktadır. Yumuşak güç olgusunu başarıyla kullanan Türkiye, Ortadoğu'dan Balkanlar'a, Afrika'dan

Asya'ya uzanan bir çekim merkezi olma iddiasıyla hareket etmeye devam etmektedir. İlgili ülkelerin kamuoyuna kamu diplomasisi araçları ile ulaşmaya çalışan Türkiye bu ülkelerin kamuoyunda “cazip ülke” olma çabasını sürdürmeyi devam ettirmektedir (Aydemir, 2020).

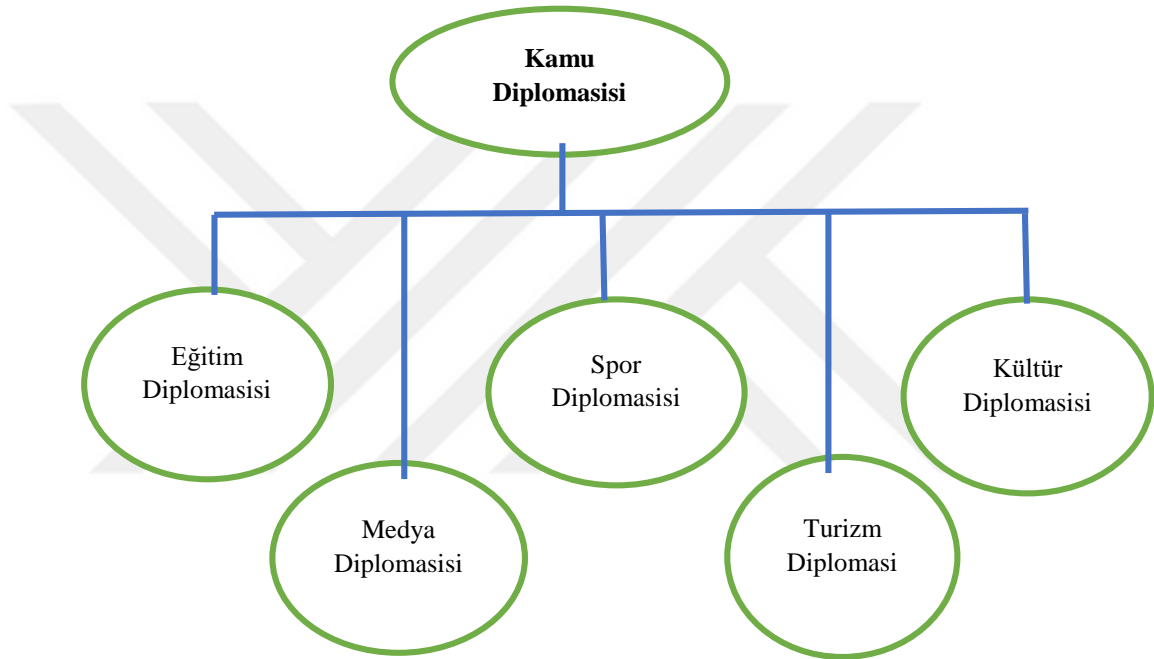
Türkiye'nin son dönemde dış politikada özel olarak ilgilendiği Afrika bölgesine de ayrıca değinmek gerekir. Son yıllarda Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarının tüm aktörlerini devreye alarak ilgilendiği bölgelerden biri de Afrika'dır. Bölgenin genç nüfusa sahip olması, bunun yanı sıra değişim ve dönüşüme elverişli olması Türkiye'ye bu alanda fırsatlar sunmaktadır. Bölgenin zengin yer altını kaynaklarına sahip olması, ticari faaliyetlerde işbirliğini artıran en büyük etkenlerden biridir. Bir devletin kendi yeraltı kaynaklarını işleyecek teknolojiye ve alt yapıya sahip olmaması o devleti, güven duyup emin olduğu ülkeler ile işbirliği yapmaya yönlendirecektir. Türkiye'nin Afrika ile ortak ve müspet bir geçmişinin olması Türkiye'nin elini bu konuda güçlendirmektedir. Türkiye'nin başta inşaat olmak üzere sair yapım alanlarındaki tecrübesi ve Afrika bölgesine yönelik yürüttüğü yumuşak güç uygulamaları Türkiye ile bölge ülkeleri arasında iyi ilişkiler kurulmasını sağlamaktadır. Türkiye bu alanda Afrika'nın birçok ülkesi ile çok büyük ticari anlaşmalar yapmakta ve bölgeye ciddi yatırımlar kazandırmaktadır. Yapılan bu ticari anlaşmalar, bir yönüyle Türkiye için bölgede kamu diplomasisi yürütme adına bir referans olmaktadır. Bu yolla Türkiye bölgede olumlu imaj bırakarak daha fazla ülkeye ulaşip başta ekonomi olmak üzere kültür, eğitim, sanat, mimari, din gibi birçok alanda yumuşak güç unsurları ile kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütme fırsatı yakalamaktadır (Kalaycıoğlu, 2020). Türkiye'nin sivil toplum kuruluşları aracılığı ile Afrika'da çok büyük eğitim ve temel insani ihtiyaç çalışmalarına imza atmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde Türkiye'nin Afrika ülkelerinde çok olumlu bir imajı bulunmakta ve bu durum ekonomik ilişkilere de olumlu yansımaktadır.

Türkiye, bölgesinde güçlü bir orduya sahip AB adayı bir ülkedir ve AK Parti yöneticilerinin İslami ve demokrat kimlikleri yerel coğrafyada Türkiye'nin yumuşak gücünün unsurları olarak kabul edilmektedir (Oran, 2013: 132). Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücü, küresel sistemle bütünleşik, laik temele oturtulmuş bir siyasi ve ekonomik sistemin, İslami kimliğinden taviz vermeden uygulanması olarak yorumlanmaktadır (Köse, 2014: 53). Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yurt dışında yürütmüş olduğu çalışmalar başta olmak üzere, inanç temelli kurulmuş ve yurt dışında dini faaliyet gösteren tüm sivil

toplum kuruluşları Türkiye'nin inanç diplomasi kapsamında yumuşak unsuru olarak görev almaktadır.

Türkiye kamu diplomasisini yürütürken İslami kimliği ile demokratik siyasal gelişimini harmanlayarak uluslararası arenada izlediği aktif politikalar, Türkiye'yi özellikle İslam dünyasında rol model ülke konuma getirmektedir. Kamu diplomasisi kendi içerisinde alt çalışma ve diplomasi faaliyetlerine ayrılmaktadır. Aşağıdaki tabloda kamu diplomasi faaliyet sınıflandırmaları sunulmuştur.

Şekil 2.1. Kamu Diplomasisinin Sınıflandırması

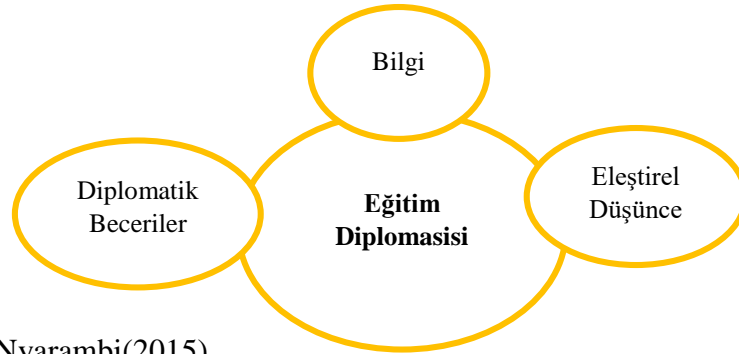
Kaynak: Proitsi (2015)

2.1.1. Bir Kamu Diplomasisi Türü Olarak Eğitim Diplomasisi

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin kesişim alanlarından biri de eğitim faaliyetleridir. Ülkeler eğitim faaliyetlerini kamu diplomasisi alanında aktif olarak kullanmaktadır (Yılmaz, 2017). Bu bağlamda, eğitim diplomasisinin kamu diplomasisi faaliyetlerinin alt kategorilerinden biri olduğunu ifade etmek mümkündür (Proitsi, 2015). Eğitim diplomasisi hem ulusal hem de uluslararası bir faaliyet olarak yürütülmektedir. Eğitim diplomasisi, kültürel anlamda birbirinden farklı olan ülke vatandaşlarının birbiri ile iletişim kumasını sağlayan bir iletişim yoludur. Bu iletişim devletlerarası olduğu gibi uluslararası kuruluşlar ile devletlerarasında olabilmektedir.

Nye, eğitimin kamu diplomasisi içerisinde önemli yer teşkil ettiğini belirterek, kamu diplomasisinin nihai amacının da ülkeler arasında uzun süreli, kalıcı, sürdürülebilir ilişkiler kurmak olduğunu belirtmiştir. Eğitim diplomasisi, ülkelerin kültürel iletişim becerileri kapsamında olup genellikle “kültür diplomasisi” ile beraber anılmaktadır. Başka bir ifadeyle “eğitim diplomasisi” devletlerarası iletişim becerileri olarak tanımlanmaktadır (Signitzer, 2008b: 205-218). Soğuk Savaş yıllarında literatüre dâhil olan eğitim diplomasisi kavramı, iletişim alanındaki hızlı değişimlerle birlikte “yumuşak güç” unsuru olarak spor, sanat, eğitim gibi alanlarda kendini göstermeye başlamıştır (Hayden, 2012: 229). Eskiden diplomasi faaliyetleri ülkenin dışişlerini ilgilendiren konularda ilgili birimlerin kendi mevkidaşları ile kurmuş oldukları resmi bir ilişkiden ibaret iken; günümüzde ülkeler kendini karşı ülkeye anlatmaktan ziyade yumuşak güç unsurlarından olan STK’lar aracılığı ile kendilerini karşı ülke vatandaşlarına eğitim, bilim, kültür ve sanat gibi araçlarla ifade etmektedirler. Bu STK’lar bir yönüyle aslında devletin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmekle görevli olan devlet dışı aktörlerdir (Riker, 1995: 15-56). Kyvliuk, Polishchuk, Svyrydenko ve Yatsenko (2018: 23) yönetim stratejisi ve eğitim politikalarını üretme aracı olarak eğitim diplomasisini görmektedirler. Ntulive Nyarambi(2015) ’ye göre ise eğitim diplomasisi küreselleşmenin doğal bir sonucudur. Bu yönüyle değerlendirildiğinde eleştirel düşünme, diplomatik beceriler ve bilgi eğitim diplomasisinin oluşturan temel unsurlarıdır. Eğitim diplomasisi ile bileşenleri aşağıdaki şekilde şematize edilmektedir.

Şekil 2.2. Eğitim Diplomasisinin Bileşenleri

Kaynak: Nyarambi(2015)

Yapılan tanımlardan yola çıkarak eğitim diplomasisi birden fazla aktörü olan, multidisipliner bilgi ve beceri gerektiren, çok yönlü eğitim yönetim stratejisi olarak tanımlanabilir. Eğitim diplomasisi bilgi, birikim, beceri ve diğer iletişim unsurlarını

kullanarak ulusal ve uluslararası sorunları çözmeyi amaçlamaktadır (Höne ve Murphy, 2018).

Eğitim, değerlerin transferinde kritik rol oynamaktadır (Dutta, 2015: 405). Eğitim programları aracılığıyla ülkeler, gelecekte karar alma süreçlerine aktif karar verici olabilecek kişileri etkilemeye çalışmakta ve ülkelerini bir çekim merkezi haline getirmektedir. Eğitim alanında yapılan araştırmalar, kamu diplomasisi çerçevesinde kültürlerin tanıtılmasına, ortak norm yaratılmasına ve sivil diyalogun artmasına katkı sağlamaktadır (Erzen, 2014: 129-130).

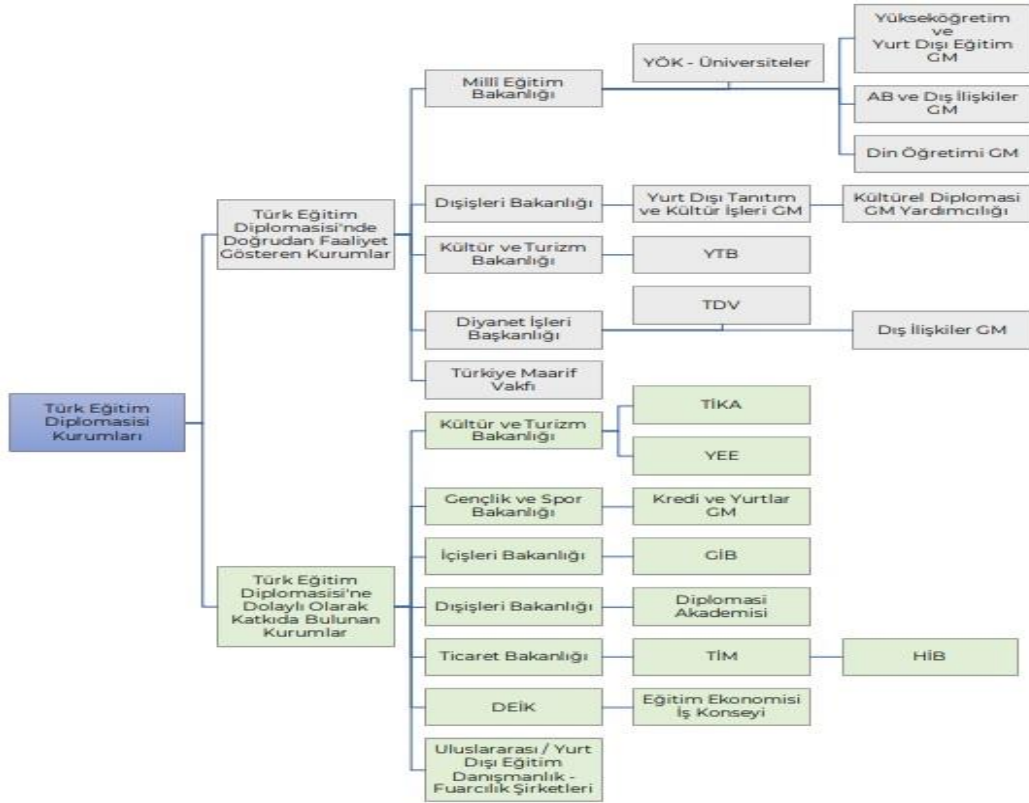
Üniversiteler öncelikli olmak üzere tüm resmi ve özel kurum ve kuruluşlar bu alana gönüllü olarak ciddi katkı sağlamaktadır (Ünal, 2017: 158). Öğrenciler aldıkları eğitimin niteliğini arttırabilmek amacıyla değişim programları aracılığı ile farklı ülkelerde eğitim alma imkânını elde etmektedir (Karadağ, 2016: 96). Bilgi paylaşıldıkça çoğalan bir olgu olduğu için gerçekleştirilen her değişim programı, eğitime ve diplomasiye yapılmış nitelikli bir yatırımdır. Soğuk Savaşın bitimiyle birlikte ülkeler yumuşak güç aracı olarak eğitim diplomasisini en etkili araç olarak kullanmaya başlamışlardır.

2.1.2. Eğitim Diplomasisini Etkileyen faktörler

Eğitim diplomasisinin şekillenmesi birçok faktöre bağlıdır. Başta tarih, kültür, ekonomi olmak üzere ülkenin her bir parametresi eğitim diplomasisinin şekillenmesinde rol almaktadır (Kırmızıdağ, Gür, Kurt ve Boz, 2012: 7-14). Kültür, bilgi teknolojileri ve diplomatik yeterlilikler bunlardan bazılarıdır. Eğitim diplomasisi kültürel farklılıkların bilgi deneyimi yolu ile şekillenmesidir. Küreselleşmenin meydana getirdiği olumsuzluklar karşısında eleştirel düşünce ve bilinç daha müreffeh bir yaşamı sağlayabilmektedir. Eğitim diplomasisi bilgi, kültür, teknoloji, küreselleşme ve diplomatik yeterliliklere göre şekillenmektedir. Küreselleşme, ülkelerin eğitim diplomasisine yön veren temel etkenlerden birisidir. Eğitim diplomasisi, eğitim diplomatlarının içinde buldukları kültür ile etkileşimde buldukları kültürün özelliklerine göre şekillenmektedir. Eğitim diplomasisi her bireyi birer diplomata dönüştürdüğü için her bir diplomatın iletişim, müzakere, araştırma ve sosyokültürel yeterliliğe sahip olması gerekir (Ntuli ve Nyarambi, 2015). Aşağıdaki tabloda Türkiye’de eğitim diplomasisi konusunda son yıllarda doğrudan veya dolaylı olarak faaliyetler gösterilmektedir.

Türkiye son yıllarda aktif şekilde eğitim diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Kaya (2019: 6), Türkiye'nin yürütmüş olduğu eğitim diplomasisi faaliyetlerini "Kurum veya kuruluş açma, ortak program oluşturma, öğrenci, öğretim üyesi, öğretmen ve diğer eğitim aktörlerine ilişkin değişim ya da hareketlilik programları, dil okulları ve kursları, burslar, vakıflar ve diğer uygulamalar." olarak ifade etmektedir (Kaya, 2019: 6). Öte yandan, eğitim yönetiminin önemli bir stratejik parçası olan eğitim diplomasisi, eğitim liderlerinin diplomatik becerilerini geliştirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Türk eğitim sisteminin bilhassa yükseköğretim ve mesleki eğitim seviyelerinde diplomatik liderlik becerilerinin geliştirilmesi, uluslararası rekabet gücünün ve kurumsal kalitenin artırılması açısından son derece önemlidir (Kaya, 2019: 1-12).

Şekil 2.3. Türkiye'nin Eğitim Diplomasisi Kurumları

Kaynak: Gürkaynak(2022)

Çok boyutlu olan eğitim diplomasisi faaliyetleri icra edilirken eğitim diplomatlarının diplomatik becerileri ve yetenekleri eğitim diplomasisi faaliyetini şekillendirecektir. Diplomatlarda bulunması gereken asgari beceriler dinleme, iletişim

kurma, özgüven, harekete geçme ve öğrenmedir. Türkiye'nin eğitim diplomasisini yürüten kurumları yukarıdaki şekilde sunulmuştur.

2.2. TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNDE ÖNE ÇIKAN KURUM VE KURULUŞLAR

Türkiye, kamu diplomasisini aktif yürütebilmek adına birçok resmi ve sivil kuruluşuyla dünyanın dört bir yanında aktif politika izlemektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisi aktörleri aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Kuruluşları

Etki Birimi	Açıklama
Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK)	Kuruluş Yılı: 2010 / Bağlı Olduğu Birim: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı
Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)	Kuruluş Yılı: 1992 / Bağlı Olduğu Birim: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB)	Kuruluş Yılı: 2010 / Bağlı Olduğu Birim: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı
Türkiye Maarif Vakfı (TMV)	Kuruluş Yılı: 2016 / Bağlı Olduğu Birim: Tüzel Kişilik
Yunus Emre Enstitüsü (YEE)	Kuruluş Yılı: 2007 / Bağlı Olduğu Birim: Yunus Emre Vakfı
Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT)	Kuruluş Yılı: 1964 / Bağlı Olduğu Birim: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı
Kızılay	Kuruluş Yılı: 1868 / Bağlı Olduğu Birim: Kızıllaç ve Uluslararası Kızıllaç
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kuruluş Yılı: 2003 / Bağlı Olduğu Birim: T.C. Cumhurbaşkanlığı
Diyanet İşleri Başkanlığı	Kuruluş Yılı: 1924 / Bağlı Olduğu Birim: T.C Cumhurbaşkanlığı

Kaynak: Mertcan Y, Merve S, Özel Ö(2023)

2.2.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK)

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerin yeni tip aktörelere göre şekillendiğini ifade etmek mümkündür. Soğuk Savaş sonrası dönemde, daha önce de ifade edildiği gibi, yumuşak güç unsurlarından olan kamu diplomasi gittikçe daha fazla ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede, dış politikada başarıya ulaşmak, çok yönlü aktörlerin ortak mücadelesi sonucunda gerçekleşebilmektedir. Dış politika yapımında ülkelerle birlikte toplumun her kesimi dikkate alınmalı, halkın beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek politika yapım süreci takip edilmelidir. Bu çok yönlü hedeflerin gerçekleştirilmesi için resmi kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmalarının doğru bir şekilde koordine edilmesi ihtiyacı hasıl olmuştur (Kamu Diplomasisi, 2019).

Türkiye, özellikle 2000'li yıllardan itibaren kamu diplomasisinin yürütülmesinde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bu alanda kurulan resmi kurumlardan biri de “Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü”dür. Koordinatörlük 30 Ocak 2010 tarih ve 2010/3 sayılı Başbakanlık genelgesi ile kurulmuştur. Türkiye için tanıtım faaliyetlerinde bulunan her türlü resmi kurumun veya sivil toplum örgütünün çalışmalarının daha koordineli yönetilebilmesi için tüm yetkiler tek elde toplanıp Kamu Diplomasi Koordinatörlüğüne devredilmiştir (Yılmaz, 2012: 423). Koordinatörlük uluslararası arenada Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı haksız ithamlara yönelik, hedef ülkeleri ile bu ülke vatandaşlarını haksız itham karşısında bilgilendirmek, doğru yönlendirmek ve ülkede bu anlamda kamuoyu oluşturmak için resmi olarak görevlendirilmiştir (Öztürk, 2012: 14).

KDK'nin genelge ile kurulmuş olması, özel bir bütçeye sahip olmaması ve personel istihdamında yaşadığı sıkıntılardan dolayı kamu diplomasisi iş ve işlemlerinin tamamını yerine getirmekte yetersiz kalmaktaydı. Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü'nün daha aktif görev yapabilmesi için Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesinin ardından KDK, 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile faaliyetlerini Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesinde sürdürmeye başlamıştır. Başkanlık koordinatörlüğün hedefini “ulusal ve uluslararası kamuoyları, karar alıcı aktörler ve medya ile derinlikli ve çok yönlü ilişkiler geliştirmek; iletişimin tüm araç ve yöntemleri ile Türkiye'nin her alanda nitelikli temsilini sağlamak

ve bu doğrultuda Türkiye markasını güçlendirmek” olarak ifade etmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2018).

2.2.2. Yunus Emre Enstitüsü(YEE)

Türkiye'nin yumuşak güç aktörlerinden biri de Yunus Emre Vakfı'nın bünyesinde faaliyet gösteren “Yunus Emre Enstitüsü”dür. Vakfın kuruluş amacı “*Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek*” şeklinde tanımlanmaktadır (YEE, 2019). Vakıf, yurt dışında kültür, sanat, dil öğretimi gibi faaliyetler bulunarak Türkiye'nin yurt dışında daha iyi tanınması ve Türk dil ve kültürünün yayılması ile ülkenin tanınırlığına katkıda bulunmaktadır (Purtaş, 2013: 7). Dünyada daha fazla tanınan ve bilinen ülkelerin uluslararası arenada daha fazla özgül ağırlıkları daha fazla olmaktadır.

Türkiye'nin dünyada daha fazla tanınan bir ülke olması, kültür, dil, sanat ve medeniyetinin en iyi şekilde aktarılmasını sağlamak amacıyla kurulan YEE, “Dünya Türkiye’yi Daha Yakından Tanıyor” vizyonuyla “*Türkiye’yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak*” misyonuna sahip bir kuruluştur. Bu bağlamda, “*Türkiye'nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini arttırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek*” Yunus Emre Enstitüsü'nün çalışma alanlarıdır (YEE, 2015). Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyet gösterdiği ülkelerde Türkiye adına faaliyet gösteren diğer kurumlarla işbirliği yaparak kurumlar arasındaki dayanışmayı arttırıp, planlanan hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

2.2.3. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB)

YTB, yurtdışındaki Türkler, soydaş ve akraba topluluklar ile Türkiye’de eğitim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaların koordinasyonunu sağlamak ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmek üzere kurulmuştur (YTB,2015). YTB, yurt dışında yaşayan vatandaşlar, sivil toplum örgütleri, uluslararası öğrenciler ile soydaş ve akrabalar olmak üzere çeşitli alanlarla faaliyet göstermektedir. YTB çeşitli nedenlerle yurt dışına yerleşen Türk vatandaşlarını koordine ederek bu vatandaşlarımızın

anavatanlarıyla bağlarının kopmasını engellemektedir. Ayrıca başkanlık, Türk soydaşı olup olmadığına bakılmaksızın Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı'na her kesimden insanları katmaya çalışmaktadır. Bu insanlar Türkiye'de veya dünyanın farklı ülkesinde yaşayan insanlar olabilir. YTB bu kişileri nerede olurlarsa olsunlar sivil toplum kuruluşları aracılığıyla örgütleyip, Türkiye ile bağ kurmalarını sağlayarak gerçekleştireceği etkinliklere bu kişileri de aktif olarak katmaya çalışmaktadır. YTB bu amaçla birçok sivil toplum kuruluşu ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Buna ek olarak YTB “Türkiye Burs Programı” ile birçok ülkeden Türkiye'ye yabancı öğrencilerin gelmesi için burs imkânları oluşturulmaktadır. Bunun yanında, bursu hak eden öğrencilerin barınma, sağlık, çalışma izni, oturma izni, dil eğitimi ve ulaşım gibi masraflarını da karşılamaktadır. Programın amacı, Türkiye'yi dünyaca tanınan bir eğitim üssü haline getirmektir. Programda eğitilen öğrencilerle kalıcı bağlar kurmak için birçok ülkede mezun toplantıları, uluslararası konferanslar, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemektedir (YTB 2019).

Eğitime yatırım yapmak uzun vadeli ve sabır isteyen yatırımdır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı daha çok uzun vadeli yatırımlar yapan bir kuruluştur. Uluslararası öğrencilere yapılan bu gibi yatırımlar sayesinde öğrencilerle ülkemiz arasında bir vefa köprüsü oluşturulmak istenmektedir. Vefa duygusu bazen en yoğun diplomatik ilişkilerden daha etkili olabilmektedir. Türkiye'den aldığı destek sayesinde eğitim hayatını tamamlayan bu öğrenciler ilerleyen zamanlarda kendi ülkelerinde üst düzey yönetim kadrosunda yer alabilmektedirler. Böylece ülkeleri ile ülkemiz arasında her türlü siyasi, ticari ve kültürel ilişkilerin kurulmasında lokomotif görevi göreceklerdir. Bu anlamda kuruluş yumuşak gücün daha fazla insana ulaştırılması noktasında önemli görevler üstlenmiştir.

2.2.4. Medya Kuruluşları

Yumuşak gücün en etkili aktörlerinden biri de hiç şüphesiz medya kuruluşlarıdır. Medya kuruluşlarının diplomaside iki temel görevi vardır. Bu görevlerden ilki, ülkeler arasında ilk elden sağlıklı ve doğru bilgiyi sağlayarak dezenformasyonun önüne geçmek, ikincisi ise yumuşak güç bağlamında ülkenin dışa bakan vitrini olarak, ülkenin her türlü çalışmalarını en iyi şekilde karşı ülkenin vatandaşlarına aktarabilmektir (Aydemir, 2016: 328). Bu faaliyetlerin yerine getirilebilmesi için resmi kuruluşlardan olan TRT ve

Anadolu Ajansı (AA) dünyanın dört bir yanında yapmış oldukları yayınlarla yumuşak güç diplomasisi yürütmektedir.

AA, Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle "Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'nun sesini dünyaya duyurmak" için, 6 Nisan 1920'de kuruldu. “142 farklı uyruktan 3 binden fazla çalışanıyla günlük ortalama 3 bine yakın haber, 3 binden fazla fotoğraf, 8 infografik, 310 video yayınlayan Anadolu Ajansı (AA), kuruluşunun 102. yılında, 100 ülkede 6 bin basın kuruluşuna hizmet veriyor.” AA, “Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Soranice, Farsça, Endonezce, Boşnakça, Arnavutça, Makedonca ve Kurmanci” olmak üzere 13 farklı dilde izleyicilerine haber ulaştırmaktadır (AA, 2022). AA, yapmış olduğu kaliteli habercilik anlayışı sayesinde uluslararası haber ajansları arasındaki yerini almayı başarmıştır.

Türkiye’de ve dünyada popülaritesi artan bir diğer yayın kuruluşu ise TRT’dir. TRT ilk kurulduğunda amacı, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarımızın kendi anadilleri ve kültürleri ile olan bağlarının devamlılığını sağlamaktı. Daha sonra Türklük ortak paydası adı altında Orta Asya kökeninden olan soydaşlarımızla bağ kurmaya dönük yayınlar yapmaya başlamıştır. TRT 2000’li yılların başında “TRT-Int, TRT-Türk, TRT-Avaz, TRT-Şeş, TRT-Arapça ve TRT-Belgesel” kanalları aracılığı ile kültür, sanat, eğitim ve ekonomi alanlarında yayınlar yapılmaya başlanmıştır (Başar, 2011: 177-178). TRT yurt dışında yaptığı yayınlar aracılığı ile ulaştığı ülke vatandaşlarına hem Türkiye’yi tanıtmakta hem de Türkiye’nin yumuşak güç bağlamında yürüttüğü faaliyetlerin dünya ülkelerince bilinmesine öncülük etmektedir. Bu faaliyetler sayesinde turizm sektörü büyümekte, gelen ülke vatandaşları ülkemizi her açıdan daha yakından tanıma fırsatını elde etmektedir. Bu sayede öğrencilerin yurt dışı eğitimi için Türkiye’yi tercih etmesi beklenmektedir.

2.2.5. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), “1990’lı yılların başından itibaren Orta Asya, Kafkaslar, Karadeniz ve Balkanlarda meydana gelen gelişmeler üzerine 1992 yılında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde” kurulmuştur (Fidan ve Nurdun, 2008:103). SSCB’den ayrılıp bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelere eğitimden sağlığa, kültürden sanata kadar her alanda destek vermek amacıyla kurulan TİKA, 28 Mayıs 1999’da Başbakanlığa bağlanmıştır (Akçay, 2012: 80). TİKA, “12 Mayıs 2001 tarihinde ilgili

devlet bakanlığına bağlı tüzel kişilik kazanmış, böylece Dışişleri bürokrasisinden bağımsız hareket edebilen ve Türkiye'nin yumuşak güç politikalarında kurumlar arası eşgüdümü sağlayan bir üst kurum haline gelmiştir” (Denizhan, 2010: 22). TİKA, SSCB'nin dağılmasından sonra Türkiye'nin yapmış olduğu ilk diplomasi hamlelerindedir. Kurum, bugün Afrika bölgesine daha fazla yoğunlaşmış şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir (Kılıçoğlu ve Yılmaz, 2017: 123). Bağımsızlığını yeni elde etmiş ülkeler her alanda kendilerine yetemedikleri için kalkınma alanında farklı ülkelerin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Kalkınmaya çalışan bu yeni ülkeler, destek aldıkları ülkelerin ileride kendilerine milli menfaatler konusunda sıkıntı çıkarmayacak ülkeler olmasına çok dikkat ederler. Bu anlamda Orta Asya bölgesindeki bu ülkeler Türkiye ile aynı soydan oldukları için Türkiye'yi kendileri için son derece güvenli liman olarak görüp ikili ilişkileri daha çok geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye'nin uzun dönem hedeflerinden biri de SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanmış ülkelerle sürekli etkileşim halinde olmaktır. Türkiye yeni kurulan Türk Cumhuriyetleriyle soydaşlığını her fırsatta dile getirmektedir. Bu yol ile Türkiye, bu ülkelerle yapacağı ticareti geçmişten gelen bağ üzerine inşa etmek istemektedir. Bağımsızlığını yeni elde etmiş Türk Cumhuriyetleri ile TİKA'nın kuruluşu aynı döneme denk gelmektedir. TİKA bu ülkelere Türkiye'nin tanıtılması konusunda çok büyük sorumluluk üstlenmiştir (Denizhan, 2010: 19-23). TİKA'nın sahada etkin faaliyet yürütmesi 2000'li yılların başına denk gelmektedir. Ajans, Orta Asya'da yeni kurulan devletlerin dışında Afrika, Afganistan, Lübnan, Mısır, Filistin gibi ülkeleri desteklemektedir (Akıllı, 2016: 327). TİKA'nın bu ülkelerle aynı anda etkileşim halinde olması ajansa uluslararası anlamda prestij katmaktadır.

Değişik bölgelerde işbirliği ve kalkınma alanında çeşitli çalışmalar yürüten TİKA, neredeyse tüm hizmet kollarında çalışmalar yürütmektedir. TİKA'nın yapmış olduğu bu çalışmalar hem Türk Dış Politikasına işlevsellik katmakta hem de gelişmekte olan bu ülkelerin kalkınmasına yardım etmektedir. Bu minvalde bakıldığında bu çalışmalar uzun vadede Türkiye'ye çok ciddi diplomasi kazanımı olarak geri dönecektir. TİKA hizmet vermeye başladığı ilk on yılda 2500'den fazla projeyi hayata geçirmeyi başarmıştır. Sağlık, kültür, alt yapı gibi hizmetleri başta olmak üzere mesleki eğitim üzerine verilen eğitimler, okullara fiziki alt yapı hizmetleri ve eğitim kurumlarına verilen teknolojik destekler bunlardan bazılarıdır (TİKA, 2022a).

TİKA hizmet götüreceği ülkelerle koordinasyonu sağlamak için kendisine verilen görev alanına uygun “Program Koordinasyon Ofisleri” kurmaktadır. TİKA, 1992’den bugüne Türkiye’nin kalkınma destekleri konusunda lokomotif görevi görmektedir. TİKA, “2022 yılı itibarıyla 61 ülkedeki 63 Program Koordinasyon Ofisiyle, 170’den fazla ülkede, 30.000 civarında proje ve faaliyet gerçekleştirilmiştir.” (TİKA, 2022b).

2.3. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK MAARİF VAKFI

Ülkeler faaliyetlerini daha rahat yerine getirebilmek için uluslararası arenada diplomasiyi etkin olarak kullanmaktadırlar. Bir diplomasi faaliyeti türü olarak kamu diplomasisi, ülkelerin yumuşak gücü bağlamında en etkili iletişim araçlarından biri olarak görülmektedir (Yağmurlu, 2007: 9). Türkiye eğitim diplomasisini daha rahat yürütebilmek için 2016 yılında Maarif Vakfı’nı kurmuştur. Maarif Vakfı eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunduğu ülkelerin müfredatlarını çekirdek müfredat kabul ederek faaliyet gösterdiği tüm ülkelerde eğitim öğretim standardizasyonunu sağlamaya çalışmaktadır. Bunun için “Uluslararası Maarif Akreditasyon Sistemi (IMP)”ni kurarak ülkeler arasında müfredatta bütünlük sağlanmaya çalışılmaktadır (Beşinci Yılında Türkiye Maarif Vakfı, 2021: 44-45). Bütünlüğün sağlanması vakfin sunacağı eğitimin müfredatı açısından fırsat ve imkân eşitliği sağlamış olacaktır.

Gerek Türkiye’de gerekse yurt dışında Türk dilinin öğrenilmesine olan talep, dil, eğitim, kültür, sanat ve spor alanlarında hizmet verebilecek olan MEB, TMV, YEE, YTB, TDV, TÖMER gibi kuruluşlara bu anlamda sorumluluk yüklemektedir. Bu kurum ve kuruluşların eğitim öğretimde standardı sağlanabilmeleri amacıyla “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni” oluşturulmuş ve bu kurumlar “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi” için sorumluluk almışlardır (Balcı ve Melanlıoğlu, 2020: 174). Yapılan bu çalışmalar sayesinde Türkçe hem yabancı ülkelerde bu kurumlar aracılığı ile daha yaygın hale gelmekte hem de ana dili Türkçe olan soydaşlarla dil ve kültür diplomasisi kurularak bağların devamı sağlanmaktadır.

Kültürel diplomasi, bir toplumun başka bir toplum ile kültür, sanat, fikir ve gelenek olarak bütünlük sağlaması olarak tanımlanabilir (Bulut, 2019: 3-4). Maarif Vakfı ilk faaliyetlerini Orta Doğu eksenli başlatmış olsa da etki alanını kısa sürede arttırarak Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetini yürüten önemli kurumlarından birine

dönüşmüştür (Paçacıoğlu, 2020: 56). Maarif Vakfı yurt dışında eğitim kurumları aracılığı ile kültürel diplomasi faaliyeti yürütmektedir. Birol Akgün(2021:4), sürdürülebilirliğin nasıl sağlanması gerektiği ile ilgili olarak bireyde evrene ve hayata karşı ahlak ve sorumluluk bilinci inşa ederek elde edebileceğimizi ifade etmektedir.

Kamu diplomasisi açısından Maarif Vakfı'na ait eğitim kurumlarının yurt dışında açılması ve bu eğitim kurumlarında Türkiye'nin tanıtılması önemli faaliyetler olarak değerlendirilmektedir. Kamu diplomasisinin temel amacı halkla ilişkiler olduğu gerçeğinden hareketle, Maarif Vakfı bu alanda önemli bir rol üstlenmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde faaliyet gösteren vakfın Türkiye'nin uluslararası imajının artmasına katkı sağladığı su götürmez bir gerçektir (Arslan, 2019: 59). Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi yeni atanan büyükelçilere atandıkları ülkeler hakkında sunum yapılmaktadır. Yapılan sunumlarda Maarif Vakfı'nın çalışma alanları ve faaliyetlerine değinilmesi Maarif Vakfı'nın uluslararası boyutta ciddi bir role sahip olduğunu göstermektedir (turkiyemaarif.org, 2021). Maarif Vakfı'nın bu denli büyümesi vakfın tanımlandığı şekliyle Maarif Vakfı'nı Türkiye'nin dışa açılan penceresine dönüştürmüştür. Dünyanın birçok ülkesinde aynı vakfın varlık göstermesi, Türkiye'nin tanınırlığını arttırmakla birlikte vakfa olan güven duygusunu arttırmaktadır.

2.3.1. Türkiye Maarif Vakfı'nın Kurumsal Yapısı ve Amaçları

Sosyal bilimciler bilginin toplumsal üretimi ile iktidar ilişkilerini ideoloji, hegemonya ve söylem üçgeninde açıklamaktadır (Stoddart, 2007: 191). Foucault, bilgi ile gücü iki bağımlı değişken olarak ele almaktadır. İktidarın devamı bilginin oluşumu için uygun zemini oluştururken, oluşan bilgi de iktidara yön vermektedir (Foucault,2007: 36). Bilgi, gücü meydana getirmekte ve güç bilginin artmasına imkân sağlamaktadır. Artan bilgi de güce güç katmaktadır. Bilginin artışının ön koşulu eğitim olduğu için eğitim, bilgi ve güç bir arada düşünülerek eğitim politikaları hazırlanmalıdır.

Eğitim birçok eğitimci tarafından farklı farklı tanımlanan bir kavramdır. Bu tanımlardan birinde Ertürk, “Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1975; 12) olarak tanımlamaktadır. Eğitimin gerçekleşmesi için bireyden beklenen davranışı bireyin bilerek ve isteyerek yapması gerekmektedir. Bir diğer tanımda ise eğitim, bireyin tasarlanıp geleceğinin kontrol edilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2010). Türkiye'nin

elindeki en önemli yumuşak güç unsurlarından biri de eğitimidir. Türkiye eğitim vasıtası ile yurt dışına açılarak eğitim diplomasisini daha aktif yürütülmesi için Maarif Vakfı'nı kurmuştur.

Kâr amacı gütmeyip ve kamu yararına çalışan Maarif Vakfı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 17 Haziran 2016 tarihinde onayladığı 6721 sayılı Kanunla kurulmuştur. Maarif Vakfı'nın ana çalışma alanı eğitim olarak tanımlanmaktadır. Maarif Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı dışında Türkiye adına farklı ülkelerde eğitim öğretim kurumları açmaya ve yönetmeye yetkili tek organdır. Vakıf, uluslararası eğitim, Türk dili ve kültürel hareketlilik sağlayıcısı olarak Türkiye'nin dünyaya açılan kapısı olarak görülmektedir. Ayrıca okul öncesinden üniversite eğitimine kadar her seviyede eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir (Maarif, 2020).

Vakıf, *“İlmîni ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak iyi insanların yetiştiği öncü bir eğitim kurumu olmak”* vizyonu; *“Bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmek”* misyonu ile hareket etmektedir (Maarif, 2022).

Resmi Gazete'nin 17/06/2016 tarih ve 6721 sayılı kanununun 1. maddesinde vakfın amacı aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

“Bu Kanunun amacı; yurt dışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek amacıyla okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerinde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesisler açmak, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar yapmak ve metotlar geliştirmek ve faaliyet gösterdiği ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmek için merkezi İstanbul'da olan Türkiye Maarif Vakfının kurulması ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”(Resmi Gazete, 2016)

Vakıf 2. Maddeye dayanarak aşağıda belirtilen hedef kazanımları yerine getirir(6721 K. Mad: 2)

- “Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları açmak, ”
- “Yaygın eğitim amaçlı kurslar, etüt merkezleri ve kültür merkezleri gibi tesisler kurmak, ”

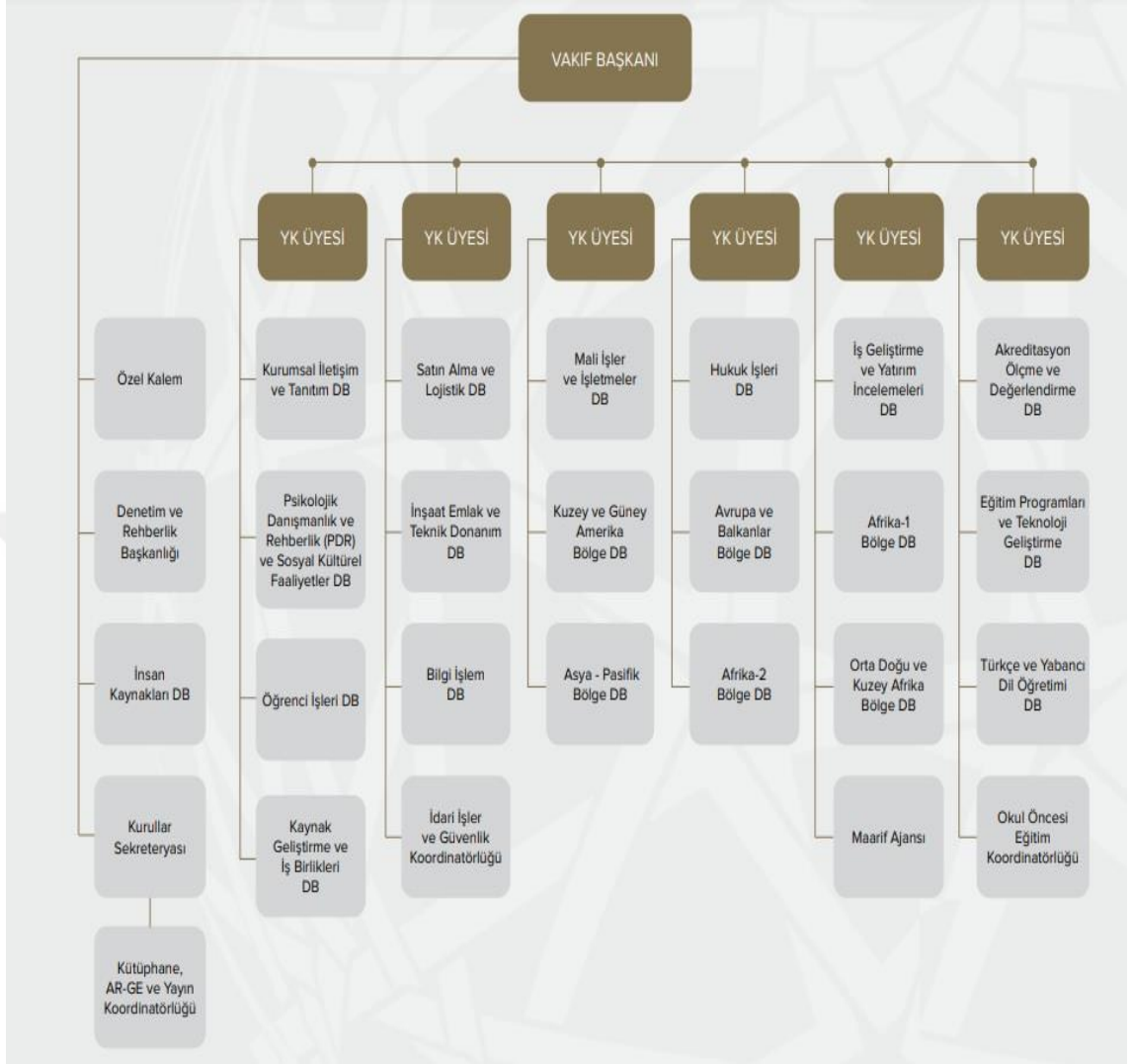
- “Eğitim tesislerinin mütemmim cüzü sayılacak kütüphaneler, laboratuvarlar, sanat ve spor tesisleri kurmak, ”
- “Eğitim amaçlı internet sitesi gibi yayın organları kurmak, Millî Eğitim Bakanlığının uygun gördüğü eğitim program ve içeriklerini geliştirmek, üretmek ve yayımlatmak, ”
- “Eğitim kurumlarında hizmet veren ve eğitim alan kişilerin barınma ihtiyacını karşılayacak yurt, pansiyon ve lojman gibi tesisler kurmak.”

Ayrıca, 2547 Sayılı YÖK kanunu ek 39. maddesine göre,

“Türkiye’deki Devlet üniversiteleri, Türkiye Maarif Vakfının önerisi, Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü ve Bakanlar Kurulu kararıyla yurtdışında akademik birimler ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan sosyal tesisler kurulabilir. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Dışışleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Türkiye Maarif Vakfının görüşleri alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”(2547 K. Mad:39)

Maarif Vakfı teşkilat şemasına göre Maarif Vakfı’nın en yetkili karar organı mütevelli heyetidir. Mütevelli heyetine bağlı olarak görev yapan yönetim kurulu ve denetim kurulu bulunmaktadır. 6721 Sayılı Kanun ve vakıf iç tüzüğü gereğince vakfın teşkilatı; vakıf organları ile bunlara bağlı olan destek birimleri ve yönetim kuruluna bağlı alt birimlerinden oluşmaktadır (turkiyemaarif.org).

Şekil 2.4. Türkiye Maarif Vakfı Organizasyon Şeması

Kaynak: <http://www.turkiyemaarif.org>

2.3.1.1. Mütevelli Heyeti

Vakfın mütevelli heyeti gerçek ve tüzel kişilerinden olmak üzere on iki daimi üyeden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanlığı dört daimi üyeyi, Bakanlar Kurulu üç daimi üyeyi atamaktadır. Geriye kalan beş daimi üyenin ikisini Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere Dış İşleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu birer temsilci atamaktadır. Asil üyelerin boşalması halinde, asil üyeler boşalan üyeleri salt çoğunlukla seçer. Yönetim kurulu toplantılarına katılmak zorunludur. Arka arkaya üç toplantıya veya son on toplantıdan beşine mazeretsiz olarak katılmayan üyeler geri çağrılır. Kurul gerekli gördüğü takdirde vakfın resmi belgesinde değişiklik yapma yetkisine sahiptir. Başkan, asil üyeler arasında ise, olağan yönetim kurulu üyeleri onu beş yıllık bir süre için seçerler.

Kurul üyelerinin en az dört yıllık lisans derecesine sahip olması gerekir ve üyeler 72 yaşına kadar görev yapabilir (turkiyemaarif.org, 2023).

Mütevelli heyetinin görev ve yetkilerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- “Yönetim kurulu üyelerini seçmek, ”
- “Yönetim kurulu üyeleri arasından yönetim kurulu başkanını atamak, ”
- “Denetim kurulu asil ve yedek üyelerini ve başkanını seçmek, ”
- “Vakıf faaliyetlerinin işleyişine ilişkin tavsiye niteliğinde kararlar almak ve bu kararları Yönetim Kuruluna bildirmek, ”
- “Vakfın faaliyetlerine yönelik genel politikaları belirlemek ve yönetim kurulu tarafından hazırlanan stratejik planları ve bunlara bağlı eylem planlarını karara bağlamak, ”
- “Yönetim kurulu tarafından hazırlanacak yıllık bütçe tasarılarını karara bağlamak, ”
- “Yönetim kurulu tarafından hazırlanan bilanço, gelir gider hesabını ve yıllık program ile geçici bütçeyi karara bağlamak.”

Vakfın politikası, stratejik planı, bütçesi ve yatırımları hakkında kararlar, vakıf yönetim kurulu başkanı veya başkan yardımcısının huzurunda yapılan toplantıda alınır. Kurul, yukarıda belirtilen görev ve yetkileri tek başına yerine getirebileceği gibi, sınırlarını açıkça belirlemek kaydıyla bu yetki ve görevlerin bir kısmını da kurula devredebilir (www.turkiyemaarif.org, 2023).

2.3.1.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, yönetim organı olarak Maarif Vakfı'nı temsil etme yetkisine sahiptir. Kurul, biri başkan olmak üzere yedi üyeden oluşur. Kurul, başkan ve üyeleri aynı anda beş yıl için seçer. Gerektiğinde atanan üyeler aynı usulle görevden alınabilir. Yönetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu içinden ve dışından seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeleri hukuk, finans, iletişim, eğitim organizasyonu ve uluslararası ilişkiler konularında uzman kişiler arasından seçilir. Bu üyeler komutaları altındaki ana hizmet birimlerini de yönetiminden sorumludur (www.turkiyemaarif.org, 2023).

Yönetim kurulu, vakfın misyon, vizyon ve değerleri çerçevesinde, belirlediği stratejik plan ve genel esaslara göre vakfın menfaatleri doğrultusunda aşağıdaki görevleri yapar:

- “Vakfın verimli ve sağlıklı çalışmasını sağlar,”
- “Yönetim Kurulu toplantıları için gündem önerileri hazırlar,”
- “Vakfın faaliyetlerine ilişkin yönetim kuruluna tavsiyede bulunur,”
- “Vakıflar ana dairesi ve ilgili bölge müdürlükleri ile kanun çerçevesinde gerekli ilişkileri yürütür,”
- “Faaliyet gösterilen ülkelerde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyon sağlar,”
- “Vakıf faaliyetlerinin yurt dışında başlatılması veya yurt dışında yürütülen faaliyetlerin tamamen sona erdirilmesine ilişkin teklifini heyete sunar,”
- “Ülkenin özel koşullarına göre önlemler almak ve yapılacak işleri belirleyip hayata geçirir,”
- “Vakıf adına sözleşmeler düzenleyecek, sözleşmeler yapacak, kanuni belge veya belgeler düzenleyecek kişileri seçip mütevelli heyetinin onayına gönderir.”

Kurul, yukarıda belirtilen yetki ve görevleri kendisi yerine getirebileceği gibi, sınırlarının belirlenmesi halinde bir kısmını hizmet birimlerine devredebilir. Kurul, yönetim kuruluna karşı sorumludur (www.turkiyemaarif.org, 2023).

2.3.1.3. Denetim Kurulu

6721 sayılı Kanun ve tüzüğüne göre denetim kurulu, vakfın muhasebe ve işlemlerini denetlemekle yükümlüdür. Mütevelli heyeti, her seferinde beş yıl için kurula beş asıl ve beş yedek üye atar. Asil ve yedek üyelerin belirlenmesinde Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı temsilcileri de yer alır. Ana kadroda boşalma olması halinde yönetim kurulu, o kadroya yeteri kadar yedek üye davet eder ve üyeliğin niteliğine göre yeni yedek üyeler atar. Kurulun asil ve yedek üyeleri, vakfın diğer kurumlarında aynı anda başka görevler üstlenemezler. Kurul, kuruluş amacına ve mevzuata göre aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- “Mütevelli heyeti adına vakfin her türlü denetimini yapar,”
- “Denetim Kurulu hazırladığı raporu mütevelli heyetine sunmak üzere yönetim kuruluna sunar” (www.turkiyemaarif.org, 2023).

2.3.1.4. Öğretmen ve Personel İstihdamı

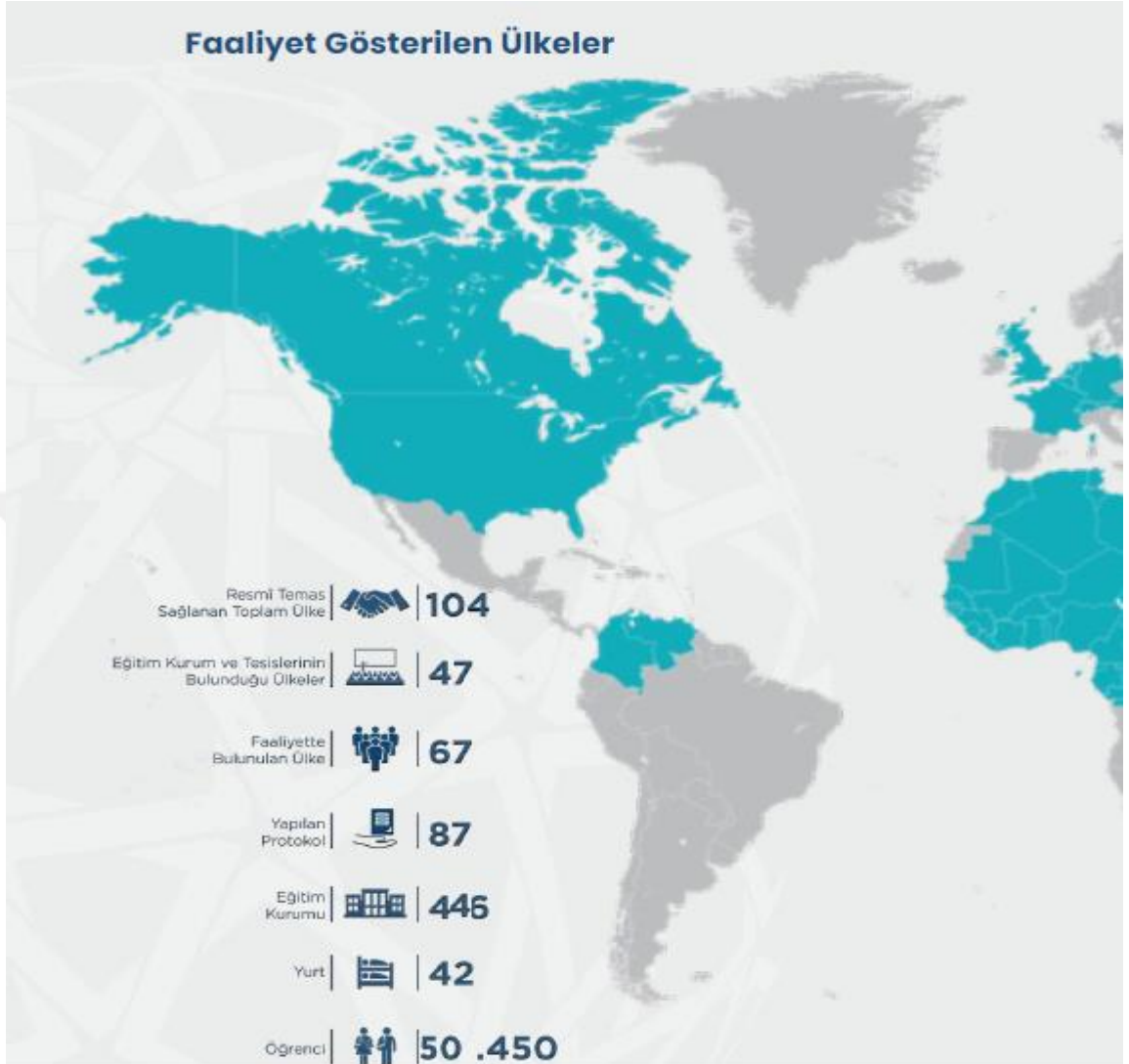
Vakfin personel istihdamı, 6721 sayılı kuruluş kanunu çerçevesinde sözleşmeli olarak istihdam etme veya kamu kurumu çalışanlarından görevlendirme usulü ile karşılanmaktadır. Vakfin gerek yurtiçinde gerekse yurtdışındaki kurumlarında çalışmak isteyenler belli kriterleri taşımak zorundadır. Vakıf personel niteliğinin artırılması amacıyla ihtiyaca binaen uzman yardımcılığı sınavı için ilana çıkabilmektedir. Yurt dışında görevlendirilecek Türkçe öğretmenleri MEB’in öğretmen atamasında belirlediği kriterler geçerli olmak şartıyla yapılacak sınav sonucunda başarılı olanlar iki aylık uyum seminerine alındıktan sonra Maarif Vakfı’nın yurt dışı kurumlarında görevlendirilmektedir.

Maarif okullarında yönetici olarak görev almak isteyen kişilerin daha önce en az iki yıl yöneticilik yapmış olma ve iyi derecede yabancı dil (İngilizce, Arapça, Fransızca dillerinden C seviyesinde/YDS 70 puan) bilgisine sahip olma şartı bulunmaktadır. Benzer şekilde ülke temsilcilikleri nezdinde görevlendirilecek muhasebe personellerinin de yabancı dil bilgisine sahip olması ve yapılacak yazılı ve sözlü sınavdan başarılı olmaları gerekmektedir. Vakfın yerelden personel alımı yapması durumunda, alınacak personel öğretmen veya yönetici ise yerel mevzuata uygunluk ve vakfın istediği şartları taşıması gerekmektedir (turkiyemaarif.org, 2023). Vakfın personel istihdamını hem ulusal hem de yerelden yapması farklı ülke vatandaşları olan vakıf çalışanlarının kültürel anlamda kaynaşmasına imkân sağlamaktadır.

2.3.2. Türkiye Maarif Vakfı’nın Dünyadaki Genel Faaliyetleri ve Kamu Diplomasine Olan Katkıları

Maarif Vakfı yurt dışında başta eğitim öğretim faaliyetleri olmak üzere çok çeşitli faaliyetler gösteren bir kuruluştur. 2016 yılında faaliyet göstermeye başlayan vakıf her geçen gün hızla büyümekte, faaliyet gösterdiği ülke sayısı giderek artmakta ve doğal olarak faaliyet alanı da hızla genişlemektedir.

Şekil 2.5. Türkiye Maarif Vakfı'nın Faaliyet Gösterdiği Ülkeler

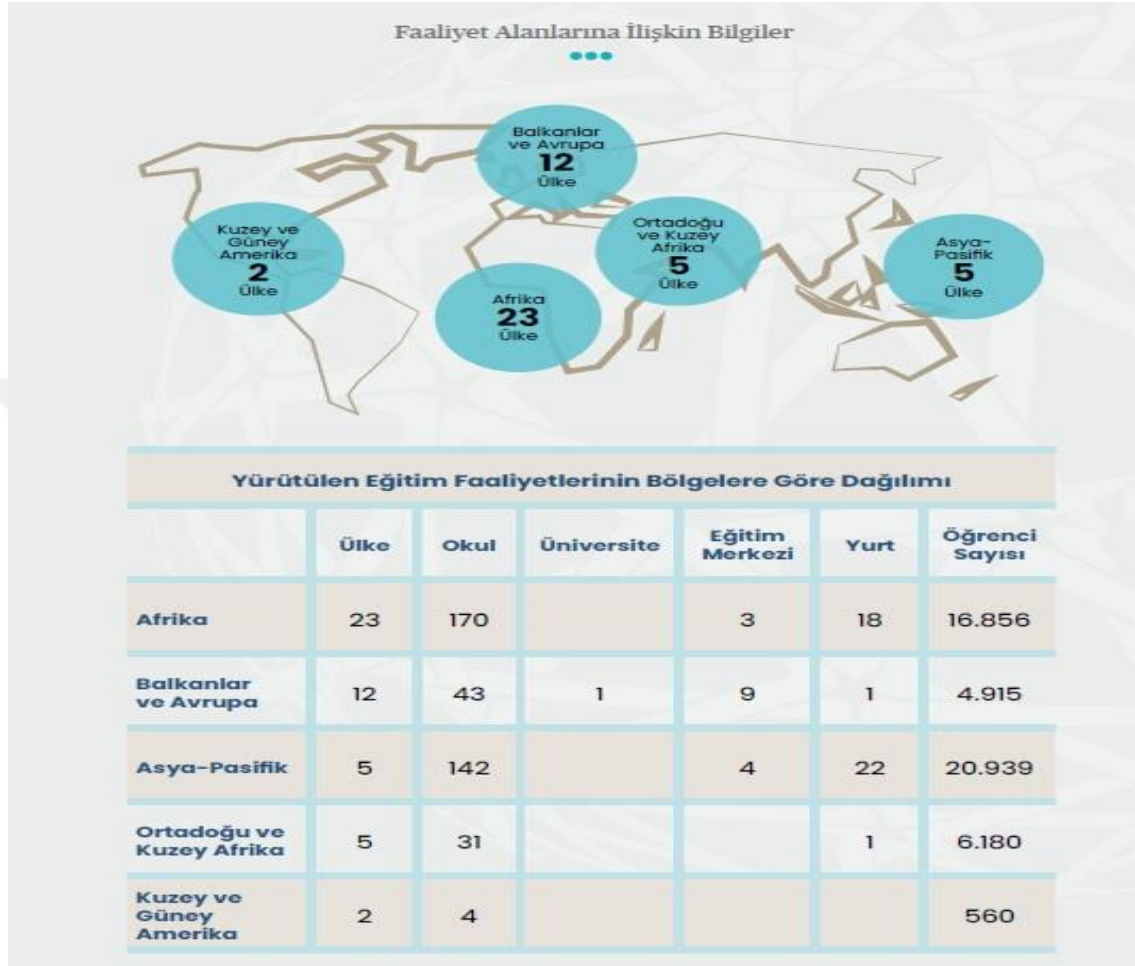

Kaynak: www.turkiyemaarif.org

Maarif Vakfı'nın faaliyet raporunda alan verilere göre vakıf, 114 ülke ile resmi temas kurmuştur. Bu ülkelerin 47'sinde eğitim kurumu ve tesislerini kurmuştur. Vakıf 67 ülkede aktif faaliyette bulunmakta olup 87'si ile resmi protokol yapılmıştır. Bu ülkelerde toplamda 446 eğitim kurumu hali hazırda eğitim faaliyetlerini sürdürmekte olup barınma hizmetleri için de 42 adet yurt faaliyet göstermektedir. Vakıf istatistikleri sürekli güncellenmekle birlikte en son güncel verilere göre vakfın öğrenci sayısının 50.000'i aştığı görülmektedir. Ayrıca Maarif Vakfı'na bağlı Arnavutluk'ta New York Tirana Üniversitesi(UNYT) adında bir üniversite bulunmaktadır (turkiyemaarif.org, 2023). Yukarıda verilen faaliyet şemasında Maarif Vakfı'nın dünyadaki tüm faaliyetlerini

göstermektedir. Vakfın eğitim faaliyetlerinin hangi bölgelerde yoğunlaştığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Şekil 2.6. Yürütülen Eğitim Faaliyetlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Kaynak: www.turkiyemaarif.org

Maarif Vakfı'nın faaliyet yoğunluğu dünya üzerinde homojen bir şekilde dağılmamıştır. Eğitime daha fazla ihtiyacı olan bölgelerde haliyle daha yoğun eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Tablo incelendiğinde Asya-Pasifik bölgesi ve Afrika bölgesinde çok daha eğitim faaliyetleri yürütüldüğü görülmektedir. Vakıf Asya-Pasifik bölgesinde en yoğun eğitim faaliyetlerini Afganistan ve Pakistan ülkelerinde yürütmektedir (turkiyemaarif.org, 2023).

Maarif Vakfı 2021 Yılı Faaliyet Raporu'na göre vakfın eğitim kurumlarının 1/5'i sadece Pakistan'da bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda Maarif Vakfı'nın ülkeler bazında kurumsal dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 2.7. Türkiye Maarif Vakfı'nın Ülkeler Bazında Kurum Sayıları

Ülke	Eğitim Kurumu	Yurt
ABD / USA	4	-
Afganistan / Afghanistan	49	12
Almanya / Germany	2	-
Arnavutluk / Albania	8	-
Avusturya / Austria	3	-
Avustralya / Australia	2	-
Belarus / Belarus	1	-
Belçika / Belgium	2	-
Bosna - Hersek / Bosnia & Herzegovina	6	-
Burundi / Burundi	4	-
Cibuti / Djibouti	2	-
Çad / Chad	6	1
Ekvator Ginesi / Equatorial Guinea	4	-
Etiyopya / Ethiopia	19	2
Fildişi Sahili / Côte d'Ivoire	4	-
Fransa / France	1	-
Gabon / Gabon	4	-
Gambiya / Gambia	4	-
Gana / Ghana	2	-
Gine / Guinea	9	1
Güney Afrika / South Africa	3	-
Gürcistan / Georgia	4	-
Irak / Iraq	14	-
Kamerun / Cameroon	15	4
Kirgizistan / Kyrgyzstan	4	-
Kongo / Congo	4	-
Kongo Dem. Cumh. / Democratic Republic of Congo	3	-
Kosova / Kosovo	7	-
Kuzey Makedonya / North Macedonia	5	1
Macaristan / Hungary	3	-
Madagaskar / Madagascar	4	-
Mali / Mali	29	1
Moritanya / Mauritania	9	-
Nijer / Niger	9	2
Pakistan / Pakistan	86	10
Romanya / Romania	7	-
Senegal / Senegal	13	-
Sirbistan / Serbia	10	-
Sierra Leone / Sierra Leone	3	-
Somali / Somalia	7	3
Sudan / Sudan	6	-
Suriye / Syria	2	-
Togo Cumhuriyeti / Republic of Togo	8	-
Tanzanya / Tanzania	12	3
Tunus / Tunisia	5	-
Ürdün / Jordan	-	1
Venezuela / Venezuela	9	-
Toplam	416	42

Kaynak: (www.turkiyemaarif.org, 2021)

Pakistan'da faaliyet gösteren Pak-Türk Uluslararası Maarif Okullarının faaliyetlerinden almış oldukları dönütler vakfın diğer ülkelerdeki benzer eğitim kurumları için yol haritası görevi görmektedir. Pakistan'da genel olarak özel eğitim kurum sayısının bu denli fazla olmasının nedenlerinden biri de Pakistan'da eğitim seviyesinin istenen düzeyde olmamasıdır. Pakistan eğitimde arzu edilen seviyeyi ulaşabilmek ülkeye gelecek eğitim yatırımlarının önünü açmakta ve bu durum doğal olarak da özel okul sayısını arttırmaktadır.

Maarif Vakfı'nın eğitim çalışmalarını kalkınmada geri kalmış bölgelerde yoğunlaştırması ilerleyen dönemlerde Türkiye ile bu ülkeler arasında çok sağlıklı bir diplomasinin temellerinin atılmasına vesile olması beklenmektedir. Bu okullardan mezun öğrenciler üst öğrenimlerine Türkiye'de devam etme şansı elde etmiş olacaktırlar. Mezun

olan bu öğrenciler kendi ülkelerinde yönetim kademesine geldiklerinde, bu ülkelerle Türkiye arasında her alanda çok sağlam diplomatik ilişkilerin kurulması beklenmektedir.

Maarif Vakfı örgün eğitimin dışında özellikle Türk vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı Batı Avrupa, Avusturalya, Kanada ve ABD gibi gelişmiş bölgelerdeki Türk vatandaşlarının ihtiyaç duyduğu eğitim faaliyetleri için yaygın eğitim kurumlarıyla da hizmet vermektedir. Vakıf bu amaçla etütler, Türk kültürünü tanıtıcı çalışmalar, rehberlik faaliyetleri, sanatsal ve sportif faaliyetler, kültürel geziler, okuma grupları, seminer ve konferans gibi etkinliklerin yapıldığı çalışma modeli uygulamaktadır. Açılan eğitim merkezleri öncelikle Türk vatandaşları olmak üzere bu hizmetlerden tüm vatandaşlar yararlanabilmektedir.

Eğitim merkezlerindeki faaliyetler şu şekilde sıralanabilir:

- “Türk nüfusunun yoğunlukta olduğu bölgelerde öğrencilerin akademik başarılarına katkıda bulunmak ve kültürel bağlarını kuvvetlendirecek faaliyetler yapmak, ”
- “Yurtdışındaki vatandaşlarımızın ülkemiz ile olan aidiyetlerini arttıracak etkinlikler düzenlemek, ”
- “Türkiye'nin imajının hedef ülkede olumlu yönde artırılması için etkinlikler hazırlamak, ”
- “Yabancı dil öğrenimi için destek programları hazırlamak.” (turkiyemaarif.org, 2023).

Bu faaliyetler sayesinde yabancı ülkelere yaşayan Türk vatandaşlarının Türkiye ile olan bağları kuvvetlenmekte ve milli duyguları canlı kalabilmektedir. Öte yandan, Maarif Vakfı eğitime uluslararası boyut kazandırmak için çeşitli faaliyetler düzenlemektedir. Öğrenci hareketliliği, YÖS, eğitim fuarları, kültürel geziler, kardeş okul uygulamaları ve öğrenci mezun takip sistemi sayesinde bu okullarda okuyan öğrencilere uluslararası farkındalık kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Vakfın en önemli fonksiyonlarından biri de kamu, kültür ve eğitim diplomasisine verdiği katkılarıdır.

Vakfın bu alandaki katkıları şu şekilde ifade edilebilir:

- “Türkçenin güzel kullanımı ve Türk kültürünün yayılmasına yardımcı olması,”
- “Maarif Vakfı öğrencilerinin Türkiye’yi kültürel ve siyasi anlamda tanıma fırsatı elde etmeleri,”
- “Kamu diplomasisinin yürütülmesinde görev alan diğer kurumlarla birlikte vakfın velilere ve öğrencilere yönelik düzenlemiş olduğu buluşma etkinliklerinin düzenlenmesi,”
- “Başta büyükelçiler olmak üzere yurt dışında diplomasi alanında faaliyet gösteren Türk STK’lar ile ortak programlar gerçekleştirmesidir” (turkiyemaarif.org, 2023).

Vakıf, ayrıca 2023 yılı sonunda finansal desteğin artırılması, kurum kültürünün gelişimi ile yeterli personel istihdamının sağlanmasıyla BM’ye üye ülkelerin en az yarısında faaliyet göstermeyi stratejik planında bir hedef olarak belirlemiştir (turkiyemaarif.org, 2023). Bu ve benzeri çalışmalar Maarif Vakfı’nın diplomasiye doğrudan yaptığı katkılarından bazılarıdır. Yapılan çalışmaların hedef kitlesinin dışına taşarak ulus markalama kapsamında bilinirliğin artmasıyla dolaylı yoldan da diplomasiye çok farklı katkıların olması muhtemeldir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTANDAKİ FAALİYETLERİ

3.1. TÜRKİYE PAKİSTAN İLİŞKİLERİ

Pakistan, 1947’de Muhammed Ali Cinnah liderliğinde İngiliz hâkimiyeti altında bulunan Hindistan’dan ayrılıp Güney Asya Müslümanlarının devleti olma şiarıyla kurulmuştur. Pakistan, Hindistan’dan ayrılıp bağımsızlığını kazanan bir devlet olduğundan Pakistan halkı da Hintli Müslümanlar olarak da bilinmektedir. Pakistan yaklaşık 242 milyon nüfusuyla dünyanın en kalabalık ülkelerinden birisi olup aynı zamanda dünyanın en kalabalık Müslüman nüfusa sahip ikinci ülkesidir. Dünya petrolünün geçiş güzergâhında olması nedeniyle coğrafi konum olarak son derece jeostratejik bir öneme sahiptir. Pakistan’da kişi başına düşen mili gelir 2021 yılı itibari ile 1562 dolar olup dünya standardının çok altında kalmaktadır (Çelikpençe, 2020: 2). Pakistan coğrafi konumu gereği dış politikası sürekli değişen veya değişmek zorunda olan bir ülke olmuştur.

Pakistan yöneticilerinin asker kökenli olması nedeniyle genellikle Pakistan’da sert güce dayalı dış politika geliştirilmiştir. Sert güce dayalı politikalar kısa vadede çözüm olarak görünse de uzun vadede beklenmedik olaylar karşısında tamamen etkisiz kalabilmektedir. Bu nedenle dünyadaki değişen konjonktür gereği Pakistan’ın artık dış politika yapımında sert güç kullanımının yerine yumuşak güç kullanımına yönelmesi bir zaruret halini almıştır.

Türkiye ile Pakistan fiziki olarak sınır komşusu olmasalar da tarihi ve kültürü geçmişte kesişen iki ülkedir. Türkiye Pakistan ilişkileri Osmanlı dönemine kadar dayanmakta olup Türkiye 1947’de Pakistan’ın bağımsızlık mücadelesine destek vermiş bir ülkedir. Pakistan’a Türkiye tarafından ilk üst düzey ziyaret Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından 1954 yılında gerçekleştirilmiştir (Khan, 2018: 43). 1955 yılında kurulan Bağdat Paketi’ne Türkiye ve Pakistan taraf ülkeler olarak katılmış, 1956 yılında Başbakan Adnan Menderes Pakistan’a ziyarette bulunarak Karaçi’de paktın toplantısına katılmıştır. (Pakistan Büyükelçiliği, 2018: 35). Türkiye’nin Keşmir’e verdiği desteğin benzerini Pakistan Türkiye’ye KKTC konusunda vermiştir. 1974 Kıbrıs krizi devam ederken Başbakan olan Zülfikar Ali Butto ülkesine Türkiye’ye yardım için çağrıda bulunmuştur.

Butto açıklamasında “*Kalplerimiz tarihin bu önemli dönemecinde Türkiye halkıyla birliktedir. Kıbrıs’ta bir darbe gerçekleştiren askeri Cuntayı alaşağı etmek konusunda adil ve cesur davranan Türkiye hükümeti ve halkı Pakistan’ın tam anlayışı ve desteğine güvenebilir*” ifadelerini kullanmıştır. Pakistan’ın ilk kadın başbakanı Benazir Butto da Ocak 1994’teki Türkiye ziyaretinde söz konusu desteği yinelemiştir: “*Pakistan Kıbrıs’ta Türk Toplumunun karşılaştığı sorunun her daim farkında olmuştur. Türk Kıbrıslıların hakları için verdiğimiz desteği buradan tekrar ediyorum. Biz her iki toplumun eşitliği temelinde iki toplumlu ve iki bölgeli bir çözümün arkasındayız*” (Hasan, 2001).

Türkiye’nin Pakistan ile iyi giden ilişkileri Pakistan’ın değişken dış politikaları nedeniyle zaman zaman sekteye uğramıştır. Pakistan başbakanlarından Pervez Müşerref’in 1999’da iktidara gelmesi ile ilişkiler daha da ileri bir seviyeye taşınmıştır. Müşerref’in Atatürk’e karşı derin bir hayranlık beslediği de bilinen bir gerçektir (Prusher, 2002). Pakistan’ın Taliban’ı desteklediği yıllarda kötüye giden ilişkiler Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara gelmesiyle yeniden canlanmıştır. Bu sayede Türkiye’nin Pakistan’a olan ihracatı 10 milyon dolardan 53 milyon dolara kadar yükselmiştir. Bu ticaret ile Pakistan Türkiye’nin bölgesel ortağı haline gelmiştir (Essay, 2007).

Türkiye ve Pakistan İki ülke ilişkilerini daha da pekiştirmek için farklı zamanlarda birbirilerine karşılıklı jestler yapmıştır. Kuruluşlarının 50. yıl dönümlerinde iki ülke karşılıklı olarak birer anma pulu bastırmıştır. Pakistan TBMM’nin 85. Yıl dönümü için çıkartmış olduğu pula Mustafa Kemal Atatürk ve Muhammed Ali Ceinnah’ın portresini bastırmıştır. Ayrıca Ankara’da bir caddeye Muhammed Ali Cinnah ismi verilirken İslamabad’da bir caddeye Atatürk Bulvarı ismi verilmiştir. Pakistanlı düşünür Muhammed İkbal ve Mehmet Akif Ersoy için ortak pul basılıp Muhammed İkbal için Konya’da sembolik bir mezar yaptırılmıştır (Pakistan Büyükelçiliği, 2018: 151-154). Yapılan bu jestler iki ülke ilişkilerini derinleştirmekte sonraki hükümetler için yumuşak gücün unsurlarından kamu diplomasisi unsuru olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu diplomasisi kuvvetli olan ülkeler birbirlerini yakından tanıdıkları için yeni ortaklıklar geliştirmekte daha cesur davranmaktadır.

Yakın dönen Türkiye Pakistan ilişkilerine baktığımız zaman benzer sıcak ilişkileri görmek mümkündür. Recep Tayyip Erdoğan, ilki 2003 yılında olmak üzere toplam dört defa Pakistan’ı ziyaret etmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan Pakistan’a son ziyaretini 14-15

Şubat 2020’de gerçekleştirmiştir. Yapılan ziyaret dünya basınında geniş yer almıştır. Keşmir konusu ile alakalı olarak Erdoğan bizzat şu ifadeleri kullanmıştır:

“Pakistan halkının, Kurtuluş Savaşımız sırasında ekmeğinden artırarak gönderdiği yardımları hiçbir zaman unutmadık ve unutmayacağız. İşte şimdi de bizim için Keşmir odur, o olacaktır. Dün Çanakkale, bugün Keşmir, hiçbir farkı yok ve Türkiye, Keşmir sorununun Pakistan ve Hindistan arasında diyalog yoluyla çözülmesinden yanadır.” (Çelikpençe, 2020).

Erdoğan’ın bu ifadeleri Türk dış politikasının “*ahde vefa*” ve “*Yurtta Barış, Dünyada Barış*” felsefesi üzerine temellendirildiğini bir kez daha ortaya koymuştur (Çelikpençe, 2020). Ülke liderlerinin karşılıklı ziyaretleri iki ülke halklarının birbirine karşı olumlu tutum takınmasına vesile olmaktadır. Ülke halklarının dayanışması kendini en fazla doğal afetler zamanında göstermektedir.

Keşmir’de 2005’te meydana gelen depremin akabinde Türkiye depremzede kemir halkına 150 milyon dolar değerinde aynı yardımda bulunmuştur (Dawn, 2005). Türk Kızılay’ı Pakistan’ın Azad Keşmir bölgesinde depremden sonra Osmanlı mimarisi tarzında bir cami yaptırmıştır (World Bulletin, 2010). Benzer şekilde 2010 yılında Pakistan’da meydana gelen sel felaketinden sonra Türkiye’deki birçok sivil toplum kuruluşu ve insani yardım dernekleri selin vurduğu bölgelere çok ciddi yardımlarda bulunmuştur. Yapılan yardımlar karşı ülke ve vatandaşlarında bir vefa duygusu oluşturmaktadır. Türkiye en son 6 Şubat 2023’te asrın felaketi olarak nitelendirilen Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem felaketi yaşamıştır. Depremin ardından Pakistan birçok arama kurtarma ekibi ve temel ihtiyaç malzemelerini Türkiye’ye göndermiştir.

Yumuşak gücün hedeflerinden birinin de karşı ülke ve vatandaşları üzerinde olumlu bir imaj bırakabilmek olduğu daha önce ifade edilmişti. 17 Şubat 2023 tarihli gazete haberlerinde Pakistanlı bir vatandaşın tek başına Washington’daki Türk Büyükelçiliğine giderek deprem yardımı adı altında 30 milyon dolar bağışladığı yazılmaktaydı. Bir ülke vatandaşının başka bir ülke için bu denli büyük fedakârlıkta bulunması o ülkeye karşı duyulan bir vefanın göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu büyük yardımı yapan kişinin kimliği bilinmese de Türkiye’ye karşı bu denli kendini sorumluluk altında hissetmesi Türkiye’nin kendi hayatında çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Bu davranışı sergileyen Pakistanlı vatandaşın bu tutumu yumuşak gücün hedef kazanımlarının hayata geçmiş güzel bir örneğidir.

Şekil 3.1. Pakistan'ın Deprem Felaketi İçin Türkiye'ye Yaptığı Yardımlar

Kaynak: (Anadolu Ajansı, 2023)

Türkiye ve Pakistan ilişkileri her geçen gün giderek artmakta gelecekte iki ülke ilişkilerinin çok daha iyi seviyelere gelmesi beklenmektedir.

3.2. TÜRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTAN'DAKİ FAALİYETLERİ

Eğitim ile ilgili birçok tanım bulunmakla beraber, eğitimi en genel anlamıyla “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamak mümkündür (Ertürk, 1975: 12). Yurt dışında MEB hariç eğitim öğretim faaliyeti yürütmeye yetkili tek kuruluş olan Maarif Vakfı kurulduğu günden günümüze hızla büyümekte, eğitim öğretim faaliyetlerinin yanında sosyokültürel faaliyetler de yürütmektedir.

Pakistan'da faaliyet gösteren Pak-Türk Uluslararası Maarif Okullarının faaliyetlerinden almış oldukları dönütler vakfın diğer ülkelerdeki benzer eğitim kurumları için yol haritası görevi görmektedir. Pakistan'da genel olarak özel eğitim kurum sayısının

bu denli fazla olmasının nedenlerinden biri de Pakistan’da eğitim seviyesinin istenen düzeyde olmamasıdır. Pakistan eğitimde arzu edilen seviyeyi ulaşabilmek ülkeye gelecek eğitim yatırımlarının önünü açmakta ve bu durum doğal olarak da özel okul sayısını arttırmaktadır. Pak-Türk Uluslararası Maarif Okulları 2019 yılından bu yana Pakistan’ın birçok bölgesinde faaliyet göstermektedir. Maarif Vakfı tarafından yürütülen faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine nasıl katkı sağladığının daha iyi anlaşılabilmesi için bu bölümde öncelikle Pakistan eğitim sistemine kısaca değinildikten sonra Maarif Vakfı’nın Pakistan’da yürütmüş olduğu faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine olan katkısı incelenecektir.

3.2.1. Pakistan Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış

Pakistan eğitim sisteminde eğitim öğretim faaliyetleri devlet kamu ve özel sektör aracılığı ile verilmektedir. Pakistan eğitim sisteminde dikkat çeken ilk unsur eğitim sistemi içerisindeki özel okul sayısının fazla olmasıdır. Pakistan’daki okulların %38’i özel okul iken devlete ait okulların oranı %62’dir. Her eyaletin kendine ait eğitim dönemleri olmakla birlikte her eyalet öğrenci seçimi için kendi sınavını kendisi hazırlayıp uygulamaktadır. Eğitim kademeleri her eyalette aynı olup bunlar okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise (9-10 martic ve 11-12 higher secondary), mesleki liseler, üniversiteler ve dini medreseler şeklindedir (Küçükali ve Coşkun, 2020: 88).

Pakistan’da kreş (3-6 yaş) eğitimi yalnızca özel sektör tarafından verilmektedir. Özel sektörde eğitim gören 3-6 yaş öğrenci sayısı 4.799.000 iken; devlet okullarında sadece okul öncesi eğitim alan öğrenci sayısı 4.984.000 civarındadır (Report on Pakistan Education Statistics, 2016-17). Öğrenciler okulöncesi eğitimde haftalık 38 saat ders görmektedirler. Derslerin ortalama süresi 35-40 dakikadır. Ortaokulda öğrenciler temel derslerinin yanında 7. Sınıf eğitiminin ardından “Board Stream ya da Cambridge IGCSE (International General Certificate of Secondary Education)” programına devam etme hakkını elde ederler. Lise öğrenimi ise 9. ve 10. sınıftan oluşan martic diye adlandırılan ilk bölüm ile 11 ve 12. sınıflardan oluşan higher secondary olarak adlandırılan ikinci bölümden meydana gelmektedir. Pakistan’da lise düzeyinde de özel okul oranı devlet okulundan yüksek olup bu oran %58 civarındadır. Öğrenciler 11 ve 12. Sınıfta Board denilen ve yılda bir defa yapılan sınava girmektedirler (Report on Pakistan Education Statistics, 2016-17).

Pakistan'ın eğitim sistemindeki bir diğer okul türü mesleki ortaöğretim okullarıdır. Bu meslek liselerinin hedefi, kamu ve özel sektöre sosyal ve ekonomik profillerini geliştirmeleri için gerekli becerileri uygulama konusunda rehberlik, destek ve fırsatlar sağlamaktır (Government of Pakistan National Vocational and Technical Training Commission (<http://navttc.org/>)). Meslek lisesi öğrencilerinin %43'ü devlete ait teknik ve mesleki liselerde okuyorken %57'si özel eğitim kurumlarında eğitim görmektedir (Report on Pakistan Education Statistics, 2016-17).

Öğrenciler, devlet ve özel okulların yanı sıra, Deeni Madaris(Dini Medrese) adı verilen ve ücretsiz barınma ve dini eğitim imkânı sunan medreselerde de eğitim görebilmektedir. Bu medreseler genellikle yerel topluluklar tarafından idare edilip bağışlarla finanse edilmektedir. Medreselerde daha çok dezavantajlı öğrenciler ve ekonomik anlamda alt gelir grubuna sahip öğrenciler eğitim almaktadır (UNESCO, 2014). Pakistan'da eğitim sistemi içerisinde farklı eğitim uygulamaları da mevcuttur. Cambridge Eğitim Sistemi bunlardan bir tanesidir. Cambridge eğitim sistemi Pakistan'da çok fazla rağbet gören bir eğitim sistemidir. Uluslararası geçerliliğinin olması ve dil ediniminde sağladığı faydalar sayesinde ülke içerisinde çokça rağbet görmektedir. (Report on Pakistan Education Statistics, 2016-17).

Eyalet sisteminin bulunduğu Pakistan'da üniversitelere giriş sınavı da bu sistemden etkilenmektedir. Her eyaletin kendine has üniversite giriş sınavı yapması ayrıca devlet ve özel üniversitelerin ayrı kriterlerinin olması üniversiteye giriş aşamasında öğrencilerin karşılaştıkları zorluklardan bazılarıdır. Üniversite eğitimine devam etmek isteyen daha önce girmiş olduğu Board sınav sonucu ile başvuracağı üniversitenin yapacağı üniversite kayıt sınavına girmek zorundadır. Öğrenciler üniversitelerin yaptıkları sınavdan aldıkları puana göre puanını uygun bölüme kayıt hakkı kazanmaktadır (Report on Pakistan Education Statistics, 2016-17).

Pakistan eğitim sisteminin geneline bakıldığında eğitim sisteminde tıkanıklığa neden bazı durumların olduğu aşikardır. Ülke genelinde her eyalette farklı eğitim müfredatının olması, her eyaletin kendi sıvalarını hazırlaması ve ülkede sayıları 31'i bulan BOARD'ın olması Pakistan'da eğitim sisteminde çok başlılığı oluşturan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Açılacak her tür ve kademedeki kurumun resmi statü elde edebilmesi için BOARD'a kayıt olması gerekmektedir. Her bir merkezin kendine göre

akademik takvimi oluşturma yetkisi olduğundan eğitimde ortak akademik takvim oluşturulamamaktadır. Bu durum öğrenci ve veliler açısından ciddi anlamda sıkıntı oluşturmaktadır.

3.2.2. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Eğitim Faaliyetleri

İlkokulda öğrencinin öğretmeni rol model olarak alması, öğretmene bu alanda çok büyük sorumluluk yüklemektedir. Eğitimdeki yeniliklere öğretmenin mesleki anlamda açık olmasının öğrenci gelişimine katkısı çok fazladır. Maarif Vakfı kurumları bünyesinde çalışan sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimlerini arttırmak için TDP-03 programını yürütmektedir.

“Teacher Development Program” TDP (Öğretmen Gelişim Programı) mesleki gelişim programı, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sürekli Eğitim Merkezi iş birliği ile yüz yüze ve online olarak düzenlenen kurs 200 saat ve 5 gün süren bir gelişim programıdır. Kursların yüz yüze eğitimleri İslamabad'daki Pak-Türk Maarif Chak Shahzad Erkek Kampüsü'nde yapıldı. İslamabad'daki 9 kampüsteki sınıf öğretmenleri İstanbul Üniversitesi eğitimcilerinden Doç. Dr. Tuncer Can ve Doç. Dr. Semirhan Gökçe'den eğitim alma fırsatını elde ettiler. Pak-Türk Eğitim Koordinatörü Buğra Özler eğitimle alakalı olarak *“Pak-Türk Uluslararası Maarif Okulları öğretmeyi, öğrenme ile el ele giden ve ömür boyu süren gelişen bir beceri olarak tanımlıyor. İyi yapılandırılmış mesleki gelişim programları, öğretmen yetkinliklerini pekiştiriyor ve öğretimi doğrudan geliştiriyor”* ifadelerini kullanmıştır (turkiyemaarif.org/news). Bir öğretmenin farklı ülkeden bir eğiticiden faydalı bir eğitim alması öğretmeni mesleki açıdan geliştirirken eğitim almış olduğu ülke hakkında öğretilerde olumlu bir izlenim bırakmaktadır. Eğitimini beğendiği ülkenin eğitim fırsatlarından ilerleyen zamanlarda kendisi yararlanmak istediği gibi öğrencilerini ve çevresini de yararlandırması beklenmektedir.

Pak-Türk okullarında gerçekleştirilen bir diğer etkinlik ise Okullar Arası Matematik Olimpiyatı (MISMO)'dır. Pakistan genelinde 35 şehir ve 65 merkezde yapılan matematik olimpiyatına 17.000'den fazla öğrenci katılım göstermiştir. Eş zamanlı yapılan sınav ülkedeki en büyük matematik olimpiyatı olma özelliğini taşımaktadır. MISMO kamu ve özel eğitim kurumlarını sınav sürecine dâhil ederek Türkiye'nin bu alandaki tecrübelerini Pakistan'daki eğitim kurumlarına aktarmayı amaçlamaktadır. Olimpiyat sloganı olarak *“Pakistan'ın El Harezmi'si Kim Olacak”* teması belirlenmiştir. Maarif Vakfı'nın Pakistan

Ülke Sorumlusu Harun Küçükcaladağlı, bu sloganla bilime katkıda bulunmuş önemli bilim adamları hakkında farkındalık oluşturulmaya ve öğrencilerde benlik şuurunu geliştirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir (turkiyemaarif.org).

Maarif Vakfı öncülüğünde düzenlenen başka bir faaliyet ise Türkiye ve KKTC üniversitelerinin Pakistan'ın İslamabad, Lahor ve Karaçi şehirlerinde düzenlenen Türk Eğitim Fuarı'nda tanıtılmasıdır. Maarif Vakfı yetkilisi Türkiye'nin 350 bin yabancı öğrenci hedefi doğrultusunda bu fuarların düzenlenmekte olduğunu ifade etmiştir. Pakistan'ın üç ayrı şehrindeki fuarlar on gün sürmüş olup fuarları yaklaşık 10 binden fazla kişi ziyaret etmiştir. Maarif Vakfı'nın daha önce Pakistan'da düzenlemiş olduğu fuarlar sayesinde 600 öğrenci yükseköğrenim için Türkiye'yi tercih etmiştir. Türkiye'de yaklaşık olarak 200 bin yabancı öğrenci öğrenim görmektedir. Düzenlenen bu fuarlar neticesinde Türkiye'deki yabancı öğrenci sayısının artması beklenmektedir. Maarif Vakfı yetkilileri Türkiye'ye yükseköğrenime gelecek öğrencilere ilgili birimlerin kuracakları kamplar ve rehberlik servisleri sayesinde her türlü desteği vereceklerini bildirmektedirler (turkiyemaarif.org).

3.2.3. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Dil ve Kültür Faaliyetleri

Ülkeler kendilerini başka ülke halklarına tanıtabilmek için çok yoğun tanıtım faaliyetlerinde bulunurlar. Bu faaliyetler içerisinde kültürel faaliyetler önemli yer tutmaktadır. Türkiye kültür açısından kadim bir kültür ve gelenekten gelmektedir. Yemek ve müzik kültürü bir ülkenin tanıtımında çok önemli yer tutan kültürel öğeleridir. Kültürel faaliyetlerin tanıtımlarının nihai amacı ülkenin dışarda bilinirliğini arttırarak ülkeyi cazibe merkezine dönüştürmektir. Örneğin İtalya deyince zihinlerde ilk olarak İtalyan mutfağının canlanması, İtalyan mutfağının dünyada çok iyi tanıtılmasının sonucudur. Bu durum İtalya'nın dünyada daha fazla bilinmesine ve ziyaret edilmesine katkı sağlamaktadır. Maarif Vakfı Pakistan'da 26 Mart 2022'de Lahor Erkek Kampüsünde "Saqafti Mela" adında kültürel panayır düzenlemiştir. Türkiye, Azerbaycan ve Pakistan'ın yöresel yemekleri stantlar kurularak tanıtıldı. Ayrıca bu ülkelerin değişik bölgelerinden gelen öğrenciler kendi ülkelerine ait yöresel gösteriler ve müzik gösterisi düzenlediler. Maarif ailesine mensup 1500'den fazla kişi bu panayıra katılarak Türkiye'nin kültürel zenginliklerine şahit olma fırsatını yakalamıştır. Panayırda konuşan Maarif Vakfı yetkilileri öğrencilerin bu tür etkinliklerle kendi dilini, müziğini, kültürünü

ve tarihini bilmeleri, öğrencilerin kültür ve tarih bilinciyle yetişmeleri açısından oldukça önem arz ettiğini ifade etmişlerdir (pk.maarifschool.org/news).

Maarif Vakfı eğitim ve kültür faaliyetlerinde bulunduğu ülkeler ile ülkemiz arasında gönül köprüsü kuracak etkinlikler yapmaya devam etmektedir. Bu etkinliklerden biri de “uyumun tonları” temasıyla gerçekleştirilen TRT Uluslararası Çocuk Festivalidir. Dünyanın değişik bölgelerinde Maarif Vakfı’nın okullarında eğitim gören öğrenciler Ankara’da düzenlenen TRT Uluslararası Çocuk Festivali’nde bir araya getirildi. 24 ülkeden katılımın olduğu etkinliğe Pak-Türk Maarif Okullarından da öğrenciler katıldı. Pakistanlı öğrenciler Türkçe hikaye, şiir ve maskot gösterileri gibi çeşitli gösteriler sergilediler. Pakistanlı öğrenciler Ankara’ya gelerek Türk kültürünü tanıma fırsatı yakalarken aynı zamanda kendi ülkesine ait yöresel kıyafetlerini giyerek kendi kültürünü festivalde tanıtmaya imkânı elde etmişlerdir. Ankara’da düzenlenen festivale Pakistanlı öğrencilerin katılması sanatın ve kültürel diyalogun iki ülke arasında gelişmesine katkı sağlaması beklenmektedir (pk.maarifschool.org/news).

Şekil 3.2. Pakistan’da Yapılan Nevruz Etkinliği

Kaynak: <https://pk.maarifschool.org>

Nevruz bahar şenlikleri Pakistan’da Pak-Türk okulları tarafından düzenlenen bir diğer kültürel etkinliktir. İslamabad’da bulunan Chak Shahzad Erkek Kampüsünde düzenlenen Nevruz şenliğine Maarif Vakfı Pakistan Koordinatörü, İslamabad Eğitim

Müşaviri, siyasetçiler, STK temsilcileri, büyükelçilik çalışanları, öğretmen, öğrenci ve aileleri katıldı.

Nevruz bizim ülkemizde de baharın gelişinin habercisi olarak her yıl kutlanmaktadır. Nevruz geleneği Türkiye ile birlikte Pakistan, Hindistan, Azerbaycan, İran, Irak, Özbekistan, Tacikistan, ABD ve Kanada'da gibi ülkelerde kutlanmaktadır. Bu kadar çok ülkede aynı bayramın kutlanıyor olması bu ülkeler arasında ortak paydanın oluşmasına katkı sağlamaktadır. Nevruz etkinlikleri ülkelerin kültürel tanıtımları için bir fırsat niteliğindedir. Maarif Okullarının Pakistan'da düzenlemiş olduğu Nevruz etkinliğine Türkiye'den de katılım sağlanarak bayram havasında coşkulu bir şekilde kutlanmıştır.

Maarif Vakfı 51 ülkede eğitim faaliyetini sürdüren bir vakıftır. Vakıf eğitim öğretim faaliyetlerinin yanında öğrencilerin sosyokültürel, sanat ve dil gelişimlerine katkı sağlayacak aktiviteler düzenlemektedir. Bu aktivitelerden biri de Vakfın düzenlemiş olduğu Uluslararası Türkçe Kısa Film Yarışmasıdır. “Şimdi Dostluk Zamanı” temasıyla Maarif Vakfı yurtları arasında Türkçe dilinde kısa film yarışması düzenlenmiştir. Jüri üyeliğini Türkiye'deki akademisyen ve film yönetmenlerinin yaptığı yarışmaya ortaokul ve lise öğrencileri katılmış, yarışmanın birincisi ve ikincisi Pakistan'dan üçüncüsü ise Afganistan'dan çıkmıştır (turkiyemaarif.org/news). Pak-Türk Okulları bu etkinlikler sayesinde okullarında verdikleri eğitimin niteliğini uluslararası düzeyde sergileme fırsatı elde etmiştir.

UNESCO tarafından anma etkinlikleri kapsamına alınan tasavvuf edebiyatının ünlü halk şairi Yunus Emre için vefatının 700. yıl dönümü nedeniyle Pakistan'ın Peşaver şehrinde hoşgörü, kardeşlik ve sevgi temalı resim yarışması düzenlendi. Yarışmaya Pak-Türk Maarif okullarıyla birlikte “Pakistan Hükümeti Federal Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığı” bünyesinde faaliyet gösteren ortaokul öğrencileri katıldı. Sevgi, hoşgörü ve kardeşlik temasıyla öğrencilerin özgüvenli bir şekilde sorumluluk alma duyguları geliştirilmeye çalışılmıştır. Yarışmanın ödül törenine Pak-Türk Maarif Okullarında okuyan öğrenci velileri ile farklı okullarda eğitim gören öğrenci ve velileri katıldı. Yarışmanın ödül töreninde Yunus Emre'ye ait şiirler okunduktan sonra öğrencilerin resimlerinin sergilendiği resim sergisi gezilerek program sona erdi (turkiyemaarif.org).

Pak-Türk Maarif Okulları Pakistan’da eğitim ve kültür faaliyetlerine devam ederken Türkiye’den bazı üst düzey yetkililer zaman zaman Maarif Okullarını ziyaret etmektedir. Bu ziyaretçilerden birisi de Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın eşi Emine Erdoğan’ın yapmış olduğu ziyarettir. Emine Erdoğan yaptığı konuşmasında Türkiye ile Pakistan’ın ortak kültür ve maneviyattan beslendiğini ifade ederek, Türkiye’nin Pakistan için yabancı bir ülke değil bilakis Pakistanlıların ikinci vatanı olduğunu ifade etmiştir. Emine Erdoğan Pakistanlı gençleri üniversite eğitimi için Türkiye’ye davet ettikten sonra şunları ifade etti: “Türkiye, son yıllarda artan üniversite sayısı ve sağladığı kaliteli eğitim ile en çok yabancı öğrenci ağırlayan ülkelerden biri haline geldi. 2023 hedeflerimizden biri, 350 bin yabancı öğrenciye ev sahipliği yapmaktır. Pakistanlı evlatlarımız için Türkiye yabancı bir ülke değil, ikinci vatanlarıdır.” dedi. Emine Erdoğan’ın ziyareti Pakistan halkoyunlarının gösterisi ile ziyaret sona erdi (turkiyemaarif.org).

Şekil 3.3. Emine Erdoğan Pak-Türk Okullarını Ziyaret Etti

Kaynak: <http://www.tccb.gov.tr>

Pak-Türk okullarına bir diğer ziyaret ise TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından gerçekleştirilmiştir. Şentop “Pakistan-Türkiye Kardeşliğinin Dünü Bugünü” adlı kompozisyon yarışmasının ödül törenine yaptığı konuşmada iki ülke ilişkilerinde ortak noktalara değinmiştir. Şentop konuşmasında Maarif Vakfı’nın çok kısa zamanda dünya markası haline geldiğini ifade etti. Şentop, aynı inanca sahip Müslümanların kardeşliğinden bahsederken, kurtuluş savaşı yıllarında Pakistan’ın karşılık beklemezsiniz Türkiye için yaptıklarını asla unutmayacaklarını dile getirdi. Türkiye ve Pakistan’ın

eğitim vasıtasıyla geleceği birlikte inşa edeceklerine inandığını ifade etti. Ayrıca Mehmet Akif Ersoy ve Muhammed İkbâl'in karşılıklı olarak iki ũlke halkları nezdinde nasıl teveccũhlerinin olduğunu ifade etti (turkiyemaarif.org).

3.3. TŪRKİYE MAARİF VAKFININ PAKİSTAN'DAKİ FAALİYETLERİNİN YUMUŐAK GŪÇ BAđLAMINDA TŪRKİYE-PAKİSTAN İLİŐKİLERİNDEKİ ROLŪ

Yumuşak gũç soğuk savaş sonrası dŕnemle ũlkelerin en sık kullandığı gũç çeőidi olmuştur. Yumuşak gũcũn daha az maliyetli ve kalıcı etkiler gŕstermesi ũlkeleri daha fazla yumuşak gũç kullanmaya yŕnlendirmektedir. Soğuk savaş sonrası dŕnemden gũnũmũze kadar olan sũreçte Tũrkiye'de kamu diplomasisi çalışmalarının yoğunlaştığı gŕrũlmektedir. 1990'lardan baőlayarak ilk olarak insani yardım faaliyetleri ile eğitim ve kũltũr hizmetleri gŕrũlmeye başlanmıştır. Çeşitli STK'lar ve TİKA gibi kuruluşların da faaliyete başlamasıyla diplomatik faaliyetlerde ŕnemli bir artış gŕzlenmiőtir. 21. yũzyıldan itibaren dış politikasını revize eden, bŕlgesinde ve dũnyada uluslararası ilişkilerde daha aktif bir yŕntem benimseyen Tũrkiye'nin, bu minvalde çok bũyũk atılımlar yaptığı gŕrũlmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi hũkũmetleri bu konuyu ŕncelikli olarak ele alıp belli bir program dâhilinde uygulamıőlardır (Kocabıyık, 2019: 172). Maarif Vakfı'nın eğitim ve kũltũr faaliyetlerinin Tũrkiye için ŕnemli bir yumuşak gũç unsuru olarak kabul edildiğini ifade etmek mũmkũndũr.

Tũrkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinden olan eğitim diplomasisinin en yeni uygulayıcılarından olan Maarif Vakfı, daha ŕnce de ifade edildiği gibi 2019 yılında Uluslararası Pak-Tũrk Maarif Okulları olarak Pakistan'daki eğitim ŕđretim faaliyetlerine başlamıştır. Kurulduğu gũnden gũnũmũze kadar çok hızlı Şekilde bũyũyen Maarif Okulları kısa sũrede Pakistan'ın en gŕzde okullarından biri haline gelmeyi başarmıştır. Bir okuldan çok daha fazlası anlayıőıyla hareket eden Maarif Okulları yũklendiđi misyon ile iki ũlke arasında kŕprũ gŕrevi gŕren bir kuruluş halini almayı başarmıştır. Pakistan ve Tũrkiye'nin sınır komşusu olmaması birçok alanda dezavantaj olarak gŕrũnse de iki ũlke halkının aynı inanca sahip olması, iki ũlkenin Osmanlı Devleti'ne dayanan siyasi-diplomatik geçmiőleri ve yine iki ũlke halkının zor zamanlarda birbirilerine karşı yapmış oldukları fedakârlıklar iki ũlke halkını birbirine karşı ılımlı tutum takınmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, Maarif Vakfı'nın en fazla kurumunun ve ŕđrencisinin

bulunduğu ülke olan Pakistan'ın Türkiye için ayrı bir önemi olduğunu ifade etmek gerekir. Maarif Vakfı'na bağlı kurumların Pakistan'da üstlenmiş olduğu görev, aslında iki ülke ilişkilerini sınırlar ötesine taşımaktadır. Bu bölümde Maarif Vakfı'nın Pakistan'da yürütmüş olduğu eğitim ve kültürel faaliyetlerin ayrı başlıklar halinde yumuşak güç bağlamında iki ülke ilişkilerine olan katkısı incelenecektir.

3.3.1. Türkiye Maarif Vakfı'nın Pakistan'daki Eğitim Faaliyetlerinin Yumuşak Güç Bağlamında Değerlendirilmesi

Maarif Vakfı her ne kadar özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olarak kurulmuş olsa da kamu tüzel kişiliğinin belli başlı özelliklerini de bünyesinde barındırması nedeniyle "hibrit bir kamu diplomasisi aygıtı" olarak tanımlanmaktadır. Maarif Vakfı eğitim ve kültür faaliyetlerini yurtdışında sürdüren bir kuruluş olduğu için faaliyet gösterdiği her bir ülkenin yerel mevzuatına uyum sağlamak zorundadır. Ayrıca, faaliyette bulunduğu ülkede meydana gelebilecek sosyoekonomik olaylar, uluslararası eğitimdeki yenilikler, uluslararası faaliyet gösteren köklü eğitim kurumlarıyla olan rekabet Maarif Vakfının faaliyetlerini bu anlamda zorlaştıran etkenlerdir. Maarif Vakfı, yeni nesil ve hibrit yapısının sunduğu esneklikle bu zorlukların üstesinden gelmektedir. Maarif Vakfı, hibrit yapısının esnekliği ve avantajı ile ülkelerin ihtiyaçlarına göre tüzel kişilikler oluşturabilmekte, spesifik müfredatlar hazırlayabilmekte ve diğer yandan kamu tüzel kişiliğine bürünerek diplomatik müzakereleri kolaylaştırabilmektedir (Çelik, 2023: 127). Vakfın eğitim diplomasisi alanında Türkiye'ye katkısı olması beklenen faaliyetlerden biri de Pakistan'da düzenlenen "Öğretmen Gelişim Programı"dır.

Maarif Vakfı ile İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sürekli Eğitim Merkezi işbirliği ile gerçekleştirilen "Teacher Development Program" TDP (Öğretmen Gelişim Programı) sayesinde Pakistan'daki öğretmenler Türk Eğitim Sistemi hakkında bilgi edinmenin yanında mesleki becerilerinin arttırma fırsatı elde etmektedirler. Türkiye üniversiteler ve Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü aracılığı ile düzenlemiş olduğu eğitim faaliyetleri sayesinde öğretmen yetiştirme ve geliştirme konusunda ciddi anlamda bilgi birikimine sahip bir ülkedir. Türkiye'nin bu alandaki bilgi birikimini Maarif Vakfı aracılığı ile Pakistanlı öğretmenlere ulaştırabilmesi Pakistan'da görev yapan öğretmenler nezdinde son derece önemli görülmektedir. Maarif Vakfının iki ülke arasında düzenlemiş olduğu Öğretmen Gelişim Programı faaliyetleri sayesinde Pakistanlı öğretmenler

Türkiye'nin eğitim sistemini daha yakından tanıyarak Türkiye'nin eğitim hizmetlerinden yararlanması için kendi öğrencisi, çocuğu veya çevresindeki bir başkasını ülkemizde eğitim alması için yönlendirebilmektedir. Türkiye'de eğitim alacak her bir Pakistanlı öğrenci Türkiye- Pakistan ilişkilerinin geleceği için yapılmış en güzel yatırımlarından birisi olacaktır. Maarif Vakfı'nın düzenlemiş olduğu bu gelişim programı sayesinde Türkiye yumuşak güç unsurlarından olan eğitim faaliyetlerini dünyanın dört bir yanındaki eğitimcilere ulaştırma fırsatını elde etmektedir.

Pak-Türk Maarif Okullarının Türkiye'nin yumuşak gücünü daha fazla Pakistanlıya duyurabilmek için yaptığı bir diğer eğitim faaliyeti ise Okullar Arası Matematik Olimpiyatı (MISMO)'dur. 35 şehirde 17 bin öğrenciye ulaşan MISMO, kamu-özel her türlü eğitim kurumu öğrencilerini faaliyete dâhil ettiği için Pakistan'da Türkiye'nin ve Maarif Okullarının bilinirliğinin ve itibarının artmasına katkı sağlamaktadır. Pakistan genelinde bu denli büyük katılımın sağlanmış olması Maarif Okullarına duyulan güveni gösterdiği gibi, Maarif Okullarının Pakistan'da eğitimi yumuşak güç olarak uzun yıllardır kullanan İngiliz, ABD, Fransız gibi köklü eğitim kurumlarıyla eşdeğer olduğunu göstermektedir. Müslüman kimliğin verdiği güvenin de etkisiyle Maarif Okulları kısa sürede Pakistan'ın en prestijli okullarından olmayı başarmıştır. Maarif Okullarında yapılan olimpiyattan önce Maarif Okulları yetkilerinin Türkiye'de eğitim görmek isteyen Pakistanlı öğrencilere Türkiye'nin diplomasi kurumlarının her konuda destek olacağını bildirmesi ve Türkiye'nin Pakistan'a yönelik amaç ve hedeflerinden bahsedilmesi Türkiye'nin yumuşak gücünün Pakistanlılarca kabul görmesine katkı sağlamaktadır.

Eğitim diplomasisi faaliyetlerinin uluslararası boyutta resmi kanaldan sürdürülmesi ağır bürokratik işlemler nedeniyle uzun sürmektedir. Bu yüzden yurt dışında faaliyet gösteren bir okul çok daha kolay ve kısa sürede eğitim diplomasisi faaliyetini yürütebilmekte, ülkenin yumuşak güç bağlamında ulaşmak istediği hedefi daha kısa ürede gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle yurtdışında faaliyet gösteren kamu diplomasisi kuruluşların Türkiye'nin yumuşak gücünün hedef ülkeye aktarılmasında çok önemli görevleri bulunmaktadır. Kerim Uza (2020: 69) "Türk Dış Politikasında Maarif Vakfı ve Doğu Afrika'daki Faaliyetleri" başlıklı çalışmasında Maarif Vakfı'nın yurtdışındaki eğitim ve öğretim faaliyetlerin başarısına dikkat çekerken sanat ve spor alanındaki faaliyetlerin eğitime olan katkısını incelemiştir. Kerim Uza, aynı çalışmasında Maarif

Vakfı'nın eğitim, kültür ve sanat alanında yapmış olduğu faaliyetlerinin dünya barışına ciddi katkısı olduğunu ifade etmiştir.

Maarif Vakfı Türkiye'nin yumuşak gücünü ve Anadolu'nun kadim uygarlığını eğitim vasıtasıyla dünyanın dört biryanına ulaştıran bir eğitim kuruluşudur. Pak-Türk Okulları Pakistan'da eğitim ve kültür faaliyetinde bulunmaya başladığı 2019 yılından bu yana Türkiye'nin yumuşak gücünü Pakistan'a ulaştırmanın ve Pakistan ile Türkiye arasında köprü vazifesi görme çabası içerisinde olmuştur. Asli görevlerine ek olarak yumuşak güç unsuru olmalarının ve aslında arka planda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmelerinin YEE, YTB, KDK, TİKA ve TMV gibi kuruluşların kuruluş amaçlarından biri olduğunu ifade etmek mümkündür. Türkiye, Pakistan ile sınır komşusu olmadığı için çok yoğun ticari ve diplomatik faaliyet içerisinde bulunamamıştır. Ancak, Türkiye eğitim diplomasisi vasıtası ile Pakistan'la olan ilişkilerini geliştirmenin çabası içerisinde dir. Türkiye'nin bu alanda göstermiş olduğu faaliyetlerden birisi de Maarif Vakfı'nın Pakistan'ın Karaçi, Lahor ve İslamabad şehirlerinde düzenlemiş olduğu eğitim fuarlarıdır.

Fuarlar karşı tarafta cazibe uyandırmanın en etkili yollarından birisidir. Dünyada hemen her alanda fuarlar düzenlenmektedir. Maarif Vakfı'nın Pakistan'da düzenlemiş olduğu Türk Eğitim Fuarı da bunlardan birisidir. Fuarın amacı Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarından olan Türk Üniversitelerin Pakistan'da tanıtımının yapılması, Pakistanlı öğrencilerin üst öğrenimleri için Türkiye'yi tercih etmelerini sağlamaktır. Öğrenciler için üniversite öğrenimleri hayatlarının dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Okuduğu üniversiteye karşı olumlu tutum sergileyen bir öğrencinin üniversite eğitimini aldığı ülkeye karşı da benzer duygularla hareket etmesi beklenmektedir. Türkiye'de Üniversite veya daha üst öğrenimlerini tamamlayan öğrencilerin kendi ülkelerine döndüklerinde devletin önemli kademelerinde veya büyük ticari şirketlerde üst düzey yönetim kademesinde yer almaları beklenmektedir. Türkiye'de eğitimini tamamlamış bu kişiler Türkiye ile devam eden organik bağları olması halinde çalışma alanları ne olursa olsun her zaman Türkiye ile işbirliği içinde çalışmalarını beklenmektedir. Bu durum yumuşak gücün uzun vadede ulaşmak istediği hedeflerden biridir. Türkiye bu amaçla her yıl daha fazla öğrencinin ülkemize eğitim için gelmesi için tüm kurum ve kuruluşları ile çaba göstermektedir.

Karahan ve Abbas (2022: 21) “Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Sahra Altı Afrika Ülkelerinde Maarif Vakfı Faaliyetleri” başlıklı çalışmada “Soğuk savaş sonrası değişen dünya düzeniyle birlikte devletlerin, uluslararası sistemde dış politikalarını sert güç kullanmak yerine yumuşak güç kullanmaya doğru değiştirme yönüne evrildikleri görülmektedir” ve “Bir yumuşak güç unsuru olarak Maarif Vakfı Türkiye’nin uluslararası ilişkilerinde önemli rol oynamaktadır” hipotezlerinin doğrulandığını ifade etmişlerdir. Maarif Vakfı’nın faaliyetlerini sürdürdüğü bölgelerdeki insanların sosyoekonomik durumlarının ve kültürel yapılarının özüne inilerek bu insanlarla yoğun ve derin ilişkiler kurulması, Türkiye’nin etkin bir kamu diplomasisi yürüttüğünü ve Maarif Vakfı’nın bir yumuşak güç unsuru olarak bunun önemli bir parçası olduğunu göstermektedir. Böylece Türkiye’nin hem bölgesel hem de uluslararası arenadaki etkinliğini daha fazla artıracaklarını ifade etmek mümkündür.

3.3.2. Türkiye Maarif Vakfı’nın Pakistan’daki Dil ve Kültür Faaliyetlerinin Yumuşak Güç Bağlamında Değerlendirilmesi

Dil ve kültür, sadece konuşma ve yaşam tarzı değil, bir milletin varlığının ve bekasının asli unsurlarıdır. Dil ve kültür bir milleti kendi içinde birbirine kenetlediği gibi uluslararası toplumda sosyal ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Maarif Vakfı Pakistan’da faaliyet gösteren Pak-Türk Maarif Okulları aracılığı ile dil ve kültür alanında öğrenci, veli ve diğer vatandaşların katıldığı sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemektedir. Vakfın düzenlemiş olduğu faaliyetlerin biri “Saqafti Mela” adlı kültürel panayırdır. Panayıra 1500’den fazla kişi katılmıştır. Panayıra katılımın fazla olması düzenlenen kültürel faaliyetin yumuşak güç ögesi olarak daha fazla insana ulaşmasını açısından son derece önemli görülmektedir. Panayırda Türkiye, Azerbaycan ve Pakistan’a ait yöresel yemekler sergilenmiştir. Ayrıca farklı kültürden öğrencilerin kendi yöresel müzik ve halk oyunlarını sergileme fırsatı bulmaları kendi dilini ve kültürünü diğer katılımcılara anlatabilmeleri açısından son derece önemlidir. Panayıra katılan binlerce kişinin Türkiye’yi yemek ve diğer kültürel anlamdan yakından tanınması onlarda Türkiye’ye karşı ayrı bir cazibe oluşturabilmektedir. Türkiye’yi merak eden bu katılımcıların yine Türkiye’yi ziyaret etmesi beklenmektedir. Bu vesile ile Türkiye’ye gelen turistler Türkiye’nin diğer yumuşak güç unsurlarını yerinde görme fırsatı elde etmiş olacaktır. Bu sayede Türkiye ile katılımcılar arasında uzun dönemli ilişkilerin başlaması iki taraf için de olumlu sonuçlar vermesi beklenmektedir.

Haktan Kaplan, İbrahim Çimen ve Engin Balcı (2022) ‘‘Türkiye’nin Eğitim Diplomasisinde Türkiye Maarif Vakfının Rolü’’ başlıklı çalışmalarında Maarif Vakfı’nın faaliyetlerinde eğitim diplomatlarına çokça yer verdiğini belirtmekte ve bu faaliyet sayesinde Türk kültürü dünyanın dört bir tarafına yaydığını ifade etmişlerdir. Vakfın çalışmaları ulusal ve küresel düzeyde uluslararası işbirliğini geliştirmekle birlikte sorun yaşanan ülkelerle diplomatik çözümleri teşvik etmektedir. Ayrıca eğitim kurumlarında okuyan öğrenciler iletişim ve etkileşim kanalıyla Türkiye’yi tanıdıkları için Türkiye’ye yönelik tutumlarında ciddi farklılıklar oluştuğunu ifade etmektedirler. Sonuç olarak vakıf, Türkiye’ye ve Türk kültürüne ilişkin olumlu bir imaj yaratarak karşılıklı anlayış ve ilişkiler kurmaktadır.

Buna benzer bir diğer etkinlik ise Pakistan’da eğitim gören Maarif Okulları öğrencilerinin Ankara’da düzenlenen TRT Uluslararası Çocuk Festivali’ne katılmaları olmuştur. Pakistanlı öğrencilerin de içinde bulunduğu 24 ülke öğrencilerinin Ankara’da bir araya getirilmeleri öğrenciler için son derece anlamlı bir etkinliktir. Öğrencilerin kendi ülke ve kültürlerinden farklı 23 ülkenin daha kültürünü, sanatını ve müziğini festival ortamında görmeleri öğrencilerde bu ülkelere karşı merak uyandıracaktır. Bu durum öğrencinin ilgi duyduğu ülkeye karşı olumlu bir tutum geliştirmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Maarif Vakfı’nın yukarıda düzenlenen her iki etkinlikte yumuşak güç bağlamında çok büyük bir eğitim diplomasisi faaliyeti yürüttüğü görülmektedir. TRT Çocuk Festivaline 24 ülkeden öğrencilerin katılımının sağlanması vakfın yüklendiği misyonun eğitimin çok daha ötesine geçtiğini göstermektedir. Vakıf Türkiye’nin yumuşak gücünü kullanarak kültürler arası birleştirici ve bütünleştirici rol üstlenip dünyanın farklı renklerini ülkemizde buluşturarak uluslararası camiada Türkiye’nin itibarını arttırmaktadır. Bu organizasyonlar düzenlenmesinde vakıf bir kamu diplomasisi kurumu gibi hareket ederken; vakıf çalışanları da birer diplomat gibi görev üstlenmektedir.

Türk dünyasının en önemli kültürel değerlerinden biri olan ve kültürel değerlerin başında gelen Nevruz, milli birlik ve beraberliğin devamı için etkili bir role sahiptir (Karaman, 1999: 39). Dünyanın birçok ülkesinde her yıl kutlanan Nevruz Bayramı, kutlandığı ülkeler için kültürel anlamada çatı etkinliği görevi görmektedir. Ulusların ortak kültürel değerlere sahip olması ülke ilişkilerinin gelişmesine çok yönlü katkı sağlaması

beklenmektedir. Aynı inanca sahip ülkeler ile kutlanan ortak kültürel bir bayram, ülke ilişkilerinin gelişimi için bir fırsat niteliğindedir.

Maarif Vakfı'nın Pakistan'da düzenlemiş olduğu Nevruz etkinliğine Türkiye'den ve Pakistan'dan üst düzey katılımcıların olması, söz konusu etkinliği aslında bir kamu diplomasi etkinliğine dönüştürmüştür. Katılımcı ülkeler bu etkinlikte kendi ülkelerinin yumuşak güç unsurlarını sergileme fırsatını elde etmektedir. Her ne kadar organizasyonu düzenleyen Maarif Vakfı olsa da organizasyona ev sahipliği yapan ülke Pakistan'dır. Bu durum Pakistan'ın uluslararası ilişkilerde diplomasiye vermiş olduğunu katkısının bir göstergesi olarak görülmektedir. Pakistan'da eğitim öğretim faaliyeti yürütmekte olan Maarif Vakfı'nın kültürel etkinlikler alanında yapmış olduğu çalışmalar ile Pakistan'ın uluslararası imajına katkı yapmasının Türkiye Pakistan ilişkilerine olumlu yönde etki etmesi beklenmektedir. Bu durum Türkiye'nin Pakistan ilişkilerinde yumuşak güç unsuru kullanımının iki ülke ilişkilerine olan katkısının olumlu göstergesidir.

Feyza Ulusoy (2022: 29), ülkemize karşı dünya genelinde artan ilgi, uluslararası öğrenci hareketliliği, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler Türk dilinin öğrenilmesine olan talebi arttırdığını ifade etmektedir. Tüm bu gelişmeler yurt dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretimine daha fazla yoğunlaşmayı gerektirmektedir.

Maarif Vakfı eğitim ve kültür faaliyetinde bulunduğu yerlerde aynı zamanda öğrencilerin konaklama ihtiyaçlarını gidermek için yurt hizmetleri de sunmaktadır. Maarif Vakfı'na bağlı farklı ülkelerdeki yurtlarda kalan öğrencilerin Türkçeyi daha etkin kullanmaları için yurt öğrencileri arasında "Türkçe Kısa Film Yarışması" düzenlenmiştir. Pakistanlı öğrencilerin yarışmada birinciliği ve ikinciliği elde etmesi Pak-Türk Maarif Okulları'nda Türkçe dil öğretiminin niteliğinin ön plana çıkarılması açısından önem arz etmektedir. Maarif Vakfı'nın amaçlarından biri de Türkçeyi dünya dilleri arasında çok konuşulan diller seviyesine çıkarmaktır. Vakıf bu konuda her geçen gün daha fazla öğrenciye yabancı dil olarak Türkçeyi öğretmenin çabasını vermektedir. Türkçe öğrenen bu öğrenciler Türkiye'yi her anlamda daha yakından tanıma imkânı elde ettikleri için kendilerinde Türkiye'ye karşı olumlu bir tutum gelişmesi beklenmektedir. Bu durumun Türkiye Pakistan ikili ilişkilerine orta veya uzun vadede olumlu katkılar sunması beklenmektedir.

Benzer şekilde Pakistan'ın Peşaver şehrinde Yunus Emre'nin vefat yıl dönümü nedeniyle anma etkinliği düzenlenmiştir. Ülkeler yumuşak güç unsuru olarak kültürü yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Yunus Emre'nin Pakistan'da tanınırlığının artması Türk kültürünün ve edebiyatının bilinmesine ve yayılmasına katkı sağlamaktadır. Yunus Emre'nin sevgi ve hoşgörüsünün ülkenin yumuşak gücü olarak ön plana çıkması Türkiye'nin faaliyet gösterdiği ülkelere karşı emperyalist düşünceler içinde olmadığını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu tür etkinlikler iki ülke ilişkilerinin yumuşak zeminde ilerlemesine katkı sunmakta ve gelecekte de benzer katkıyı sunması beklenmektedir.

Eğitim diplomasisi misyonunu başarı ile yerine getiren Maarif Okulları üst düzey siyasiler tarafından ziyaret edilmektedir. Pak-Türk Okullarına Emine Erdoğan'ın ve Mustafa Şentop'un yapmış olduğu ziyaretler Maarif Okullarının sadece eğitim ve öğretim faaliyeti üstlenmediğini, aynı zamanda iki ülke ilişkilerinin daha ileri boyuta taşınması için bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi faaliyeti yürüttüğünü göstermektedir. Üst düzey siyasi ziyaretlerin yapılması her iki ülkenin eğitim camiasında gündem oluşturmaktadır. Samimi havada geçen siyasilerin ziyaretleri uluslararası arenada iki ülke ilişkilerinin samimi bir nişanesi olarak görülmektedir.

Türkiye, Maarif Vakfı aracılığı ile Anadolu'nun ilim ve irfanını dünyanın dört bir yanına taşımayı amaçlamaktadır. Pakistan ise eğitim konusunda ciddi eğitim yatırımlarına ihtiyaç duyan bir ülkedir. Mevcut durum itibari ile Maarif Vakfı'nın en fazla eğitim kurumuyla faaliyet gösterdiği ülke olan Pakistan'ın Türkiye ile olan ilişkilerinin Pak-Türk Maarif Okullarının eğitimi yumuşak güç olarak kullanmasıyla daha ileriye taşınması beklenmektedir.

SONUÇ

Max Weber (1947: 152) gücü, toplumsal bir ilişki içinde olan bir aktörün herhangi bir dirençle karşılaşmadan istediğini yapabilmesi olarak tanımlamaktadır. Öte yandan uluslararası ilişkilerde terminolojisinde güç, bir devlete rutin işleyişinde yapmayacağı bir uygulamayı ona yaptırabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2008: 42). Sert güç ise bir devletin başka bir devlete karşı ekonomik ve askeri unsurlarını kullanarak istediğini yaptırabilmesidir. Soğuk savaş sonrası döneme kadar güç, uluslararası ilişkiler literatüründe yalnızca sert güç anlamıyla kullanılmıştır. Soğuk savaşın bitimiyle uluslararası ilişkiler literatürüne Joshep Nye tarafından kazandırılan ve sert gücün alternatifi olarak düşünülen “yumuşak güç” kavramı, soğuk savaş sonrası dönemde daha popüler bir güç olarak ön plana çıkmıştır. Yumuşak gücü Nye (2004:10) bir devletin başka bir devlete karşı doğrudan askeri veya ekonomik gücünü kullanmaksızın, müzakere, ikna veya cazibesini ön planda tutarak karşı devleti kendi isteklerini yapmaya ikna etme becerisi olarak tanımlamaktadır. Bir devlet yumuşak gücünü kullanırken öncelikle karşı tarafa güven vermek durumundadır. Karşılıklı güven oluştuktan sonra kendi isteklerini karşı tarafın hedef politikaları haline getirecek şekilde diplomasi faaliyeti yürütmeye çalışmalıdır.

Kamu diplomasisi, yumuşak gücün etkin kullanımı için başvurulan yöntemlerden biridir. Kamu diplomasisi ile devletler başka ülkelerdeki çıkarlarını korumak için hedef ülkenin kamuoyunu kendi lehine yönlendirecek faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Sert gücün kullanıldığı Soğuk Savaş ve daha önceki dönemlerde kamu diplomasisi kavramı kullanılırken; Soğuk Savaş sonrası dönemde yumuşak gücün sert güce oranla daha fazla ön plana çıkmasıyla bu kavramın yerini “yeni kamu diplomasisi” kavramı almıştır. Küreselleşen dünya devletlerarası bağımlılığı arttırmaktadır. Bu bağımlılık sürecinde devletler kendilerini hedef ülkeye daha iyi ifade etmek için yumuşak güç unsurlarından dil, sanat, kültür, edebiyat, müzik, din gibi birçok değer üzerinden ortak paydada buluşmanın zeminini aramaktadırlar. Türkiye yumuşak güç unsurları bakımından eli son derece kuvvetli bir ülkedir. Yakın tarihte yıkılan Osmanlı Devleti’nin dünyada geniş bir coğrafyaya yayılması ve bu coğrafyalarda kadim bir kültürü miras olarak bırakması Türkiye’nin bu ülkelerle yumuşak güç bağlamında diplomatik ilişkiler kurması için son derece önem arz etmektedir.

Türkiye'nin demokrasi kültürü, eğitim alanında gösterdiği atılımlar, kişi hak ve hürriyetleri konusunda evrensel hukuk ilkelerine olan bağlılığı ve dış politikada izlemiş olduğu yumuşak güç uygulamaları, Türkiye'yi gerek kendi bölgesinde ve gerekse İslam coğrafyasında model ülke konumuna getirmiştir. Türkiye model ülke rolünü büyük devletlerin yaptığı gibi yumuşak güç unsurları üzerinden yürütmektedir. Yumuşak güç unsurlarından eğitim, bu alanda Türkiye'nin elinin kuvvetli olduğu alanlardan birisidir. Maarif Vakfı dış politikada yumuşak güç kullanımı konusunda eğitim diplomasisini kullanarak Türkiye'nin dışa açılan ilim ve kültür kapısı olarak ön plana çıkmaktadır. Eğitim diplomasisi, kültürel anlamda birbirinden farklı olan ülke vatandaşlarının birbiri ile iletişim kumasını sağlayan bir iletişim yoludur. Türkiye bu yolu kullanarak dünyanın dört bir yanına ulaşmanın gayreti içerisinde.

Türkiye Pakistan ilişkileri Pakistan'ın bağımsızlığını kazandığı 1947 yılından bugüne uzanan süreçte çoğunlukla olumlu seyir izlemiştir. 2016 yılında kurulup 2019 yılında Pakistan'da eğitim öğretim faaliyetlerine başlayan Maarif Vakfı, Türkiye ile Pakistan arasında kamu diplomasisi alanında köprü görevi görmektedir. Maarif Vakfı Pakistan'da göstermiş olduğu faaliyetler sayesinde Türkiye yumuşak güç unsurlarından olan kültürünü, mirasını, ilmini, bilimini, sanatını, hoşgörüsünü ve Anadolu'nun kadim medeniyetini Pakistan'da tanıtmaya fırsatı elde etmiştir. Maarif Vakfı'nın Pakistan'da eğitim, dil ve kültür alanında göstermiş olduğu faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine ciddi katkılar sunmaktadır. Bu katkıları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Türkiye eğitim alanında ciddi bilgi birikime sahip bir ülkedir. Maarif Vakfı Pakistan'da Türk eğitim standartlarına uygun eğitim faaliyeti yürütmekte olan bir kuruluştur. Ülkeler eğitim müfredatlarında iyileştirmeler yapmak için yurtiçi ve yurtdışı odaklı olmak üzere çok ciddi AR-GE çalışmaları yürütmektedir. Bu çalışmalar hem maliyetlidir hem de zaman almaktadır. Ayrıca yapılacak çalışmaların örneklemelerinin sınırlı kalması nedeniyle sağlıklı sonuçlar elde etmek zorlaşmaktadır. Maarif Vakfının Pakistan'da yürütmekte olduğu eğitim faaliyetleri Pakistan için bu anlamda hayati öneme sahiptir. Pakistan'ın her yönüyle hazır ve uygulanmakta olan bir eğitim sisteminin içerisine büyük çoğunluğu Pakistanlı olan öğretmenleri entegre ederek bilgi ve deneyim kazandırması Pakistan açısından çok büyük bir kazanç olarak görülmektedir. Pakistan'ın eğitim yetkilileri Maarif Vakfı'ndan elde ettikleri pedagojik dönüşler

sayesinde hem kendi eğitim müfredatlarında gerekli eğitim reformlarını yapma imkânı elde etmekte hem de Maarif Vakfı'nın öğretmen gelişim programları sayesinde kendi öğretmenlerinin mesleki yeterliliğini artırma fırsatı elde etmektedirler. Pakistan, Pak-Türk Maarif Okullarından elde etmiş olduğu kazanımları kendi devlet okullarında eğitimin niteliğini artırma ve öğretmen kapasitesini geliştirmede kullanarak ülkesinin eğitim kalitesini artırması beklenmektedir.

- Maarif Vakfı'na bağlı okullarda Türkçe yabancı dil olarak öğretilmektedir. Türkçe öğrenen bir öğrencinin başta ülkemiz olmak üzere Türk sanatını, kültürünü, tarihini ve edebiyatını da merak etmesi ve üst öğrenimi için ülkemizi tercih etmesi beklenmektedir. Eğitim için Türkiye'ye Pakistan'dan gelen her bir öğrenci Türkiye-Pakistan ilişkilerinin geleceğinde yumuşak gücün potansiyel uygulayıcısı olarak görev alabileceği için çok değerli görülmektedir. Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim almış bu öğrencilerin hayatları boyunca ülkemizin yumuşak gücünün temsilcileri olmaları muhtemeldir.
- Pak Türk Maarif Okullarının Pakistan'ın genelinde uygulamış olduğu eğitim, kültür, dil, sanat, spor, fuar, festival ve ortak bayramlar gibi yumuşak güç unsurlarından olan etkinlikler iki ülkenin karşılıklı olarak bilinirliğine katkı sağlamakta, iki millet arasında ortak değerler üzerinden bir bağ kurmaktadır. Türkiye ve Pakistan'ın yumuşak güç unsurlarını karşılıklı aktarmaları sayesinde iki ülke arasında eğitim, turizm ve ticaret hacimlerinde artış yaşandığı görülmektedir.
- Maarif Vakfı'nın Pakistan'da göstermiş olduğu faaliyetlerin iki ülke ilişkilerine olan önemli katkılarından biri de Vakfın kamu diplomasisine sunmuş olduğu katkıdır. Vakıf kamu tüzel kişiliğine haiz olup kamu diplomasisi kurumu gibi görevi yapmaktayken; Vakıf çalışanları iyi birer diplomat gibi Türkiye-Pakistan ilişkilerine katkı sunmanın gayreti içerisinde. Dış ülkelere yeni atanan konsolosluk ve büyükelçilik çalışanlarına görev öncesi eğitimlerde gidecekleri ülkedeki Maarif Vakfı hakkında bilgi verilmesi vakfın faaliyetlerinin sadece klasik bir eğitim faaliyeti olmadığını, Maarif Vakfı'nın Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak kamu diplomasisine eğitim diplomasisi yoluyla katkıda

bulunan bir kuruluş olduğunu göstermektedir. Ayrıca vakfın düzenlemiş olduğu eğitim, kültürel faaliyetler, fuar ve bayram gibi organizasyonlara Türkiye’den ve Pakistan’dan üst düzey devlet yöneticilerinin katılması vakfın birleştirici ve bütünleştirici rolünü göstermektedir. Bu tür organizasyonlar iki ülke yetkililerini bir araya getirerek Türkiye ve Pakistan ilişkilerinin daha ileri seviyeye çıkarılması için ön ayak olmaktadır.

Maarif Vakfı’nın Pakistan’da faaliyet gösteren Pak-Türk Maarif Okulları, yumuşak güç enstrümanlarını kullanarak Pakistan ve Türkiye arasındaki ekonomik, kültürel ve sosyal bağları güçlendirmekte, Pakistan milleti nezdinde ülkemizin itibarını artırmaktadır. Maarif Vakfı’na bağlı Pak-Türk Uluslararası Maarif Okullarının göstermiş olduğu eğitim, kültür ve dil faaliyetlerinin Türkiye ve Pakistan ilişkilerinin gelişmesine her anlamda olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Maarif Vakfı’nın çalışmalarının yumuşak güç bağlamında daha fazla arttırılması ile iki ülke ilişkilerinin çok daha ileri bir düzeye taşınabileceğini ifade etmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Açay, E. (2012). “*Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Türk Dış Yardımları*”, Ankara: Turgut Özal Üniversitesi Yayınları.
- Akar, E. ve M. Gürkaynak (2022). Ülke Markalama Bağlamında Türkiye’nin Eğitim Diplomasisine Yönelik Bir Değerlendirme, *İletişim Diplomasisi Dergisi*, Sayı 154.
- Akgün, B. (2021). “Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim” *Uluslararası Maarif Dergisi*, Sayı 5, 4.
- Akıllı, E. (2016). "*Türkiye'nin Latin Amerika ya Uzanan Dost Eli: TiKA*". E. Akıllı içinde, *Türkiye de ve Dünya da Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arı, T.(2011). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Bursa: MKM Yayıncılık.
- Arslan, M. M. (2019). Türkiye'nin ve Rusya'nın Orta Asya'ya Yönelik Kamu Diplomasisi Faaliyetleri: Karşılaştırmalı bir İnceleme. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE.
- Ataman, M. (2020). "19. Yılında AK Parti'nin Dış Politika Stratejisi". SETA: <https://www.setav.org/19-yilinda-ak-partinin-dis-politika-stratejisi/> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).
- Aydemir, E. (2016). *Dış politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aydemir, E. (2020). "*Kamu Diplomasisi Açısından Türkiye'nin Yumuşak Gücü*." Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (TÜRPAV). <http://www.turpav.org/milli-politikalar-enstitusu/dis-politika/kamu-diplomasisi-acisinden-turkiye-nin-yumusak-gucu.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2023).
- Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 33-60.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı Üzerine, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, Sayı 173-198.
- Başar, H. (2011). Türkiye'nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Beykent Üniversitesi SBE.

- Beşe, E. (2011). “Kamu Diplomasisi’ Kavramı ve Uygulama Alanları”, *Stratejik Düşünce*, Cilt 2, Sayı 16, 107.
- Bilgin, P. ve B. Eliş (2008). Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis. *Insight Turkey*, Cilt 10, Sayı 2, 5-20.
- Bulut, F. (2019). Küresel Siyasette Kültürel Diplomasiinin Yeri: Türkiye’nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler, *İlim Kültür Eğitim Derneği*, Sayı 3, 24.
- Büyükgöze, H. (2016). Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin Yumuşak Güç Bağlamında İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 41-49.
- Clausewitz, C. V. (2007). *On War*. M. Howard, ve P. Paret, (çev.). Oxford: Oxford University Press.
- Cull, N. (2009). *Public Diplomacy: Lessons From The Past*. CA: Figueroa Press.
- Çavuş, T. (2012). “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 23-37.
- Çelik, A. H. (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarının Türk Dış Politikasına Etkisi, *(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.
- Çelik, M. (2023). Flexibility and Advantages of Turkish Maarif Foundation in Global Education Market due to its Hybrid Structure, *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 127-150.
- Çelikpençe, B. (2020). Türkiye Pakistan İlişkileri ve Erdoğan’ın Pakistan Ziyareti, *Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı*, Sayı 2.
- Dawn, (2005). Turkey offers \$150m relief. <https://www.dawn.com/news/162218/turkeyoffers-150m-relief> (Erişim Tarihi: 06.08.2023)
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Denizhan, E. (2010). "Türkiye nin Kafkasya ve Orta Asya Politikası ve TİKA". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 19-23.
- Doğan, İ. (2009). “*Sivil Toplum Anlayışı ve Siyasal Sistemler*”, Ankara: Barış Platin Yayınları.

- Dutta, M. J. (2015). *Public Diplomacy, Public Relations, and the Middle East: A Culture-Centered Approach to Power in Global Contexts*. S.-U. Y. Guy J. Golan, ve D. F. Kinsey içinde, *International Public Relations and Public Diplomacy, Communication and Engagement*. New York: Peter Lang S.405
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkenetepe Yayınları.
- Erzen, M. Ü. (2014). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Fidan, Hakan ve Rahman Nurdun, (2008). “ Turkey’s Role İn The Global Development Assistance Community: The Case of TİKA” *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 10, Sayı 1, 103.
- Foucault, M. (2007). *İktidarın Gözü, Seçme Yazılar 4*. I. Ergüden, (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gallarotti, G. M. (2011). *Soft Power: What It Is, Why It’s Important, and The Conditions Gor Its Effective Use*. *Journal of Political Power*, Sayı 26.
- Gözen, R. (2006). *Dış Politika Nedir?* İ. Bal (ed.). 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası. Ankara: Ankara Global Araştırmalar Merkezi.
- Güzel, S. Ç. (2016). “Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi Ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği”, *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 30, Sayı 2, 343- 359.
- Hasan R. (2001). *Pakistan Turkey Relations. PhD dissertation*, Pakistan: University of Karachi.
- Hayden, C. (2012). *The Rhetoric Of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*. Lanham/Boulder/New York/Toronto/Plymouth: Lexington Books.
- Heywood, A. (2013). *Siyaset*. B. Şahin, (çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Hobbes, T. (1998). *Leviathan*. Oxford: Oxford University Press.
- Höne, K. E. ve Y. Murphy (2018). *Education Diplomacy and The World Education Forum: The Road Towards Achieving Education For Allby 2030*.
- <http://kamudiplomasisi.org>: <http://kamudiplomasisi.org/misyon> adresinden alındı Kamu Diplomasisi. (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

<https://pk.maarifschool.org/news/global-winners-in-isef-from-pakturk-maarif> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://pk.maarifschool.org/news/hues-of-harmony-bringing-the-turkiye--pakistan-together-at-the-trt-international-childrens-festival> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://static1.squarespace.com/static/5295fdb1e4b0d73103364931/t/56c4d7f301dbae9c53c3bc-d6/1455740915208/WEFBrief.pdf> (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

<https://turkiyemaarif.org/>, (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/emine-erdogandan-pakistandaki-maarif-okuluna-ziyaret> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/pakturk-maarif-okullari-ogretimi-gelistiren-programlari-na-devam-ediyor> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/pesaverde-yunus-emre-resim-yarismasi-duzenlendi> (Erişim Tarihi: 29.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/tbmm-baskani-sentop-tmv-kisa-bir-sure-zarfinda-dunya-markasi-haline-geldi> (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/turkiye-maarif-vakfi-pakistan-genelinde-matematik-olimpiyati-duzenledi> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/news/uluslararası-türkçe-kısa-film-yarışmasının-galibi-pakistandan> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/page/553-DUNYADA-MAARIF-16> (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

<https://turkiyemaarif.org/post/7-disisleri-bakanligi-diplomasi-akademisinde-maarif-vakfi-anlatildi-1393?lang=tr>, (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

<https://turkiyemaarif.org/post/7-turkiyenin-dunyaya-acilan-kapisi-turkiye-maarif-vakfi640?lang=tr>, (Erişim Tarihi: 02.06.2023).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190626-12.pdf>, (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

- <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/116657/emine-erdogan-pakistan-da-faisal-maarif-okulu-nu-ziyaret-etti> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).
- Kalaycıoğlu, S. (2020). "Türkiye'nin Bölgesel Güç Olma Hesapları." TASAM: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/4877/turkiyenin_bolgesel_guc_olma_hesaplari (Erişim Tarihi: 27.07.2023).
- Kalın, İ (2010). Türkiye'nin İnce Gücü. https://www.sabah.com.tr/yazarlar/Ibrahim_kalin/2010/01/23/turkiyenin_ince_gucu (Erişim Tarihi: 27.07.2023).
- Kalın, İ. (2010). "Kamu Diplomasisi için mola." https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim_kalin/2010/03/27/kamu_diplomasisi_icin_mola (Erişim Tarihi: 27.07.2023).
- Kalın, İ. (2011). "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi", *Kamu Diplomasisi*, Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, (ed.). İstanbul: TASAM Yayınları.
- Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions*, Cilt 16, Sayı 3, 5-8
- Kalın, İ. (2020). "Türkiye artık ölçek küçültemez." *Yenişafak Gazetesi*: <https://www.yenisafak.com/hayat/turkiye-artik-olcek-kuculitemez-460184> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).
- Kaplan, H., İ. Çimen ve E. Balcı (2022). Türkiye'nin Eğitim Diplomasisinde Türkiye Maarif Vakfının Rolü. *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 118-126.
- Karadağ, H. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karahan, M. ve Z. Abbas (2022). "Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Sahra Altı Afrika Ülkelerinde Maarif Vakfı Faaliyetleri" *Research Studies Anatolia Journal*, Cilt 5, Sayı 1, 25.
- Karaman, R. (1999). "Türkiye'de Nevruz Kutlamaları", *Milli Folklor*, Sayı 42, 39-52.
- Kardaş, Ş. (2011). Türk Dış Politikasında Eksen Kayması mı? *Akademik Orta Doğu*, Cilt 5, Sayı 2, 19-42.

- Kaya, İ. (2020). Türkiye'nin Afrika açılımı kapsamında Türkiye Sudan ilişkileri (1998-2018). (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Bahçeşehir Üniversitesi SBE.
- Kaya, M. (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve, *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 1-12.
- Kearn, D. (2011). The Hard Truths About Soft Power. Sayı 4, 65-85.
- Khan, U.S. (2018). *Türkiye ve Pakistan Arasındaki Kamu Diplomasisi Pratiklerinin Mahiyeti ve Eğilimlerinin Bir Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Kılıç, R. (2006). Misyonerlik ve Türkiye'ye Yönelik Misyoner Faaliyetleri. *TÜBAR*, Sayı 19, 327-342.
- Kocabıyık, H. (2019). Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye, *Avrasya Etüdüleri*, Cilt 55, Sayı 1, 163-196.
- Köse, T. (2014). Türkiye'nin Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bölgesindeki Gücü: Zorlayıcı Olmayan Gücün İmkan ve Sınırları. *Uluslararası İlişkiler*. Cilt 11, Sayı 41, 29- 61.
- Kutlay, M. (2012). "Yeni Türk Dış Politikası"nın Ekonomi Politikası: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 35, 101-127.
- Küçükali, R. ve H. C. Coşkun (2020). Pakistan Eğitim Sistemi Ve Okullara Yönetici Atama Kriterlerinin İncelenmesi. *Derleme Makalesi*, Cilt 3, Sayı 3, 86-98.
- Küçükaltan, E.S. (2020). Çin'in Doğu Afrika'daki Yumuşak Güç Politikaları: Kenya, Tanzanya ve Uganda Örnekleri, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi SBE.
- Kyvliuk, O., O. Polishchuk vd. (2018). Educationa lmanagement as education diplomacy: strategies for Ukraine. Natsional'nyi Hirnychyi Universytet. *Naukovyi Visnyk*, Sayı 3, 139-144.
- Lee, G. (2009). A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy. *Korean Journal of Defense Analysis*, Cilt 21, Sayı 2, 205-218.
- Lee, S. W. (2011). *The Theory and Reality of Soft Power: Practical Approaches in East Asia*. S. J. Lee, ve J. Melissen içinde, *Public Diplomacy and Soft Power in East Asia*. New York: Palgrave Macmillan.

- Leonard, M. (2002). *Mark Stead Catherine and Smewing, Conrad. Public Diplomacy*, London: Foreign Policy Center.
- Machiavelli, N. (2008). *The Prince*. J. B. Atkinson, (çev.). Indianapolis: Hackett Publishing Company.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton.
- National Education Management Information System Academy of Educational Planning and Management Ministry of Federal Education and Professional Training. (2018). *Pakistan education statistics 2016- 2017* (Rapor No: 25). Islamabad: Government of Pakistan.
- Ntuli, E. ve A. Nyarambi (2015). Learning in a global context: Education diplomacy in primary grade content preparation. *Childhood Education*, Cilt 91, Sayı 2, 111-116.
- Nye, J. (2002). *'Hard and Soft Power in a Global Information Age, Re-Ordering The World*. M. Leonard, Dü, London: Foreign Policy Centre.
- Nye, J. (2004a). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. (2004b). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. (2005). "The Rise of China's Soft Power", Wall Street Journal Asia, http://belfercenter.hks.harvard.edu/publication/1499/rise_of_chinas_soft_power.html (Erişim Tarihi: 16.10.2023).
- Nye, J. (2005). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. Ankara: Elips Kitap.
- Nye, J. (2008). Public Diplomacy And Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Cilt 616, Sayı 1, 11.
- Nye, J. (2010). "The Pros and Cons of Citizen Diplomacy", *New York Times*, <http://www.nytimes.com/2010/10/05/opinion/05iht-ednye.html>, Son (Erişim Tarihi: 17.04.2023).
- Nye, J. (2010). *Responding to My Critics And Concluding Thoughts, Soft Power and US Foreign Policy Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives*. I. Parmar, ve M. Cox, Dü New York: Routledge.

- Nye, J. (2011). *The Future of Power*, New York: Public Affairs. NYE, Joseph S., WELCH,
- Nye, J. S. (1990). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Book.
- Nye, J. S. (2017). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Araçları*, İnan Aydın, R. (çev.). Ankara: BB101 Yayınları.
- Oktay, E. G. (2012). NATO'nun Dönüşümü ve Kamu Diplomasisi'nin Artan Rolü. *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 34, 125-149.
- Özel, C. (2018). Afganistan'ın Yeniden İnşasında Türkiye'nin Yumuşak Güç Stratejisi, *(Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. İnönü Üniversitesi SBE.
- Öztürk, T. (2012). ABD'nin "Yumuşak Güç" Kullanımı: Barack Obama İmajı Üzerinden Amerikan Dış Politikasının Yeniden İnşası. http://www.kamudiplomasisi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=53 &Itemid (Erişim Tarihi: 10.06.2023).
- Paçacıoğlu, E. H. (2020). Balkanlar'da Türkiye ve Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü. *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3, 35-69.
- Pakistan Büyükelçiliği, (2018). *Pakistan-Türkiye Kardeşliğini Tarihte Geçen Olaylar Aracılığıyla Kutlamak*. Abdul Akbar, (drl). Ankara: Pakistan Büyükelçiliği.
- Proitsi, G. R. (2015). *The case of Educational Diplomacy in The European Union. The 16th Annual Conference of The UACES Student Forum*, 'Ever Challenged Union: Exploring Ways Out of Thecrises', Queen's University Belfast.
- Prusher I. R. (2002). A Turkish Path For Pakistan? The Christian Science Monitor, Islamabad, Pakistan, <https://www.csmonitor.com/2002/0124/p01s04-wosc.html> (Erişim Tarihi: 05.11.2018).
- Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 7, Sayı 13, 1-14.
- Riker, J. V. (1995). *Contending perspectives for interpreting government—NGO relations in South and Southeast Asia: Constraints, challenges and the search for common ground in rural development*. Heyzer N. Riker J. V. & Quizon A. B. (Ed.)

Government-NGO relations in Asia: : prospects and challenges for people-centred development, London: Palgrave Macmillan.

Sancak, K. (2016a). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sancak, K. (2016b). Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye'nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 16-26.

Sancar, G. A. (2012). Uluslararası Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Marmara Üniversitesi SBE.

Seib, Philip, (2012). “*Preface*”, *Essays on Faith Diplomacy*. Naomi Leight. (ed.). Los Angeles: Figueroa Press.

Sertel, A. K. (1979). *Peasant Political Cognition: A Methodological Perspective*. In L. S. Seaten, ve H. Claessen (ed.). *Political Anthropology: The State of the Art*, Hague: Mouton.

Sezer, A. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e; Misyonerlerin Türkiye'deki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 16, 169-183.

Signitzer, B. (1992a). Public relations and public diplomacy: Conceptual divergence. *Public Relations Review*, Cilt 18, Sayı 2, 137-147.

Signitzer, B. (2008b). “*Public Relations and Public Diplomacy: Some Conceptual Explorations*.” A. Zerfass, B., Ruler ve K. Sriramesh (ed.). *Public Relations Research*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Stoddart, M. C.J. (2007). Ideology, Hegemony, Discourse: A Critical Review of Theories of Knowledge and Power. *Social Thought and Research*, Sayı 28, 191-225.

Szondi, G. (2005). *Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences*, *Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands: Netherlands Institute of International Relations Clingendael.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, (2018). <https://www.iletisim.gov.tr/turkce> (Erişim Tarihi: 10.06.2023).
- Tezcan, M. (2015). “*Sosyolojiye Giriş*”, Ankara: Anı Yayınları.
- Thucydides. (2013). *The War of the Peloponnesians and the Athenians*. J. Mynott, (çev.). Cambridge: Cambridge University Press.
- TİKA, (2022a). Hakımızda, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>, (Erişim Tarihi: 10.06.2023).
- TİKA, (2022b). <https://www.tika.gov.tr/upload/old/2023/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU/T%C4%B0KA%202022%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf>. (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Tilly, C. (2001). *Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Trilokekar, R. D. (2010). International Education as Soft Power? The Contributions and Challenges of Canadian Foreign Policy to the Internationalization of Higher Education. *Higher Education*, Cilt 59, Sayı 2, 131-147.
- Türkiye Maarif Vakfı (2020). Hakımızda / Dünyada Maarif. "Türkiye Maarif Vakfı, <https://turkiyemaarif.org/page/50-Turkiye-Maarif-Vakfi-12> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Türkiye Maarif Vakfı (2021). "Maarif Vakfının (Uluslararası Okul Ağıyla) Türkiye Dünyada İlk Beğ Ülke Arasına Girdi." <https://www.turkiyemaarif.org/post/-maarif-vakfinin-uluslararasi-okul-agiyla-turkiye-dunyada-ilk-bes-ulke-arasinagirdi-1755?lang=tr> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Tzu, S. (2008). *Savaş Sanatı*, İstanbul: Kastaş Yayınları.
- Ulusoy, F. (2022). *Maarif Vakfı Tarafından Hazırlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programının Yeni Okuryazarlıklar Bağlamında İncelenmesi*, https://ijla.net/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=62441 Sayı 41, 151-173.
- Uza, K. (2020). Türk Dış Politikasında Türkiye Maarif Vakfı Ve Doğu Afrika'daki Faaliyetleri, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE.
- Ünal Erzen, M. (2012). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.

- Ünal, U. (2017). *Kamu Diplomasisi, Kalkınma Yardımları ve Algı Araştırması Çerçevesinde*. Ankara: Gazi Yayınları.
- Viotti, P. R. ve M. V. Kauppi (2012). *International Relations Theory*. New York: Pearson Longman.
- Vural, A. (2017). Yumuşak güç stratejisi çerçevesinde Çin'in Afrika politikası, T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, *Avrasya Etüdüleri*. Cilt 51, Sayı 1, 123-152.
- Vuving, A. (2009). *How Soft Power Works. The American Political Science Association*. Toronto: Annual Meeting.
- Watanabe, Y. ve D. McConnell (2008). *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets in Japan and the United States*. Y. Watanabe ve D. McConnell, New York: M.E. Sharpe.
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. T. Parsons ve A. M. Henderson, (çev.). New York: The Free Press.
- Yağmurlu, A. (2007). Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 9-38.
- Yanardağoğlu, E. (2014). Uluslararası iletişim ve kamu diplomasisi: BBC Dünya Servisi Haber Merkezi örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 38, 116-132.
- Yaşar, M. ve M. Özel Özcan (2023). Soğuk Savaş Sonrası Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve Etkisi. *Erciyes Akademi Dergisi*. Cilt 37, Sayı 2, 769.
- Yatağan, A. G. (2018). "Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, Cilt 28, Sayı 2, 69-94.
- Yavaşgel, E. (2010). Saygınlık Siyaseti, İletişim ve Dış Siyasa Değişkenliği, Kamu Diplomasi Enstitüsü, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/sayginliksiyasetiemineyavasgel.pdf> (Erişim Tarihi: 16.05.2023).
- Yazar, F. (2020). "Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizi Sektörünün Değerlendirilmesi". *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 22, Sayı 3, 533-537.

- YEE, (2015). Yunus Emre Enstitüsü 2023 Vizyonu, Stratejik Geliştirme Müdürlüğü, Ankara. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf (Erişim Tarihi: 14.07.2023).
- YEE, (2019). Yunus Emre Enstitüsü. <https://www.yee.org.tr>: <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> (Erişim Tarihi: 14.07.2023).
- Yılmaz, A. N. ve G. Kılıçoğlu (2017). “Avrupa Birliği’nin Yumuşak Güç Kullanımı ve Diğer Ülkeler Üzerindeki Olumlu Etkisi”, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, 83-118.
- Yılmaz, D. V. (2017). Geleceğin Diplomatik İnşası: Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Yükseköğretimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı 57, 138-150.
- Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika*, İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.
- Yılmaz, S. (2012). *Akıllı Güç*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, (2019). Mevzuat, <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/mevzuat>, (Erişim Tarihi: 14.07.2023).
- Zaharna, R. S. (2010). *Studies in Diplomacy and International Relations*. D. Lee ve P. Sharp, (ed.). US: Palgrave Macmillan.